

NOU

NORGES OFFENTLIGE UTREDNINGER

Om pris- og inntektsutviklingen

NOU 1979: 25

*Rapport nr. 2, 1979 fra det tekniske beregningsutvalg
for inntektsoppgjørene*

**Norges offentlige utredninger
1979**

Seriens redaksjon:
STATENS TRYKNINGSKONTOR

1. Sivilt beredskap.
Statsministeren
2. Forbrukerinformasjon.
Forbruker- og administrasjonsdepartementet
3. Symfoniorkester.
Kirke- og undervisningsdepartementet
4. Transport av farlig gods på veg.
Samferdselsdepartementet
5. Bypolitikk.
Kommunal- og arbeidsdepartementet
6. Jamførpriser på dagligvarer.
Forbruker- og administrasjonsdepartementet
7. Sjømannsskatt for mannskap på utenlandske skip.
Finans- og tolldepartementet
8. Risiko for utblåsing på norsk kontinental-sokkel.
Olje- og energidepartementet
9. Vannforurensning ved vassdragsreguleringer.
Miljøverndepartementet
10. Helsepolitikken.
Kommunal- og arbeidsdepartementet
11. Politiutdanning.
Justis- og politidepartementet
12. Fiskehermetikkindustrien — Sardinsektoren.
Industridepartementet
13. Tømmerprisene.
Landbruksdepartementet
14. Offentlig autorisasjon av patentfullmektiger.
Industridepartementet
15. Diakonitjenesten i lokalsamfunnet.
Kirke- og undervisningsdepartementet
16. Betalingsformidling.
Finans- og tolldepartementet
17. Registrering av fartstid i innenriks fart m. v.
Departementet for handel og skipsfart
18. Sjømannsskatt i offshoresektoren.
Finans- og tolldepartementet
19. Utflytting av statsinstitusjoner fra Oslo —
Del III.
Kommunal- og arbeidsdepartementet
20. Forsøk med fritidshjem.
Forbruker- og administrasjonsdepartementet
21. Etatsopplæring i staten.
Forbruker- og administrasjonsdepartementet
22. Granbarkbillen.
Landbruksdepartementet
23. Verdsetjing ved skattlegging av jordbruks-eigedomar.
Finans- og tolldepartementet
24. Kvinneres yrkesvalg.
Forbruker- og administrasjonsdepartementet
25. Om pris- og inntektsutviklingen.
Forbruker- og administrasjonsdepartementet

NORGES OFFENTLIGE UTREDNINGER

NOU 1979: 25

OM PRIS- OG INNTEKTSUTVIKLINGEN

RAPPORT NR. 2, 1979

fra

Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene
avgitt til Forbruker- og administrasjonsdepartementet
16. mai 1979

UNIVERSITETSFORLAGET

OSLO — BERGEN — TROMSØ

ISBN 82-00-70502-1

FELLESTRYKK A.S, OSLO 1979

Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

Det tekniske beregningsutvalg viser til Forbruker- og administrasjonsdepartementets brev av 17. januar 1979. Departementet ber her Beregningsutvalget å legge fram en rapport som inneholder:

- «1. En ajourføring av de oversikter som ble gitt i utvalgets rapport nr. 1 ifjor over utviklingen i inntekter, lønninger, priser og konkurransevne m. v.
2. En vurdering av den økonomiske situasjonen og utsiktene for resten av 1979. I denne forbindelse forutsettes det at utvalget på vanlig måte legger vekt på materiale av særlig betydning for pris- og inntektsutviklingen.»

Det sies i brevet at dette arbeidet må samordnes med arbeidet med revidert nasjonalbudsjett så langt det er mulig.

Utvalget oversender herved sin rapport. Arbeidet har foregått i nær kontakt med arbeidet med revidert nasjonalbudsjett som ble lagt fra 3. mai iår. I samsvar med arbeidsoppdraget har rapporten stort sett samme innhold som utvalgets rapporter foran inntektsoppgjørene i de senere år.

Som i tidligere rapporter er formuleringene til dels resultatet av kompromisser mellom ulike oppfatninger i Beregningsutvalget.

Norges Fiskarlags medlem i utvalget har ikke hatt anledning til å delta i møtene, men har vært holdt orientert om arbeidet med rapporten.

Som rådgivere for Beregningsutvalget med møterett har deltatt direktør Hans Bjaaland, Norsk Arbeidsgiverforening, cand. oecon, Per Brannsten, Landsorganisasjonen i Norge, generalsekretær Trygve Kaldahl, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, byråsjef Jostein Tjore, Finansdepartementet, konsulent Sigurd Tveitereid, Statistisk Sentralbyrå, 1. konsulent Randi Wilhelmsen, Forbruker- og administrasjonsdepartementet.

Oslo, 16. mai 1979.

Odd Aukrust
formann

Hallvard Borgenvik

Paul M. Dalberg

Bernhard Nestaas

Ulf Sand

Lars Aarvig

INNHold

	Side
Kap. 1 Oversikt og sammendrag	7
Kap. 2 Inntektsutviklingen i senere år	11
1. Produksjon, konsum og disponibel realinntekt i Norge	11
2. Inntekter	13
Kap. 3 Lønnsutviklingen i senere år	22
1. Inntektsoppgjørene i 1977 og 1978	22
2. Lønnsutviklingen for hovedgrupper	24
3. Lønnsspredningen	27
Kap. 4 Inntektene i jordbruk og fiske	31
1. Inntektene i jordbruk	31
2. Inntektene i fiske	32
Kap. 5 Konsumprisutviklingen de senere år	35
1. Utviklingen i konsumprisindeksen	35
2. Gruppering av konsumprisindeksens materiale etter leveringssektor	36
3. Konsumprisindeksen for forskjellige husholdningstyper og utgiftsnivåer	39
Kap. 6 Utviklingen i disponibel realinntekt	41
Kap. 7 Utviklingen i Norges konkurranseevne	47
1. Lønnsstatistikk	47
2. Direkte og totale lønnskostnader	47
3. Lønnskostnader pr. produsert enhet	49
4. Kursutviklingen for norske kroner	52
5. Arbeidskonflikter	55
6. Oppsummering	55
Kap. 8 Konjunktursituasjonen	56
1. Verdensøkonomien	56
2. Norsk økonomi	59
Vedlegg: Feilanslag på foreløpige tall for driftsresultat	63

KAPITTEL 1

Oversikt og sammendrag.

1. OPPBYGGINGEN AV BEREKNINGS- UTVALGETS RAPPORT

Beregningsutvalgets rapport faller i to deler. Kapitlene 2—6 gir en analyse av ulike sider ved pris- og inntektsutviklingen i de siste par år. De fleste av disse kapitler inneholder dessuten et kort tilbakeblikk på utviklingen i tidligere år. I kapitlene 7 og 8 behandler Beregningsutvalget ulike sider ved den økonomiske situasjonen i Norge og enkelte andre land idag slik utvalget bedømmer det.

I dette kapittel skal Beregningsutvalget gi et kort sammendrag av innholdet i rapporten.

2. INNTEKTSUTVIKLINGEN I SENERE ÅR

Uttrykt i summariske hovedtall har landets nettoproduksjon (nettonasjonalprodukt) i volum økt med rundt 14 prosent i sum for de tre siste årene. Et fall i bytteforholdet med utlandet og økingen i underskottet på rente- og stønadsbalansen har bidratt til at veksten i disponibel realinntekt for Norge ikke har blitt sterkere enn 5 prosent i samme tidsrom. Samlet konsum (privat og offentlig) ble redusert med 1 prosent fra 1977 til 1978, fordelt med et fall på 2,5 prosent i privat konsum og en økning på 3,7 prosent i offentlig konsum. I årene før var veksten i det samlede forbruk kraftig, slik at veksten fra 1975 til 1978 alt i alt ble i underkant av 12 prosent. I gjennomsnitt var produksjonen både i industrien og i andre næringer utenom oljevirksomhet i stagnasjon og nedgang i 1978. Industriproduksjonen var i tilbakegang også i det foregående år.

Lønnskostnadene steg kraftig fra 1974 til 1975. Etter 1975 har den årlige stigningstakten stadig vært avtakende.

Fra 1977 til 1978 var den årlige økningen i totale lønnskostnader kommet ned i 9,3 prosent. Siden 1974, som var et godt år for næringslivet, har driftsresultatene i konkurranseutsatte næringer jevnt over vært i tilbakegang — også regnet i nominelle kroner. I utenriks sjøfart har driftsresultatet vært negativt siden 1975 og lå både i 1977 og 1978

rundt et nivå på + 3,5 milliarder kroner. I skjermede næringer (utenom jordbruk) har driftsresultatet i gjennomsnitt steget med snaut 8 prosent pr. år fra 1974 til 1978, dvs. betydelig svakere enn den samlede faktorinntekt. I næringen utvinning og rørtransport av råolje og naturgass har driftsresultatet økt kraftig siden 1974. Særlig var økningen sterk fra 1977 til 1978 (137 pst.). En fjerdepart av landets samlede driftsresultat i 1978 kom fra oljeutvinning og transport.

Fra 1977 til 1978 økte faktorinntekten med 12,4 prosent etter de foreløpige nasjonalregnskapstall. De totale lønnskostnadene steg som nevnt en del svakere med 9,3 prosent. Driftsresultatet i skjermede næringer (utenom jordbruk) er beregnet å ha steget med 15,7 pst. Driftsresultatet i andre konkurranseutsatte næringer (ekskl. fiske og oljeutvinning m.v.) ble redusert med 26,8 prosent fra 1977 til 1978. Reduksjonen i driftsresultatet var sterkest i hjemmekonkurrerende konsumvareindustri der driftsresultatet for 1978 ble redusert til en tredjedel av driftsresultatet for 1977. I hjemmekonkurrerende investeringsindustri var reduksjonen i driftsresultatet fra 1977 til 1978 15 prosent, mens resultatet for utekonkurrerende industri i 1978 viste liten endring fra det lave 1977-resultatet.

Driftsresultatet i jordbruk har økt kraftig siden 1974, nominelt lå driftsresultatet pr. årsverk av selvstendige i jordbruk ca. 175 prosent høyere i 1978 enn i 1974.

I tilknytning til kapittel 2 er det laget et vedlegg om feilanslag på foreløpige tall for driftsresultatet.

3. LØNNSUTVIKLINGEN I SENERE ÅR

Den sterke lønnsøkningen for industriarbeidere i 1970-årene kulminerte i 1975 med en stigning på ca. 20 pst. fra foregående år. Senere er stigningstakten avtatt fra år til år og den var i 1978 mer enn halvert sammenlignet med 1975. Stigningstakten i lønnsøkningen var dermed kommet ned på den gjennomsnittlige stigningstakt i 1960-årene. Dette skyldes først og fremst en sterk nedgang i de

tariffmessige lønnstilleggene i de siste årene, men lønnsglidningen viser også nedgang.

Fra 1976 til 1977 steg den gjennomsnittlige timefortjeneste for industriarbeidere med 10,8 pst. og fra 1977 til 1978 med 8,0 pst. Bedriftenes lønnskostnader pr. timeverk steg samtidig med henholdsvis 10,9 pst. og med 9,7 pst.

Splitter man opp stigningen i bedriftenes lønnskostnader pr. timeverk for perioden 1971 til 1978, viser det seg at 37 pst. av stigningen i lønnskostnadene er tariffmessig lønnsøkning, 32 pst. er lønnsglidning, mens det resterende eller 31 pst. kan føres tilbake til stigningen i bedriftenes obligatoriske sosiale kostnader. Den tariffmessige lønnsøkningen utgjorde i 1977 og 1978 en vesentlig svakere andel av den totale kostnadsøkningen enn i de tre foregående år, mens lønnsglidningen og de sosiale kostnadene har vist en jevnere utvikling.

Det gjennomsnittlige lønnsnivået for arbeidere varierer tildels betydelig mellom de enkelte bransjer i industrien. En oversikt over lønnsutviklingen i tidsrommet 1965 til 1978 for forskjellige bransjer viser at det for menn ikke har funnet sted noen tilnærming av betydning mellom lønnsnivåene i disse bransjene. Derimot har det funnet sted en utjevning i forholdet mellom kvinner og menn.

For kvinner er det gjennomsnittlige lønnsnivå i dette tidsrommet steget fra 75,3 pst. til 83,9 pst. av den gjennomsnittlige timefortjeneste (eksklusive overtids- og skifttillegg) for menn i industrien. En relativt større andel av de kvinnelige enn mannlige arbeidere er beskjeftiget i de mer typiske lavtlønnsbransjer.

4. INNTEKTENE I JORDBRUK OG FISKE

Stortingets vedtak høsten 1975 om opptrapping av inntektene i jordbruket har preget jordbruksoppgjørene i de senere år. Av denne grunn har det vært en betydelig sterkere vekst i jordbruksinntektene enn i lønningene siden 1975.

Den beregnede vekst i jordbruksinntektene avhenger noe av hvilke inntektsbegrep som legges til grunn. Tall fra Budsjettmemoranda for jordbruket viser ifølge totalregnskapet at «vederlag til arbeid og egenkapital» økte med henholdsvis ca. 38, 26 og 11 prosent for de tre årene fra 1975 til 1978. Dette gir en inntektsvekst på omlag 93 pst. over disse år. Ifølge Nasjonalregnskapet økte driftsresultatet pr. selvstendig i jordbruket fra 1975 til 1977 med vel 30 prosent pr. år. Fra 1977 til 1978 var veksten vel 20 prosent. Dette innebærer en stigning på omlag 110 pst. over de tre årene.

Med utgangspunkt i inntektsmålsettingen

har staten og jordbruksorganisasjonene samarbeidet om å utarbeide et materiale om modellbruk for ulike brukstyper og distrikter. Foreløpig er 12 modeller ferdig utformet. I St.meld. nr. 80 (1978—79), Om inntekt og levekår i landbruket, er det gitt tall for beregnet inntekt pr. årsverk på disse modellbrukene. Beregningene som er basert på en rekke forutsetninger, er gjengitt i kapittel 4. De viser en sterk vekst i inntektene for alle modellbrukene i perioden 1975—78. Over de tre årene ligger den beregnede inntektsveksten mellom 50 og 113 prosent for de ulike modellbrukene. Gjennomsnittsinntekten beregnet som aritmetisk gjennomsnitt har steget med henholdsvis ca. 41, 20 og 10 prosent i de tre årene, eller med tilsammen ca. 87 prosent.

I fiskerieringen brukes flere begreper som belyser ulike sider av inntektsforholdene. I kapittel 4 gis en oversikt over beregnet lønns- og arbeidsgodtgjørelse for perioden 1973—78. Oppgavene gis for helårsdrevne fartøyer over 40 fot ialt og fordelt på torskefiskerier og sildefiskerier.

Lønnsevnnetallene viser tildels store svingninger fra år til år. Det samme inntrykk gir tall i kapittel 2 over utviklingen i driftsresultatene i fiske. Særlig viser lønnsevnnetallene for sildefiskeriene store svingninger med et klart bunnår i 1975. Arbeidsgodtgjørelsen har hatt en mer stabil utvikling selv om også den varierer i perioden. Arbeidsgodtgjørelsen i sildefiskeriene har i alle år i perioden ligget klart over arbeidsgodtgjørelsen i torskefiskeriene.

Det pekes på at det er forholdsvis store inntektsforskjeller innen fiskerieringen. Dette gjelder både mellom distrikter, fiskerier og båttyper.

5. KONSUMPRISUTVIKLINGEN SEINERE ÅR

Den offisielle konsumprisindeksen steg med 8,1 pst. fra 1977 til 1978, mot 9,1 pst. året før. Etter flere år med stadig økende prisstigning, har det i de siste åra vært reduksjon i stigningstakten. Den sterkeste stigningen var over året 1975, da konsumprisindeksen i gjennomsnitt fra 1974 til 1975 steg med 11,7 pst.

Prisstigningen siste året, reknet fra april 1978 til april 1979, var 4,9 prosent.

I motsetning til 1976 bidro jordbruksprisene både i 1977 og 1978 til en betydelig økning i forbrukerprisene. Utviklingen i prisene på jordbruksvarer må sees i sammenheng med den økning vi har hatt i jordbruksinntektene og i ulikt omfang av subsidieøkninger.

Det er gjort beregninger som indikerer at det ikke har vært store forskjeller i utvik-

Om pris- og inntektsutviklingen

lingen av levekostnadene for de ulike typer husholdninger og utgiftsnivåer de siste åra.

For OECD-området steg konsumprisindeksen i perioden 1970 til 1976 med i gjennomsnitt 10 pst. pr. år. De siste åra har den vært noe lavere. Stigningen siste året, målt fra februar 1978 til februar 1979 var 8,5 prosent. I samme periode steg konsumprisindeksen her i landet med 5,5 prosent.

6. UTVIKLINGEN I DISPONIBEL REALINNTÉKT

Fra 1973 til 1977 har alle grupper av lønns- takere med en inntektsutvikling før skatt som industriarbeidere eller funksjonærer etter NAF's statistikk hatt en sterk vekst i sin disponible realinntekt. For de fleste gruppene av lønns- takere har de disponible realinntektene steget med 3—5½ pst. i gjennomsnitt pr. år for lavere og midlere inntekter og 1—3 pst. i årlig gjennomsnitt for inntekter over 100 000 kroner. Etter den sterke stigningen i de foregående årene, viste utviklingen fra 1977 til 1978 en beskeden øking eller nedgang i disponibel realinntekt. Nedgangen fant særlig sted for de høyere inntekter og dessuten for enslige. For lavere og midlere inntekter var det for de fleste familiegupper med barn fortsatt stigning på ½—2 pst. Fra 1978 til 1979 ventes en utvikling stort sett som for året før, men med en noe større nedgang for høyere inntekter.

Pensjonister med minstepensjon hadde fra 1973 til 1975 en svakere stigning i disponibel realinntekt enn lønns- takere. Fra 1975 er dette forholdet imidlertid snudd om. Veksten i disponibel realinntekt i de senere årene har vært særlig sterk for trygdete ektepar med minstepensjon. Fra 1977 til 1978 fikk trygdete ektepar med minstepensjon en vekst i disponibel realinntekt på 7 pst. For enslige med minstepensjon var veksten 5,6 pst. For begge gruppene er dette om lag som de to foregående år. Fra 1978 til 1979 ventes en vekst i disponibel realinntekt på 3—4 pst. for disse gruppene.

Utvalget har foretatt beregninger over utviklingen i disponibel realinntekt for lønns- takere med inntektsutvikling som i den offentlige sektor. For 1978 viser beregningene om lag samme vekst i disponibel realinntekt for offentlig som for privat ansatte for grupper med inntekter på 60 000 — 80 000 kroner.

De høyeste inntektsgrupper i den offentlige sektor hadde derimot en noe større nedgang i disponibel realinntekt enn tilsvarende privat ansatte. For fem-årsperioden 1973—78 viser

beregningene en noe svakere vekst for offentlig enn for privat ansatte for de fleste grupper.

Beregningsutvalget har videre forsøkt å belyse utviklingen i disponibel realinntekt for bøndene for årene fra 1975 til 1978.

Beregningene er utført for ulike familietyper og for inntektsnivåene 50 000 kroner, 65 000 kroner og 80 000 kroner i 1978. I perioden 1975—1978 under ett viser beregningene en øking i disponibel realinntekt varierende fra 44—54 prosent pr. årsverk. For 1978 er stigningen for barnefamiliene beregnet til om lag 1½ pst., mens det var en liten nedgang for enslige.

7. OM UTVIKLINGEN I KONKURRANSE- EVNEN

Norsk næringslivs konkurranseevne overfor utlandet påvirkes av en rekke ulike faktorer. I kapittel 7 har Beregningsutvalget behandlet utviklingen i lønnskostnader og produktivitet, valutakurser og arbeidskonflikter. Det er imidlertid også andre faktorer som er av betydning for konkurranseevnen. Disse faktorene kan trekke i flere retninger og kan vanskelig tallfestes.

For voksne industriarbeidere steg timefortjenesten i Norge med nær 150 pst. mellom 1970 og 1977. Den sterkeste stigning i dette tidsrommet målt i de respektive lands valuta, fant sted i Finland med 188 pst. og den svakeste i Sambandsstatene med 70 pst. Veksten i timefortjenestene viste i de fleste land en stigende tendens frem til 1975, mens den senere har vist en avtakende tendens. Fra 1. halvår 1977 til 1. halvår 1978 er utviklingstendensen noe mer uklar. I enkelte land tiltok veksten i timefortjenestene igjen, mens andre land, deriblant Norge, fortsatt har nedgang i lønnsveksten.

De totale lønnskostnadene pr. timeverk som også inkluderer de indirekte lønnskostnadene som f.eks. arbeidsgiveravgiftene til trygdene, lå for voksne industriarbeidere i 1977, omregnet til norske kroner, høyest i Sverige. Derne kom Norge, Danmark og Sambandsstatene. I disse landene lå de totale lønnskostnadene pr. timeverk på et betydelig høyere nivå enn i de øvrige land. Som følge av kursendringene på valuta fra 1977 til 1978 har det funnet sted vesentlige endringer i bildet av de totale lønnskostnadene pr. arbeidet time målt i norske kroner i enkelte land. Det foreligger imidlertid ennå ikke lønnsstatistikk for 1978.

Siden 1966 har det funnet sted betydelige forskyvninger i lønnskostnadene pr. timeverk landene imellom. Særlig har utjevningen mellom Norge på den ene side og Sambandsstat-

ene, Sverige, Storbritannia og Japan vært stor.

Beregningsutvalget har søkt å belyse utviklingen i de samlede lønnskostnader pr. produsert enhet i industrien. I perioden 1970 — 1978 under ett var det en betydelig sterkere stigning i lønnskostnadene pr. produsert enhet (regnet i norske kroner) i Norge enn hos våre viktigste handelspartnere.

Stigningen i lønnskostnadene i Norge fra 1970 til 1978 var omlag 30 pst. sterkere enn hos våre konkurrenter regnet i kroner. Den relative kostnadsstigningen i Norge var særlig sterk i årene 1975—1977. Fra 1977—1978 sank lønnskostnadene pr. produsert enhet i norsk industri sammenlignet med våre viktigste konkurrentland med tre-fire prosent. Denne forbedringen i vår konkurranseevne i 1978 skyldtes en sterk verdinedgang for norske kroner. Regnet i nasjonal valuta steg lønnskostnadene pr. produsert enhet sterkere i Norge enn i våre konkurrentland.

På bakgrunn av pris- og lønnsstoppen kan det regnes med at det vil bli en viss bedring i norsk industris konkurranseevne også i 1979.

Verdien av den norske krone gikk ned med omlag 6,5 pst. i løpet av 1978. Kroneverdien ligger nå omlag 11,5 pst. lavere enn toppnivået fra årsskiftet 1976—77. Ved inngangen til 1979 har kronas effektive kurs steget med 8 pst. sammenlignet med basiskursene fra Washington-avtalen i desember 1971. I løpet av 1977 var det et kursfall på vel 5 pst., mens kursen i løpet av 1976 steg med 7 til 8 pst.

Internasjonale sammenlikninger viser at Norge hører til en gruppe land som har få arbeidskonflikter. Omfanget av konflikter var særlig lavt i Norge i 1977.

8. KONJUNKTURSITUASJONEN

Etter de siste utsiktene å dømme vil det heller ikke i 1979 bli noen større endringer i det internasjonale konjunkturbildet fra de seinere årene. Den sterke prisstigningen bl.a. på olje og andre råvarer har økt usikkerheten for konjunkturutviklingen. Mulighetene for at flere land kan tenkes å stramme til den økonomiske politikken av omsyn til inflasjon og utenriksøkonomi øker. Produksjonsveksten i de vestlige industriland vil etter alt å dømme fortsatt bli for lav til å senke den høye arbeidsløsheten. I hele OECD-området er det fortsatt 16—17 millioner arbeidsløse. Det ser

ut til at veksten i Vest-Europa kan ventes å bli noe sterkere i 1979 enn i 1978. Bl.a. ventes det at oppgangen i Vest-Tyskland vil holde seg godt oppe utover i 1979. Også i Sverige ventes det bra produksjonsframgang. I Sambandsstatene, hvor myndighetene strammet til den økonomiske politikken i slutten av fjoråret for å dempe prisstigningen, kan veksttakten komme til å gå ned.

Sett under ett kan trolig den økonomiske utviklingen i 1979 ventes å gi en del sterkere vekstimpulser for norsk økonomi i 1979 enn året før.

Beregningsutvalget gjengir en del nå kjente opplysninger om utviklingen i norsk økonomi i 1978. Når det gjelder utsiktene for 1979, følger Beregningsutvalget på de fleste punkter anslagene i Revidert nasjonalbudsjett. Veksten i bruttonasjonalproduktet i 1979 antas å bli vel 2 prosent regnet i volum, eller 1¼ prosent uten oljevirkosomhet og sjøfart. Veksten i det private og det offentlige forbruk antas å ville bli henholdsvis om lag 1½ pst. og vel 2 pst., mens det må ventes en betydelig svikt i investeringene. Beregningsutvalget regner med at vi i 1979 bør kunne ta tilbake noe av de tidligere tapte markedsandeler og ser ikke bort fra at veksten i eksporten av tradisjonelle varer i volum kan bli i overkant av 6 prosent, som anslått i Revidert nasjonalbudsjett.

Bildet av norsk økonomi er på flere punkter lysere idag enn for 1½ år siden, noe som Beregningsutvalget for en stor del tilskriver tiltakene for å dempe pris- og kostnadsstigningen og å redusere underskottet i utenriksøkonomien. Men utviklingen i industrien gir fortsatt grunn til bekymring. Fra 1973 har veksten i industriproduksjonen stanset helt opp, trass i at markedet for norske industriprodukter har økt betydelig både i utlandet og hjemme. Situasjonen i den utsatte industri gjør en politikk for full sysselsetting vanskelig og gir en del av forklaringen til det høye importoverskottet (for varer utenom olje og gass) i senere år. Beregningsutvalget ser en sammenheng mellom mangelen på vekst i industriproduksjonen og svekkelsen i Norges konkurranseevne i løpet av 1970-årene, en svekkelse som har hatt mange årsaker. Konkurranssevnen er bedret noe i løpet av 1978 og 1979. For å få ny fart i industriproduksjonen, sikre sysselsettingen og gjenopprette balansen i utenriksøkonomien, bør konkurransevnen fortsatt bedres.

KAPITTEL 2

Inntektsutviklingen i senere år.

I dette kapitlet er det gitt et oversyn over inntektsutviklingen de siste årene. Tallene i oversikten bygger på nasjonalregnskapsdata og belyser hovedtrekk ved utviklingen. Det vises ellers til den mer utførlige omtalen av lønnsutviklingen i senere år i kapittel 3 og inntektsutviklingen i jordbruk og fiske i kapittel 4. Det vises også til kapittel 6 som inneholder materiale om disponibel realinntekt for utvalgte inntektsgrupper og kapittel 7 om konkurranseevnen.

1. PRODUKSJON, KONSUM OG DISPONIBEL REALINNTÉKT FOR NORGE

Uttrykt i summariske hovedtall har landets nettoproduksjon (nettonasjonalprodukt) økt med nesten 14 prosent i sum for de tre årene fra 1975 til 1978. Et fall i bytteforholdet overfor utlandet og en økning i rente- og stønadsunderskottet har medført at veksten i disponibel realinntekt for Norge i 3-årsperioden likevel ikke har blitt sterkere enn 5 prosent. Samlet konsum (privat og offentlig) ble redusert med 1 prosent fra 1977 til 1978, men i årene før var veksten i forbruket kraftig slik at veksten fra 1975 til 1978 alt i alt ble i underkant av 12 prosent. Figur 2.1 gir en nærmere beskrivelse av utviklingen i disponibel realinntekt og konsum. I gjennomsnitt var produksjonen både i industrien og i andre næringer utenom oljevirkksomhet i stagnasjon og nedgang i 1978, — industriproduksjon var i tilbakegang også i foregående år (tabell 2 a).

Tabell 2 a. Vekst i bruttoproduktet (volum) utvalgte næringer 1976—78. Prosentvis endring fra foregående år

	1976	1977	1978
Utvinning av rørtransport av råolje og naturgass ..	65,3	10,2	80,3
Utenriks sjøfart og oljeboring	17,2	3,6	—6,6
Andre næringer	4,6	3,4	0,8
herav industri	0,4	—1,1	—1,8
Bruttonasjonalprodukt ..	6,8	3,6	3,5

I tabell 2b er utviklingen i disponibel realinntekt for Norge i perioden 1975—1978 gjen-gitt. Disponibel realinntekt er beregnet som netto-nasjonalprodukt i løpende priser korrigert for rente- og stønadsunderskottet, det hele deflatert med prisindeksen for innenlandsk bruk av varer og tjenester (inkl. lagerøkning, ekskl. kapitalslit). Disponibel realinn-

Tabell 2 b. Utviklingen i disponibel realinntekt for Norge. Prosentvis endring fra året før.

	1976	1977	1978	1975/1978 årlig gjennomsnitt
Disponibel realinntekt for Norge ¹⁾	3,4	0,4	1,2	1,6
Bidrag fra ²⁾ :				
Vekst i produksjonen ³⁾	6,6	3,3	3,8	4,5
Endringer i bytteforholdet m.v.	—2,4	—1,7	—1,2	—1,7
Endringer i renter og stønader til utlandet, netto	—0,8	—1,2	—1,4	—1,2

¹⁾ Nettonasjonalproduktet (i løpende priser) fratrasket rente- og stønadsunderskottet overfor utlandet deflatert med prisindeksen for innenlandsk bruk av varer og tjenester (inkl. lagerendringer, ekskl. kapitalslit), 1975 som basisår.

²⁾ Tallene gir uttrykk for hvor mange prosentenheter av endringen i disponibel realinntekt, som skriver seg fra hver av faktorene.

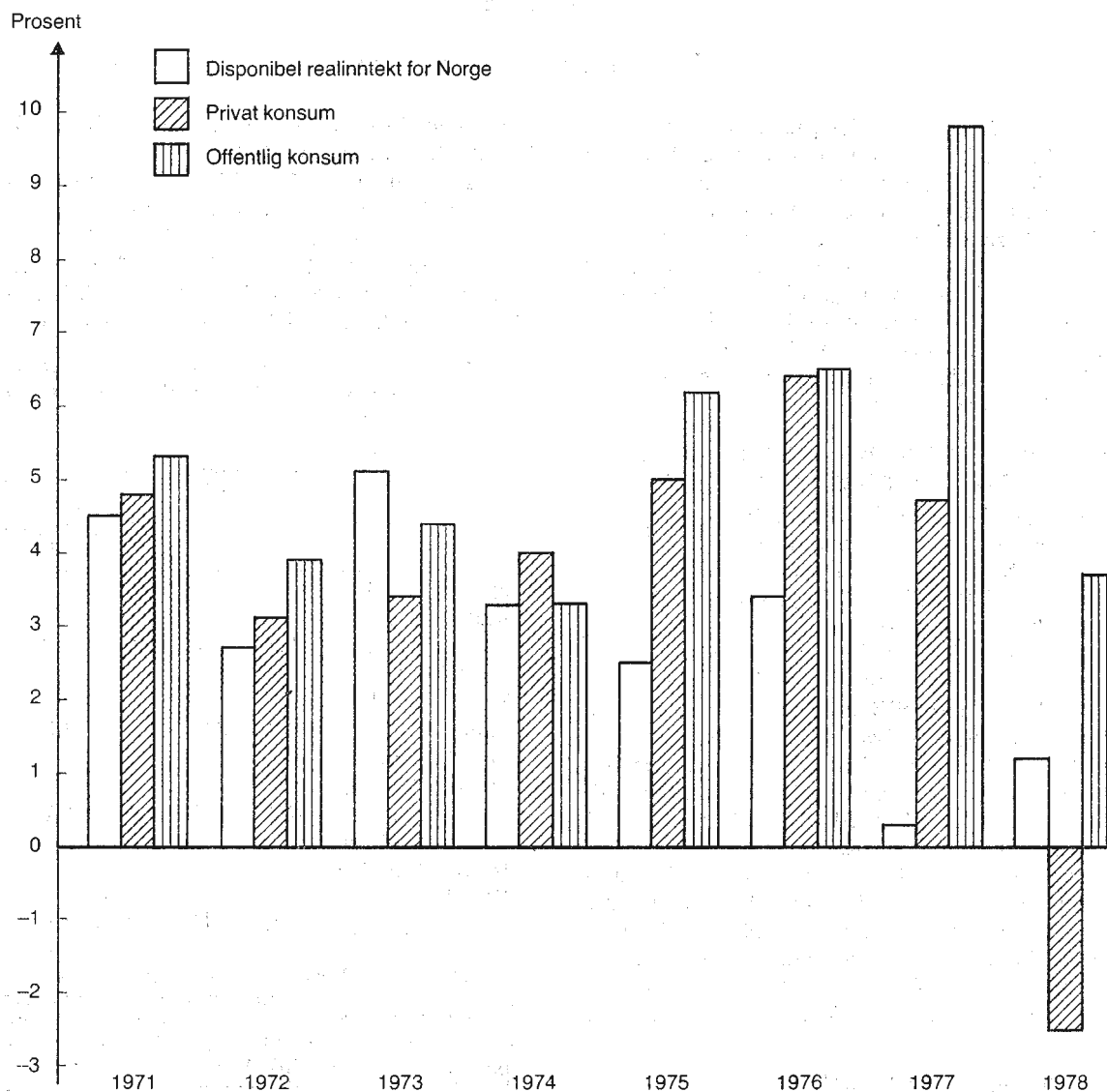
³⁾ Nettonasjonalproduktet i volum.

tekt for Norge økte med 1,2 prosent fra 1977 til 1978 og med 1,6 prosent i årlig gjennomsnitt i perioden 1975—1978. I årene som er med i tabell 2b, bidrog et økende rente- og stønadsunderskott og en forverring i bytteforholdet overfor utlandet til å redusere veksten i disponibel realinntekt for Norge. Setter vi bytteforholdet overfor utlandet (eksportprisindeks dividert med importprisindeks) lik 100 i 1975 var bytteforholdet:

NOU 1979: 25
Om pris- og inntektsutviklingen

1975	1976	1977	1978
100	95	92	91

Figur 2.1. Utviklingen i disponibel realinntekt for Norge, privat og offentlig konsum. Prosentvis volumendring fra året før.

¹⁾ Den sterke veksten i offentlig konsum i 1977 har forbindelse med endring i folketrygdens refusjon til helseinstitusjoner. Dette fører til en regnskapsmessig omgruppering mellom offentlig og privat konsum, uten at dette har noen realøkonomisk betydning.

2. INNTEKT**Hovedtrekk i utviklingen.**

Faktorinntekten — som uttrykker den nominelle belønningen til arbeidskraft og realkapital i Norge — var 156 milliarder kroner i 1978. I 1974 var faktorinntekten 96 milliarder kroner. I gjennomsnitt pr. år økte således faktorinntekten med 13 prosent fra 1974 til 1978. Lønnskostnadene steg kraftig fra 1974 til 1975. Etter 1975 har den årlige stignings-takten stadig vært avtakende. Fra 1977 til 1978 var den årlige økningen i totale lønnskostnader kommet ned i 9,3 prosent; en stigningstakt av samme størrelsesorden som gjennomsnittet for 60-årene. Siden 1974 har driftsresultatene i konkurranseutsatte næringer jevnt over vært i tilbakegang — også regnet i nominelle kroner. Driftsresultatet (tidligere kalt eierinntekt) omfatter godtgjøring for bedriftseierens eget arbeid og avkastning av kapital før gjeldsrenter er kommet til fradrag. I utenriks sjøfart har driftsresultatet vært negativt siden 1975 og lå både i 1977 og 1978 rundt et nivå på + 3,5 milliarder kroner. I skjermede næringer (utenom jordbruk) har driftsresultatet i gjennomsnitt steget med snaut 8 prosent pr. år fra 1974 til 1978, dvs. svakere enn den samlede faktorinntekt. I næringen utvinning og rørtransport av råolje og naturgass har driftsresultatet økt betydelig siden 1974. Særlig var økningen sterk fra 1977 til 1978 (137 prosent). En fjerdepart av landets samlede driftsresultat i 1978 kom fra oljeutvinning og -transport.

En bør være oppmerksom på at tallene for driftsresultatet statistisk blir bestemt som restposter og derfor hører til de mest usikre tall i nasjonalregnskapet. Særlig usikre er de foreløpige tall for det siste år. For disse tallene må en erfaringsmessig regne med til dels betydelige justeringer etter hvert som bedre og mer fullstendig statistikk blir tilgjengelig. Dette er nærmere omtalt i et vedlegg.

Fra 1977 til 1978 økte faktorinntekten med 12,4 prosent etter de foreløpige nasjonalregnskapstall. De totale lønnskostnadene steg som nevnt en del svakere med 9,3 prosent. Driftsresultatet i skjermede næringer (utenom jordbruk) er beregnet å ha steget med 15,7 prosent. Driftsresultatet i andre konkurranseutsatte næringer (ekskl. fiske og oljeutvinning m.v.) ble redusert med 26,8 prosent fra 1977 til 1978. Reduksjonen i driftsresultatet

var sterkest i hjemmekonkurrerende konsumvareindustri der driftsresultatet for 1978 ble redusert til en tredjedel av driftsresultatet for 1977. (jfr. tabell 2 f). I hjemmekonkurrerende investeringsvareindustri var reduksjonen i driftsresultatet fra 1977 til 1978 15 prosent, mens resultatet for utekonkurrerende industri i 1978 viste liten endring fra det lave 1977-resultatet.

Driftsresultatet i jordbruket har økt kraftig siden 1974, nominelt lå driftsresultatet pr. årsverk utført av selvstendige i jordbruket rundt 175 prosent høyere i 1978 enn i 1974.

Andeler i faktorinntekten.

Arbeidsgivers andel av trygdepremier var 11,4 prosent av faktorinntekten i 1978, 11,7 prosent i 1977 og 11,4 prosent i 1976. Lønnsandelen (her definert som lønn i prosent av faktorinntekten) nådde i 1977 en topp hittil i 1970-årene med 69,8 prosent. Fra 1977 til 1978 sank lønnsandelen til 67,8 prosent. Dette er likevel en andel som er rundt 3 prosentenheter høyere enn andelen i første del av 1970-årene. (Tabell 2 c).

Driftsresultatet (inntekt av kapital og av eget arbeid) som prosentandel av faktorinntekten har i hovedtrekk vist en fallende tendens i 1970-årene. I 1977 utgjorde driftsresultatet 18,5 prosent av samlet faktorinntekt, andelen steg til 20,8 prosent i 1978; dette var om lag samme nivå på andelen som i 1976. Driftsresultatet i skjermede næringer som andel av den samlede faktorinntekt sank fram til 1976. I 1976 var andelen 14,7 prosent, i 1977 økte andelen svakt til 14,9 prosent og økte videre til 15,5 prosent i 1978. Samlet driftsresultat i utenriks sjøfart og oljeboring har vært negativ siden 1975, prosentandelen av samlet faktorinntekt var — 2,3 prosent i 1978. Driftsresultatet i utvinning og rørtransport av råolje og naturgass var i 1978 kommet opp i vel 5 prosent av samlet faktorinntekt. Dette er en fordobling av andelen fra de to forutgående år. Før 1975 var det beregnede kapitalslit i denne næringsgruppen større enn inntektene fra oljesalget. Driftsresultatandelen i andre konkurranseutsatte næringer hadde sin høyeste verdi i 70-årene i 1974 med 7,1 prosent. I årene siden har andelen stadig sunket. I 1977 var andelen 3,9 prosent og i 1978 2,5 prosent. (Se også figur 2.2).

Tabell 2 c. Lønnsinntekter og driftsresultat (inntekt av kapital og av eget arbeid) i prosent av faktorinntekten 1970—1978.

	1970— 1972 i gj.- snitt	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Lønn	65,3	64,4	64,3	66,4	68,0	69,8	67,8
Arbeidsgivers andel av trygdepemier	9,4	11,3	11,3	11,6	11,4	11,7	11,4
Driftsresultat	25,3	24,3	24,4	22,0	20,6	18,5	20,8
Skjermede næringer	18,2	16,2	16,1	15,0	14,7	14,9	15,5
Utenriks sjøfart og boring etter råolje og naturgass	1,9	1,9	2,0	—0,6	—1,7	—2,7	—2,3
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	—0,4	—0,5	—0,8	1,9	2,6	2,4	5,1
Andre konkurranseutsatte næringer	5,6	6,7	7,1	5,7	5,0	3,9	2,5
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Figur 2.2. Driftsresultatene (inntekt av kapital og av eget arbeid) i konkurranseutsatte næringer utenom utenriks skipsfart og oljeboring, utvinning av råolje m.v. som andel av landets samlede faktorinntekt. Prosent. 1970—1978.

Om pris- og inntektsutviklingen

Som figur 2.2 viser, har utviklingen innen de konkurranseutsatte næringene vært forskjellig. Driftsresultatene i hjemmekonkurrerende næringer har en langt jevnere utvikling enn utekonkurrerende næringer (ekskl. utenriks sjøfart og boring etter råolje og naturgass). En mer utførlig beskrivelse av dette er gitt senere i dette kapittel.

Lønnsutviklingen. Driftsresultat (inntekt av kapital og av eget arbeid) i jordbruk og fiske.

Lønnskostnader ialt pr. årsverk økte gjennomsnittlig 12,4 prosent pr. år fra 1974 til 1978. Fra 1976 til 1977 steg lønnskostnader pr. årsverk med 10,2 prosent og fra 1977 til 1978 med 8,0 prosent. Dette er bare litt høyere enn gjennomsnittlig stigningstakt for årene 1967 til 1970 og betydelig lavere enn den gjennomsnittlige stigningstakt hittil i 1970-årene.

Prosentvise endringer i lønn pr. årsverk (uten at skatten er trukket fra) deflatert med konsumprisindeksen — prosentvise endringer i reallønn — er gitt i tabell 2e. Reallønnen økte med 2,8 prosent i gjennomsnitt fra 1974 til 1978. Dette er en svakere økning

enn i perioden 1970—1974 da reallønnen økte med 3,7 prosent i gjennomsnitt pr. år. Fra 1976 til 1977 steg reallønnen med 1,0 prosent, og fra 1977 til 1978 viste reallønnen en svak tilbakegang med 0,1 prosent. De to siste årene har det således vært liten endring i gjennomsnittlig reallønn.¹⁾

Driftsresultatet pr. selvstendig i jordbruk økte fra 1974 til 1978 nominelt med 28,6 prosent pr. år i gjennomsnitt. Økningen gjenspeiler vedtaket om opptrapping av inntektene i jordbruket, som fikk virkning for jordbruksavtalen som ble inngått i 1976. En ny jordbruksavtale trådte i kraft fra 1. juli 1978. Fra 1976 til 1977 økte driftsresultatet pr. selvstendig med 32,5 prosent, mens økningen fra 1977 til 1978 var 20,5 prosent. (Anslag på antall selvstendige i jordbruk er forklart i note 3, tabell 2d.)

¹⁾ Merk at «reallønn» ikke er det samme som «disponibel realinntekt». Ved beregning av endringer i reallønnen tas det bare hensyn til den nominelle lønnsutvikling og prisutviklingen. Ved beregning av endringer i disponible realinntekter tas det også hensyn til skatteleggingen. Tall for utviklingen i disponibel realinntekt for lønnstakere og andre er gitt i kapittel 6.

Tabell 2 d. Den nominelle inntektsutvikling 1967—1978. Økning i prosent.

	Årlig gj.snitt					
	1967— 1970	1970— 1974	1974— 1978	1975— 1976	1976— 1977	1977— 1978
Nettonasjonalprodukt	10,3	12,7	12,3	13,9	10,4	9,8
Privat konsum	9,9	11,8	13,1	15,7	13,7	5,7
Faktorinntekt i alt	9,2	13,2	13,0	14,1	10,1	12,4
Lønnskostnader i alt ¹⁾	9,3	14,7	14,3	16,0	13,0	9,3
Lønnskostnader i alt pr. årsverk ¹⁾	7,3	12,9	12,4	13,5	10,2	8,0
Lønn pr. årsverk ²⁾	6,9	11,5	12,6	14,2	10,1	8,0
Driftsresultat av jordbruk pr. selvst. ³⁾	10,2	16,2	28,6	31,7	32,5	20,5
Driftsresultat av fiske pr. selvst. ⁴⁾	12,3	16,1	2,2	109,5	12,1	-25,8
Driftsresultat utenom jordbruk og fiske	9,9	8,9	5,4	0,2	-10,2	33,1
Herav:						
Skjermede næringer	3,6	8,0	7,7	8,0	4,2	15,7
Utenriks sjøfart og oljeboring	28,1	2,8	—	—	—	—
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	—	—	—	57,1	2,3	137,1
Andre konkurranseutsatte næringer	28,8	16,8	-10,8	-11,7	-21,6	-26,8

¹⁾ Inkl. arbeidsgivers andel av trygdepremier.

²⁾ Ekskl. arbeidsgivers andel av trygdepremier, men inkl. andre sosiale ytelser.

³⁾ Antall selvstendige er satt lik antall årsverk utført av selvstendige i jordbruket. Som selvstendige betraktes brukeren, brukerens ektefelle, samt øvrige familiemedlemmer uten avtalt lønn. 1 årsverk = 280 dagsverk. I 1972 utførte brukeren og ektefellen ca. 84 pst. av antall årsverk, øvrige familiemedlemmer ca. 16 pst.

⁴⁾ Antall selvstendige er satt lik antall årsverk utført av selvstendige i fiske. Alle lott- og prosentfiskere betraktes som selvstendig. Eneyrkesfiskere antas å utføre 1 årsverk, hovedyrkesfiskere 2/3 årsverk og biyrkesfiskere 1/3 årsverk.

Tabell 2 e. Realinntektsutviklingen 1967—1978. Økning i prosent. Alle inntektstall deflatert med konsumprisindeksen.

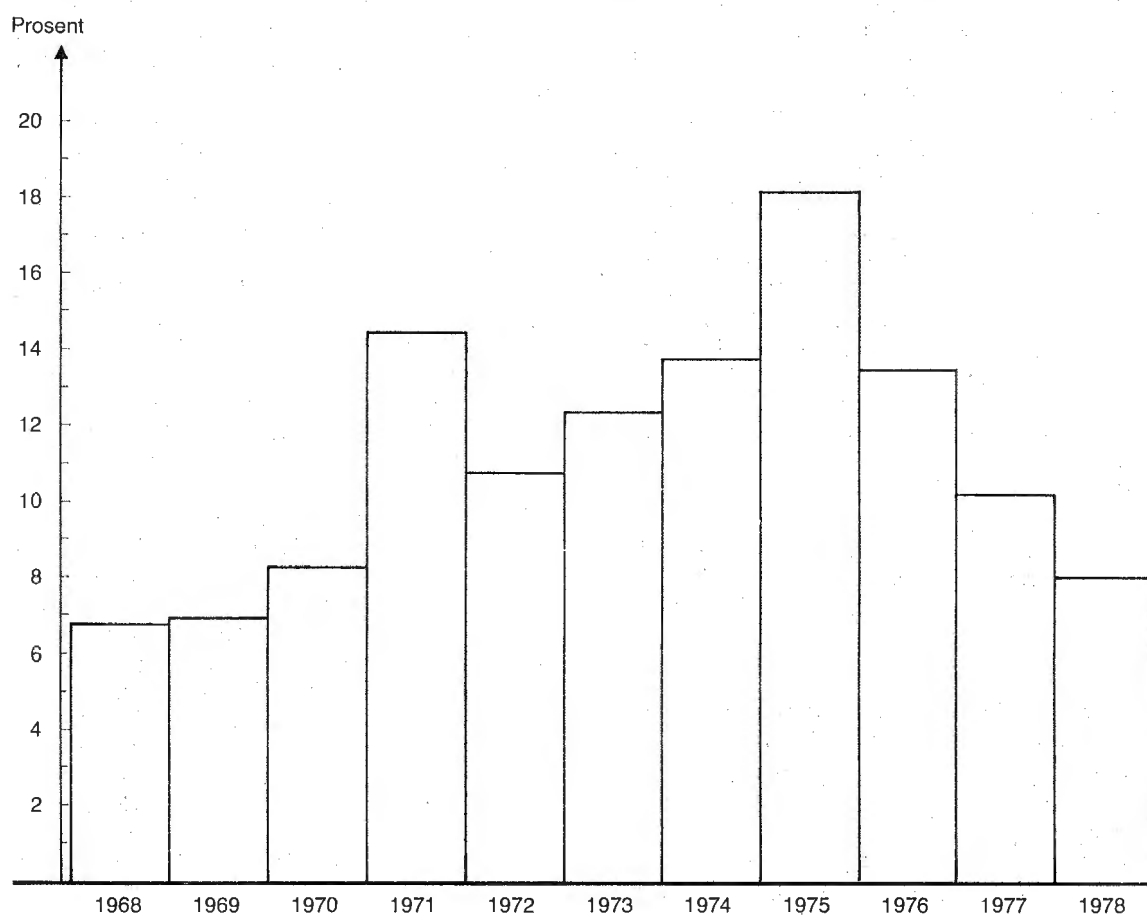
	Årlig gj.snitt					
	1967— 1970	1970— 1974	1974— 1978	1975— 1976	1976— 1977	1977— 1978
Nettonasjonalprodukt (volumtall)	2,7	4,6	4,7	6,5	3,1	3,5
Privat konsum (volumtall)	4,2	3,8	3,3	6,4	4,7	—2,5
Faktorinntekt i alt	3,4	5,2	3,2	4,6	0,9	4,0
Lønn pr. årsverk ¹⁾	1,1	3,7	2,8	4,7	1,0	—0,1
Driftsresultat i jordbruk pr. selvstendig ²⁾ ..	4,3	8,0	17,0	20,7	21,4	11,4
Driftsresultat i fiske pr. selvstendig ³⁾	6,3	7,9	—5,6	92,0	2,8	—31,4
Driftsresultat utenom jordbruk og fiske	4,0	1,3	—3,4	—8,2	—17,7	23,1
Herav:						
Skjermede næringer	—1,9	0,4	—1,6	—1,1	—4,5	7,0
Utenriks sjøfart og oljeboring	21,2	—3,1	—	—	—	—
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	—	—	—	44,0	—6,2	119,3
Andre konkurranseutsatte næringer	21,9	8,5	—13,5	—19,0	—28,2	—33,3

¹⁾ Ekskl. arbeidsgivers andel av trygdepremier, men inkl. andre sosiale ytelser.

²⁾ Antall selvstendige er satt lik antall årsverk utført av selvstendige i jordbruket. Som selvstendige betraktes brukerens ektefelle, samt øvrige familiemedlemmer uten avtalt lønn. 1 årsverk = 280 dagsverk. I 1972 utførte brukeren og ektefelle ca. 84 pst. av antall årsverk, øvrige familiemedlemmer ca. 16 pst.

³⁾ Antall selvstendige er satt lik antall årsverk utført av selvstendige i fiske. Alle lott- og prosentfiskere betraktes som selvstendige. Eneyrkesfiskere antas å utføre 1 årsverk, hovedyrkesfiskere 2/3 årsverk og biyrkesfiskere 1/3 årsverk.

Figur 2.3. Lønnskostnader pr. årsverk. Prosentvis endring fra foregående år. 1967—1978.

I gjennomsnitt fra 1974 til 1978 steg det nominelle driftsresultat pr. årsverk utført av selvstendige i fiske med 2,2 prosent. Fra 1976 til 1977 steg driftsresultatet med 12,1 prosent, mens det sank med 25,8 prosent fra 1977 til 1978. (Anslaget på antall selvstendige i fiske er forklart i note 4, tabell 2d.)

For å få et uttrykk for realinntektsutviklingen¹⁾, er også driftsresultatet pr. årsverk utført av selvstendige i jordbruk og fiske deflatert med konsumprisindeksen. Beregnet på den måte økte realinntekten i jordbruk med 11,4 prosent fra 1977 til 1978 og med 21,4 prosent året før. I gjennomsnitt fra 1974 til 1978 var veksten 17,0 pr. år eller i alt 87 prosent. Realinntekten pr. selvstendig i fiske gikk i det samme tidsrommet ned med 5,6 prosent pr. år eller ialt 21 prosent. Fra 1977 til 1978 gikk realinntekten i fiske ned med 31,4 prosent.

Sett over et lenger tidsrom, 1967—1978, har reallønningene for lønnstakere økt med 2,7 prosent i gjennomsnitt, mens realverdien av driftsresultatet pr. selvstendig i jordbruk har økt med 10,1 prosent og i fiske med 2,4 prosent.

Driftsresultatet (inntekt av kapital og av eget arbeid) utenom jordbruk og fiske.

Driftsresultatet utenom jordbruk og fiske økte med vel 33 prosent fra 1977 til 1978, (tabell 2d). Året før sank driftsresultatet med 10,2 prosent. I gjennomsnitt pr. år i perioden 1974—1978 steg driftsresultatet utenom jordbruk og fiske med 5,4 prosent.

I den samme perioden steg driftsresultatet i skjermede næringer (utenom jordbruk) med 7,7 prosent. Økningen fra 1977 til 1978 var 15,7 prosent, mens økningen fra 1976 til 1977 var 4,2 prosent. Den sterke stigningen i 1978 skrev seg for en stor del fra sektorene kraftforsyning, bank- og finansieringsvirksomhet og forsikring. Deflatert med konsumprisindeksen har driftsresultatet i skjermede næringer gått ned med 1,6 pst. i årlig gjennomsnitt fra 1974 til 1978. Fra 1976 til 1977 sank realverdien av driftsresultatet med 4,5 prosent, mens realverdien økte med 7,0 prosent fra 1977 til 1978.

Driftsresultatet i konkurranseutsatte nær-

inger utenom utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring og utenriks sjøfart ble redusert med 26,8 prosent fra 1977 til 1978, fra 1976 til 1977 var nedgangen 21,6 prosent. I gjennomsnitt pr. år fra 1974 til 1978 gikk det nominelle driftsresultatet i denne næringsgruppen ned med 10,8 prosent (tabell 2d). Deflatert med konsumprisindeksen gikk driftsresultatet i andre konkurranseutsatte næringer ned med en tredjedel fra 1977 til 1978. Fra 1974 til 1978 var den gjennomsnittlige årlige nedgangen 13,5 prosent (tabell 2e).

Driftsresultatet i utvinning og rørtransport av råolje og naturgass ble godt over fordoblet i nominelle kroner fra 1977 til 1978 (137 prosents oppgang). Fra 1976 til 1977 var oppgangen svært beskjeden. (2,3 prosent).

Tabell 2f gir nivåtall for driftsresultatene i ulike grupper av konkurranseutsatte næringer utenom fiske.

Siden 1975 har de svake fraktratene bidratt til ett betydelig negativt driftsresultat i utenriks sjøfart inkl. oljeboring. Fra topp-nivået i 1974 til 1978 sank driftsresultatet med over 5,5 milliarder kroner. Driftsresultater i utvinning og rørtransport av råolje og naturgass nådde i 1978 nær opp til pluss 8 milliarder kroner etter å ha ligget på et nivå noe over 3 milliarder kroner i de to foregående årene. Driftsresultatet i konkurranseutsatte næringer utenom fiske, utvinning av råolje m.v. og utenriks sjøfart med oljeboring var 2,8 milliarder kroner i 1978 etter foreløpige anslag. Dette er en halvering av driftsresultatet i forhold til 1974 som totalt sett var et godt år. I skogbruket har driftsresultatet vært på et nivå rundt 800—900 millioner kroner i årene etter 1975. I den konkurranseutsatte industrien var driftsresultatet 2,4 milliarder kroner i 1978, i 1977 var driftsresultatet i denne næringsgruppen 3,2 milliarder kroner. Det nominelle driftsresultatet i 1978 er det laveste siden 1971. Innen den konkurranseutsatte industrien har det vært en generell nedgang siden 1976. I hjemmekonkurrerende konsumvareindustri ble driftsresultatet i 1978 redusert til en tredjedel av nivået i 1976/77. Denne utviklingen må bl.a. sees på bakgrunn av den svake konsumvareetterspørselen i 1978. I hjemmekonkurrerende investeringsvareindustri har driftsresultatet gått ned med 700 millioner kroner fra 1976 (som var et godt år) til 1978. I utekonkurrerende industri lå driftsresultatet både i 1977 og 1978 rundt 450 millioner kroner. Av tabell 2f ser en at en må tilbake til 1968 for å finne så lave driftsresultattall. Tar en hensyn til prisstigningen vil driftsresultatet i 1977 og 1978 selvsagt være betydelig lavere enn i 1968.

¹⁾ Det er mange prinsipielle vansker knyttet til å beregne realinntektsutviklingen av driftsresultater på en fornuftig måte. Uansett hvilken prisindeks som brukes ved deflateringen vil en lett kunne få misvisende resultater i år med forskjellig endringstakt i prisene på ulike varer og tjenester. I tabell 2e har en fulgt framgangsmåten fra tidligere rapporter ved å deflatere driftsresultatet i ulike næringsgrupper med konsumprisindeksen.

Om pris- og inntektsutviklingen

I tabell 2g er driftsresultatets andel av faktorinntekten gitt for industrien totalt og for fire undergrupper inndelt etter konkurranse-type.

I industrien sett under ett nådde driftsresultatandelen sin høyeste andel hittil i 1970-årene i 1974 med 26,2 prosent. Den laveste andelen hittil er registrert i 1978 med 13,8 prosent. I 1977 var andelen 15,8 prosent. I skjermet industri var driftsresultatsandelen i 1978 21,7, i 1977 20,1 prosent. I hjemmekonkurrerende konsumvareindustri har driftsresultatandelen stort sett sunket gjennom alle år siden 1969. Fra 1977 til 1978 sank andelen

sterkt fra 14,5 prosent til 5,2 prosent. I hjemmekonkurrerende investeringsvareindustri var andelen i 1978 kommet tilbake til det nivå den hadde tidlig i 1970-årene etter å ha nådd en topp i 1973. Driftsresultatsandelen i utekonkurrerende industri nådde en topp i 1974 med 48,7 prosent. I 1977 og 1978 var andelen kommet ned under 10 prosent. En må tilbake til 1967 for å finne et lavere tall for driftsresultatsandelen.

En minner igjen om at driftsresultatstallene er beheftet med stor usikkerhet. Særlig er de foreløpige tallene for siste år — 1978 — beheftet med stor usikkerhet, jfr. vedlegget.

Tabell 2 f. Driftsresultat i konkurranseutsatte næringer utenom fiske. 1967—1978. Mill. kr.

	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Konkurranseutsatt industri i alt	906	1 064	1 699	2 633	2 059	2 697	3 951	5 138	4 820	4 259	3 238	2 358
Hjemmekonkurrerende industri	829	702	1 090	1 575	1 505	2 150	2 263	2 333	2 948	3 305	2 791	1 899
Herav:												
Konsumvareindustri	634	638	900	905	872	1 026	813	740	832	1 046	955	330
Investeringsvareindustri	195	64	190	670	633	1 124	1 450	1 593	2 116	2 259	1 836	1 569
Utekonkurrerende industri	77	362	609	1 058	554	547	1 688	2 805	1 872	954	447	459
Skogbruk	439	340	366	431	530	438	472	740	1 011	945	906	839
Utenriks sjøfart og oljeboring	817	1 455	927	1 719	1 094	898	1 560	1 919	—682	—2 191	—3 783	—3 661
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	—137	—187	— 93	—216	—389	—169	—338	—749	2 097	3 295	3 372	7 994
Andre næringer	103	110	84	31	— 2	— 22	— 43	—128	—169	—202	—223	—370
Konkurranseutsatte næringer utenom fiske	2 128	2 782	2 983	4 598	3 292	3 842	5 602	6 920	7 077	6 106	3 510	7 160
Do. uten utvinning og rørtransport av råolje og naturgass	2 265	2 969	3 076	4 814	3 681	4 011	5 940	7 669	4 980	2 811	138	—834
Do. do. uten utenriks sjøfart og olje- boring	1 448	1 514	2 149	3 095	2 587	3 113	4 380	5 750	5 662	5 002	3 921	2 827

Om pris- og inntektsutviklingen

Tabell 2 g. Driftsresultatets andel av faktorinntekten i industrien etter konkurransetype.

	1967	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Skjermet industri ¹⁾ ..	21,6	24,4	26,4	23,2	22,3	23,8	20,7	24,3	24,6	21,5	20,1	21,7
Hjemmekonkurrende konsumvareindustri ²⁾	22,7	22,0	27,0	25,3	22,6	23,8	18,5	15,4	15,8	17,1	14,5	5,2
Hjemmekonkurrende investeringsvareindustri ³⁾	6,7	2,2	5,7	15,6	13,1	19,1	20,6	18,7	19,8	19,3	15,2	12,7
Utekonkurrerende industri ⁴⁾	4,8	18,3	26,2	35,4	20,2	19,5	40,4	48,7	34,1	19,3	9,4	9,2
Industri i alt	15,2	17,1	21,2	23,9	19,2	21,7	24,0	26,2	23,1	19,5	15,8	13,8

¹⁾ Omfatter blant annet deler av næringsmiddelindustri, treindustri, grafisk industri, produksjon av teglvarer, sement m.v.

²⁾ Omfatter blant annet deler av næringsmiddelindustri, tekstil-, beklednings- og skotøyindustri, møbler, elektriske husholdningsapparater m.v.

³⁾ Omfatter blant annet verkstedvareindustri.

⁴⁾ Omfatter kjemisk grunnindustri, treforedlingsindustri og primær jern- og metallindustri.

KAPITTEL 3

Lønnsutviklingen i senere år.

I dette kapittel er det gitt en oversikt over lønnsutviklingen etter 1970 med særlig vekt på de to siste år og for lønnspredningen i tidsrommet 3. kvartal 1965 til 3. kvartal 1978. Tallene bygger i det vesentlige på Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk.

1. INNTEKTSOPPGJØRENE I 1977 OG 1978

Under inntektsoppgjøret i 1976 ble partene enige om at det våren 1977 skulle opptas forhandlinger mellom N.A.F. og LO om eventuell lønnsregulering for 2. avtaleår. Forhandlingene skulle føres på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår. På grunn av pris- og kostnadsutviklingen ble partene påny enige om å gjennomføre inntektsoppgjøret som et kombinert oppgjør med myndighetene. Etter forhandlinger og megling fremsatte Riksmeglingsmannen et forslag som ble vedtatt. Ifølge forslaget ble det med virkning fra 1. april 1977 gitt et generelt tillegg på 66 øre pr. time til alle voksne arbeidere. Det ble videre gitt et lavtlønnstillegg avhengig av

fortjenestenivået innenfor det enkelte overenskomstområde. Tillegget varierte fra 6 til 65 øre pr. time og slo for samtlige arbeidere gjennomsnittlig ut med 17 øre pr. time. Rammen for oppgjøret utgjorde derfor en gjennomsnittlig lønnsøkning på 83 øre pr. time eller ca. 2,9 pst. fra 1. april 1977. I jernindustrien ble dessuten arbeidstiden for 2-skiftsarbeidere redusert fra 40 timer til 39 timer pr. uke fra 1. januar 1977, mens denne arbeidstidsforkortelsen i resten av industrien ble gjennomført fra 1. april 1977.

For å sikre en vekst i den disponible realinntekt i gjennomsnitt for alle lønsmottagere i 1977 på 2,5 pst., ble det gjennomført en rekke tiltak fra statens side. Det ble bl.a. gitt et fradrag i den direkte beskatning for den enkelte på 1 pst. av inntekten i 1977 opp til en inntekt på kr. 100 000,— og 0,5 pst. av den del av inntekten som lå over 100.000,—, begrenset oppad til kr. 160.500,—. Det ble innført fradragsrett for kontingent til fagforeninger og arbeidsgiverorganisasjoner fra 1. juli 1977 og arbeidsgiveravgiften til folketrygden ble senket med ½ pst. fra 1. mai 1977 i alle soner med virkning for 2. avtaleår, dvs. til 1. mai 1978.

Tabell 3 a. Lønnsutviklingen for industriarbeidere (gjennomsnitt for menn og kvinner).

		1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Gjennomsnittlig timefortjeneste ekskl. betaling for helgedager og feriepenger	kr.	16,22	17,94	21,05	25,30	29,50	32,69	35,30
Stigning fra foregående år	pst.	8,9	10,6	17,3	20,2	16,6	10,8	8,0
Indirekte personalkostnader i pst. av gj.sn. timefortj. ekskl. betaling for helgedager og feriepenger	pst.	34,3	37,6	38,1	37,3	35,4	35,5	37,6
Herav:								
Betaling for helgedager	pst.	3,9	4,3	4,3	3,9	3,0	3,0	3,9
Feriepenger	»	9,9	9,9	9,9	9,9	9,8	9,8	9,9
Feriepenger av lønn under sykdom ..	»	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Lønn under sykdom og permisjon ..	»	—	0,4	0,9	1,0	1,2	1,4	3,3
Arbeidsgiveravgiftene:								
Folketrygden	»	17,0	19,2	19,2	19,5	18,4	18,5	18,9
LO/N.A.F.-ordningene	»	2,6	2,9	2,9	2,1	2,1	1,9	0,7
Gj.sn. timefortjeneste inkl. betaling for helgedager, feriepenger, lønn under sykdom o.l.	kr.	18,60	20,72	24,42	29,27	33,90	37,63	41,65
Stigning for foregående år	pst.	—	11,4	17,9	19,9	15,8	11,0	10,7
Bedriftens lønnskostnader pr. timeverk ¹⁾	kr.	21,78	24,69	29,07	34,74	39,94	44,29	48,57
Stigning fra foregående år	pst.	—	13,4	17,7	19,5	15,0	10,9	9,7
Stigning i beregnet årslønn fra foregående år	pst.	8,9	10,6	17,3	19,9	11,5	9,0	7,8

¹⁾ Gjennomsnittlig timefortjeneste inkl. betaling for helgedager, feriepenger, lønn under sykdom o.l. samt arbeidsgiveravgiftene til trygdene.

I 1978 skulle det finne sted et vanlig tariffoppgjør, idet de fleste avtalene hadde utløp utover våren. Partene tok også denne gang sikte på et kombinert inntektsoppgjør. Partene var klar over at det store underskuddet i utenriksøkonomien, tapte markedsandeler for den konkurranseutsatte del av industrien og en sterkere stigning i produksjonskostnadene pr. produsert enhet i industrien enn i andre land tilsa et meget moderat inntektsoppgjør.

Under forhandlingene ble partene enige om revisjon av avtalene om Sluttvederlag, Opplysnings- og utviklingsfondet og enkelte andre bestemmelser. Partene kunne imidlertid ikke bli enige om enkelte prinsipielle spørsmål som et tak på lønnsglidningen og garantiinntekt for lavtlønsbedrifter. Forhandlingene ble derfor brutt og Riksmeglingsmannen overtok ledelsen av inntektsoppgjøret. Meglingen førte imidlertid ikke frem.

Som følge av meglingsbruddet var det kombinerte inntektsoppgjøret strandet. Da man måtte regne med en omfattende arbeidskon-

flikt henviste Regjeringen inntektsoppgjøret til Rikslønnsnemnda. Samtidig varslet Regjeringen nye tilstramningstiltak.

Flertallet i Rikslønnsnemnda avviste såvel N.A.F.'s påstand om en bestemmelse som kunne begrense lønnsglidningen, som LO's påstand om en garantibestemmelse vedrørende lavtlønsbedrifter. Flertallet begrunnet dette med at en tariffestet begrensning i adgangen til å forhandle om lokale lønnstillegg ville være en nyskapning som hadde en så viktig prinsipiell side at en vanskelig kunne gå inn for å innføre en slik ordning gjennom et vedtak i Rikslønnsnemnda. LO's påstand om lavtlønnsgaranti ville også innebære en prinsipiell nyordning, og flertallet kunne derfor heller ikke ta denne påstand til følge.

Rikslønnsnemndas kjennelse gikk derfor ut på at det skulle gis et generelt tillegg på 50 øre pr. time eller ca. halvannen prosent. Dessuten skulle det gis et lavtlønnstillegg i overenskomstområder hvor lønnsnivået i 1977 lå lavere enn 90 pst. av det gjennomsnittlige lønnsnivået for voksne menn i industrien.

Lavtlønnstillegget varierte fra 80 øre pr. time i overenskomstområder hvor lønnsnivået lå lavere enn 80 pst. av industrigjennomsnittet til 10 øre pr. time for overenskomstområder hvor lønnsnivået lå mellom 87,5 til 89,9 pst. av industrigjennomsnittet. Lavtlønnstillegget slo for alle arbeidere ut med ca. 0,3 pst.

Rikslønnsnemnda fornyet tariffavtalene for to år slik at de respektive tariffavtaler har utløp fra 31. mars til 1. juli 1980. Det ble innført en reguleringsklausul for 2. avtaleår. Ifølge denne klausulen skulle det føres forhandlinger på grunnlag av den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris-, lønns- og kostnadsutviklingen i 1. avtaleår.

Denne reguleringsklausul tilsvarende stort sett reguleringsklausulen fra 1977, idet det bare kunne forhandles om eventuell lønnsregulering, ikke om andre endringer i tariffavtalene. Kjennelsen i Rikslønnsnemnda som ble avgitt 19. mai medførte en gjennomsnittlig lønnsøkning på 1,8 pst. i tariffkomplekset mellom LO og N.A.F.

Lønnsglidningen i dette området lå imidlertid fortsatt på et høyt nivå. Selv om lønnsglidningen viste en nedadgående tendens i 2. kvartal 1978 hvor den utgjorde 5,5 pst. i løpet av det siste året, viste lønnsglidningen påny stigning i 3. kvartal hvor den utgjorde 6,8 pst. i løpet av det siste året.

For å holde pris- og kostnadsstigningen nede gjennomførte Regjeringen pris- og inntektsstopp med virkning fra 12. september 1978 og ut 1979. Prisstoppet var i realiteten en forlengelse av prisstoppen fra 10. februar 1978, mens inntektsstoppen var et nytt virkemiddel. På grunn av overgangsbestemmelsene fikk ikke Loven om inntektsstopp full virkning i 4. kvartal 1978.

2. LØNNSUTVIKLINGEN FOR HOVEDGRUPPER

Den sterke lønnsøkningen for industriarbeidere i 1970-årene kulminerte i 1975 med en stigning på ca. 20 pst. fra foregående år. Senere er stigningstakten avtatt fra år til år og den var i 1978 mer enn halvert sammenlignet med 1975. Stigningstakten i lønnsøkningen var dermed kommet ned på den gjennomsnittlige stigningstakt i 1960-årene. Dette skyldes først og fremst en sterk nedgang i de tariffmessige lønnstilleggene i de siste årene, men lønnsglidningen viser også nedgang.

Fra 1976 til 1977 steg den gjennomsnittlige timefortjeneste for industriarbeidere med 10,8 pst. og fra 1977 til 1978 med 8,0 pst. Stig-

ningstakten i lønnsøkningen var noe svakere i 2. enn i 1. halvår 1978 og den utgjorde 6,9 pst. fra 4. kvartal 1977 til 4. kvartal 1978.

Den sterke pris- og kostnadsstigningen i 1975 førte til et samarbeid mellom organisasjonene på arbeidsmarkedet og myndighetene for å dempe pris- og kostnadsstigningen. Dette samarbeidet har vært en vesentlig årsak til den sterke nedgangen i stigningstakten i den tariffmessige lønnsøkningen i de siste årene. Allerede under indeksoppgjøret i oktober 1975 ble det på denne bakgrunn bare gitt en direkte lønnskompensasjon på 30 pst. for prisstigningen. Da indekstillegget ble kombinert med skatteendringer o.l., ble kompensasjonen for prisstigningen anslått å svare til 80 pst.

Da arbeidslønnen både er inntekt for lønsmottakerne og utgift eller produksjonskostnad for bedriftene, trenger man flere lønnsbegrep for å beskrive utviklingen. I tabell 3a er det gitt en oversikt over utviklingen i den gjennomsnittlige timefortjeneste for industriarbeidere, såvel eksklusive som inklusive betaling for helge- og feriedager samt lønn under sykdom og permisjon. Arbeidsgiveravgiftene til folketrygden og LO/N.A.F.-ordningene er dessuten inkludert i bedriftenes lønnskostnader. Bedriftenes lønnskostnader pr. timeverk er det mest relevante av disse begrepene når det gjelder å beskrive utviklingen i lønnskostnadene. Dessuten er utviklingen beskrevet ved hjelp av beregnet årslønn. Dette lønnsbegrep fremkommer ved å multiplisere gjennomsnittlig timefortjeneste eksklusive betaling for helge- og feriedager samt annet betalt fravær med det gjennomsnittlige antall timer pr. uke på ordinær tid i 52 uker. Denne beregnede årslønn omfatter på den ene side ikke overtidsarbeid, men på den annen side heller ikke virkningene av permitteringer, streiker og annet ikke betalt fravær.

Som følge av arbeidstidsforkortelsen pr. 1. april 1976 var det en vesentlig svakere stigning i beregnet årslønn i 1976 og 1977 enn i timefortjenesten. Mens timefortjenesten fra foregående år steg med 16,6 pst. i 1976 og med 10,8 pst. i 1977 utgjorde den tilsvarende stigning i beregnet årslønn henholdsvis 11,5 pst. og 9,0 pst. Fra 1977 til 1978 steg den gjennomsnittlige timefortjeneste med 8,0 pst., mens stigningen i beregnet årslønn utgjorde 7,8 pst. Forskjellen i den prosentvise stigning for disse to lønnsbegrepene skyldes fortsatt en nedgang i den gjennomsnittlige ukentlige arbeidstid.

Lønnskostnadene pr. timeverk steg fra foregående år med 10,9 pst. i 1977 og med 9,7 pst. i 1978. Pr. 1. mai 1977 ble arbeidsgiveravgiften

Om pris- og inntektsutviklingen

til folketrygden hevet fra 15,8 pst. til 16,5 pst. av utbetalt lønn i hovedsonen uten at det ble gjennomført endringer i de to andre sonene. Fra 1. juli 1977 ble premien til sykelønnsordningen LO/N.A.F. redusert fra 1,7 pst. til 1,3 pst. Denne premien bortfalt i sin helhet fra 1. april 1978. Fra 1. juli 1978 ble den nye sykelønnsordningen med arbeidsgiverperiode gjennomført. Det ble på forhånd beregnet at den nye sykelønnsordningen under forutsetning av uendret sykefravær ville medføre en kostnadsøkning for bedriftene for de arbeidstagere som tidligere var med i sykelønnsordningen LO/N.A.F., som tilsvarte en lønnsøkning på 2 pst. på årsbasis. Da den nye ordningen ble gjennomført fra 1. juli, ville kostnadsøkningen tilsvare en lønnsøkning på 1 pst. i 1978. Reformen ville på den annen side gi de samme arbeidstagere en inntektsøkning på ¼ pst. i 1978. For de arbeidstagere som tidligere hadde full lønn under sykdom, dvs. stort sett funksjonærene, ble det under de samme forutsetninger beregnet at reformen for disse arbeidstagerne ville føre til en kostnadsreduksjon som tilsvarte en lønnsreduksjon på ca. 1,6 pst. For de arbeidstagere som tidligere bare hadde ytelsene i folketrygden under sykdom, ville derimot reformen føre til en kostnadsøkning som tilsvarte en lønnsøkning på ca. 2,8 pst. Fra

1. juli 1978 ble det dessuten gjennomført en ordning med full lønn under permisjon i inntil 10 kalenderdager pr. år for arbeidstagere som har omsorg for barn under 10 år når barnet er sykt. Lønnen under fraværet skal dekkes av arbeidsgiveren.

I tabell 3b er det gitt en oversikt over den tariffmessige lønnsøkning, lønnsglidningen og stigningen i sosiale kostnader for industriarbeidere. Fra 1971 til 1978 er lønnskostnadene pr. timeverk steget med gjennomsnittlig 13,9 pst. pr. år. Splitter man opp denne totale kostnadsøkningen, viser det seg at 5,2 pst. pr. år skyldes tariffmessig lønnsøkning, 4,4 pst. pr. år skyldes lønnsglidning og 4,3 pst. pr. år skyldes stigning i sosiale kostnader. Den tariffmessige lønnsøkning viste en vesentlig svakere stigning i 1977 og 1978 enn i de tre foregående år. Lønnsglidningen viste en mer jevn utvikling fra år til år, men også for lønnsglidningen var stigningen sterkest i midten av 1970-årene. Stigningen i de sosiale kostnadene var sterkere i det siste året enn i de to foregående, men også her var stigningen svakere i det siste året enn i midten av 1970-årene. I tidsrommet 1971 til 1978 utgjorde den tariffmessige lønnsøkning gjennomsnittlig 37,4 pst. av kostnadsøkningen pr. år mot 31,7 pst. for lønnsglidningen og 30,9 pst. for økningen i de sosiale kostnader.

Tabell 3 b. Tariffmessig lønnsøkning, lønnsglidning samt stigning i sosiale kostnader for industriarbeidere.

		1971- 1972	1972- 1973	1973- 1974	1974- 1975	1975- 1976	1976- 1977	1977- 1978	Gj.snitt pr. år 1971/78
Stigning i bedriftenes lønnskostnader pr. timeverk (inkl. feriepenger o.l. og arbeidsgiveravgiftene)									
	øre	222	291	438	567	520	435	428	
	pst.	11,4	13,4	17,7	19,5	15,0	10,9	9,7	13,9
Herav:									
Tariffmessig økning	øre	58	77	164	286	295	139	72	
	pst.	3,0	3,5	6,6	9,8	8,5	3,5	1,6	5,2
Lønnsglidning	øre	74	95	147	134	125	180	189	
	pst.	3,8	4,4	6,0	4,6	3,6	4,5	4,3	4,4
Sosiale kostnader ¹⁾	øre	90	119	127	147	100	116	167	
	pst.	4,6	5,5	5,1	5,1	2,9	2,9	3,8	4,3

¹⁾ Inklusive betaling for helgedager, feriepenger, lønn under sykdom o.l.

Lønnsglidningen er i foregående avsnitt beregnet i forhold til stigningen i bedriftenes lønnskostnader (inklusive sosiale kostnader) pr. timeverk. Da lønnsstatistikken ikke inkluderer bedriftenes sosiale kostnader, beregnes lønnsglidningen vanligvis i forhold til den direkte lønn for arbeidet tid, idet stigningen i timefortjenestene splittes opp på tariffmes-

sig lønnsøkning og lønnsglidning. Beregnet på denne måte varierte lønnsglidningen for mannlige arbeidere i 1960-årene stort sett mellom 3 og 4 pst. pr. år. Glidningen viste imidlertid stigende tendens gjennom 1969 og kom i 1970 opp på et uvanlig høyt nivå, 7,0 pst. Senere viste lønnsglidningen en avtagende tendens frem til 1972. For voksne mannlige arbeidere

i industri, bygg- og anleggsvirksomhet og transportvirksomhet fremgår lønnsglidningen av tabell 3c.

Fra høsten 1973 og utover fikk man en sterk stigende tendens i lønnsglidningen som kulminerte i 1974. Lønnsglidningen viste senere en avtagende stigningstakt og kom i 2. kvartal 1976 ned på 4,1 pst. på årsbasis. Utover sommeren og høsten 1976 tok lønnsglidningen til å stige påny og i 2. kvartal 1977 kom lønnsglidningen helt opp i ca. 7,5 pst. på årsbasis. I 3. kvartal 1977 viste lønnsglidningen påny en avtagende tendens og lå på 6,5 pst. på årsbasis. Mens stigningen i lønnsglidningen i 1973 og 1974 åpenbart må sees på bakgrunn av den sterke konjunkturoppgangen med gode fortjenester i næringslivet og et stramt arbeidsmarked som resultat, skyldtes nedgangen i lønnsglidningen i 1975 og våren 1976 den svake konjunkturutviklingen, et rommeligere arbeidsmarked o.l. Lønnsglidningen lå i 1. kvartal 1978 på 7,1 pst. på årsbasis. Etter en såvel nedadgående som stigende tendens i løpet av våren og sommeren 1978 kom lønnsglidningen i 4. kvartal 1978 ned på 5,4 pst. på årsbasis.

Tabell 3c. Tariffmessig lønnsøkning og lønns-glidning for mannlige arbeidere i industri, bygg- og anleggsvirksomhet og transportvirksomhet.

	Endring i pst. fra samme kvartal året før		
	Herav:		
	Lønns- økning pr. time	Tariff- messig økning	Lønns- glid- ning
1972, 1. kvartal	9,3	4,3	5,0
1973, 1. kvartal	9,0	3,7	5,3
1974, 1. kvartal	12,2	4,6	7,6
1975, 1. kvartal	24,8	16,9	7,9
1976, 1. kvartal	13,2	8,9	4,3
1976, 2. kvartal	17,4 ¹⁾	13,3 ¹⁾	4,1
1976, 3. kvartal	18,5 ¹⁾	12,7 ¹⁾	5,8
1976, 4. kvartal	15,9 ¹⁾	9,9 ¹⁾	6,0
1977, 1. kvartal	15,2 ¹⁾	9,4 ¹⁾	5,8
1977, 2. kvartal	10,8	3,2	7,6
1977, 3. kvartal	9,5	3,0	6,5
1977, 4. kvartal	9,3	2,9	6,4
1978, 1. kvartal	10,0	2,9	7,1
1978, 2. kvartal	7,3	1,8	5,5
1978, 3. kvartal	8,6	1,8	6,8
1978, 4. kvartal	7,5	2,1	5,4

Kilde: N.A.F.'s lønnsstatistikk.

Beregningsgrunnlag: Gjennomsnittlig timefortjeneste ekskl. betaling for helgedager, feriepenger o.l.

¹⁾ Inklusive lønnskompensasjon for arbeidstidsforkortelsen.

I bygg- og anleggsvirksomhet steg den gjennomsnittlige timefortjeneste eksklusive betaling for helge- og feriedager o.l. med 11,7 pst. fra 1976 til 1977 eller noe sterkere enn i industrien. Som følge av arbeidstidsforkortelsen i 1976 viste beregnet årslønn en noe svakere stigning enn stigningen i timefortjenesten, eller med 10,0 pst. fra foregående år. Lønnskostnadene pr. timeverk viste en stigning på 11,8 pst. Fra 1977 til 1978 viste den gjennomsnittlige timefortjeneste i bygg- og anleggsvirksomhet igjen en noe sterkere stigning enn i industrien, eller med 9,3 pst. Mens lønnsutviklingen i en rekke år har vært relativt svakere i bygg- og anleggsvirksomhet enn i industrien, endret dette forholdet seg i 1977. Det er naturlig å se denne utviklingen i sammenheng med situasjonen på arbeidsmarkedet. Beregnet årslønn i bygg- og anleggsvirksomhet steg med 9,3 pst. fra 1977 til 1978 og lønnskostnadene pr. timeverk med 11,0 pst.

For funksjonærer i industrien, bygg- og anleggsvirksomhet og transportvirksomhet steg den gjennomsnittlige månedslønn med 8,6 pst. fra 1. september 1977 til 1. september 1978. Den tilsvarende stigning i de to foregående år var henholdsvis 10,9 pst. og 13,9 pst. Mens månedslønnen for funksjonærer viste en svakere stigning enn beregnet årslønn for arbeidere i begynnelsen av 1970-årene, har det motsatte vært tilfelle i de tre siste år. Tallene er imidlertid ikke helt sammenliknbare fordi sykelønnsordningen slår forskjellig ut for industriarbeidere og funksjonærer og fordi det er vanskelig å beregne den nøyaktige virkningen av arbeidstidsreduksjonen i 1976.

I forsikringsvirksomhet steg den gjennomsnittlige månedsfortjeneste for de ansatte med 9,3 pst. fra 1. september 1977 til 1. september 1978 mot 10,1 pst. i foregående år, mens den tilsvarende stigning i bankvirksomhet utgjorde henholdsvis 8,5 pst. og 14,7 pst.

I varehandelen steg den gjennomsnittlige månedsfortjeneste for de ansatte med 12,5 pst. fra mars 1977 til mars 1978 mot 11,0 pst. i foregående år. Under tariffrevisjonen i varehandelen våren 1978 kom partene frem til et anbefalt meglingsforslag om en lønnsøkning på kr. 206,— pr. måned. Dette forslaget ble imidlertid forkastet av Forbundsstyret i Handel og Kontor. Saken ble deretter henvist til Rikslønnsnemnda som i sin kjennelse 13. september stadfestet meglingsforslaget. Tillegget på kr. 206,— pr. måned ble gitt fra 1. april 1978. Kjennelsen forelå imidlertid først etter innføringen av

Om pris- og inntektsutviklingen

inntektsstoppen. Tillegget kunne derfor bare gis i tariffbundne bedrifter.

Under tariffrevisjonen i 1977 ble partene i varehandelen enige om en lønnsutviklingsgaranti som tok sikte på å redusere forskjellen i lønnsnivået mellom de ansatte i varehandelen og arbeiderne i industrien. Fortjenestenivået for arbeidstagerne i varehandelen skulle etterhvert heves slik at det nådde 95 pst. av gjennomsnittslønnen for industriarbeidere. På grunnlag av lønnsstatistikken pr. 1. mars 1978 regnet man med at lønnsnivået i varehandelen lå på 89 pst. av lønnsnivået for arbeidere i industrien. Det er avtalt spesielle garantitillegg pr. 1. april frem til 1980. På grunn av inntektsstoppen vil det ikke bli gitt noe garantitillegg pr. 1. april 1979.

I hoteller og restauranter steg den gjennomsnittlige månedslønnen for voksne arbeidere med 6,0 pst. fra 30. april 1977 til 30. april 1978 mot 18,3 pst. i foregående år. For hoteller og restauranter utarbeides lønnsstatistikken to ganger i året for henholdsvis april og oktober måned. Fra 31. oktober 1977 til 31. oktober 1978 viste den gjennomsnittlige månedsfortjeneste for voksne arbeidere en stigning på 7,7 pst.

I utenriks sjøfart steg månedsfortjenesten for voksne sjøfolk med gjennomsnittlig 7,4 pst. fra mars 1977 til mars 1978 mot 14,8 pst. i foregående år. Fra 1. november 1978 ble det gitt et generelt tillegg til voksne sjømenn på kr. 140,— pr. måned. Tillegget var noe mindre til unge arbeidstagere og noe høyere til enkelte andre grupper. Dessuten ble kostpengene når man er hjemme på ferie, hevet. Tilleggene utgjorde 2,9 pst. av den gjennomsnittlige månedsfortjeneste for voksne sjømenn. Fra 1. januar 1979 ble arbeidsgiveravgiften til folketrygden for sjøfolk differensiert på soner på samme måte som for arbeidstagere i land. Dette førte til en mindre lettelse i avgiften for rederiene.

For arbeidstakere i staten steg den gjennomsnittlige månedsfortjenesten med 9,0 pst. fra 1. oktober 1976 til 1. oktober 1977. Fra 1. oktober 1977 til 1. oktober 1978 var økningen i månedsfortjenesten for statstilsatte 7,7 pst. I toårsperioden 1. oktober 1976 til 1. oktober 1978 var lønnsøkningen i staten dermed 17,4 pst. Lønnsveksten for kvinner har begge år vært noe sterkere enn for menn.

Etter 1. oktober 1976 er det gitt slike tarifftillegg:

1. mai 1977:

Generelt tillegg 7,7 pst. Justerings- og normeringstillegg 0,75 pst.

1. mai 1978:

Heving av satsene i lønnstabellen med 6,3 pst. i gjennomsnitt (6,5 pst. til og med l.tr. 14, avtagende prosent til l.tr. 30 og 5 pst. i l.tr. 30 og høyere). Endring i opprykksstiger m.v. 0,5 pst. Tilsammen 6,8 pst. tillegg.

Den årlige lønnsglidningen i staten er for de senere år beregnet til 0,5—1 pst.

Kommunale arbeidstakere (med unntak for Oslo og Bærum) følger samme lønnsregulativ som statsansatte. Det er imidlertid en større andel lønnstakere på de lavere lønnstrinn i kommunene enn i staten. Lavinntektsprofilen ved oppgjørene i den offentlige sektor fører derfor til at lønnsstigningen målt i prosent blir noe sterkere for kommuneansatte enn for ansatte i staten.

3. LØNSSPREDDNINGEN

Det gjennomsnittlige lønnsnivået for arbeidere varierer tildels betydelig mellom de enkelte bransjer i industrien. Dette forhold har vært forholdsvis stabilt over en årrekke. Enkelte bransjer blir derfor karakterisert som høytlønsbransjer og andre som lavtlønnsbransjer. Det kan være flere årsaker til dette forholdet.

For å få redusert lønnsspredningen mellom de enkelte bransjer og lønsmottagere, har det ved inntektsoppgjørene i 1960- og 1970-årene vært gitt lavtlønnstillegg. Beregningsmessig har disse tilleggene vært fordelt bransjevis etter det gjennomsnittlige lønnsnivå for menn i den enkelte bransje i forhold til industriens gjennomsnitt. Bransjer med lønnsnivå på under 80 pst. av industriens gjennomsnitt har fått det største lavtlønnstillegg, mens tilleggene ble trappet ned med stigende fortjenestenivå. Men selv i bransjer med fortjenestenivå over industriens gjennomsnitt har det enkelte ganger vært gitt mindre lavtlønnstillegg med den begrunnelse at det også innenfor disse bransjene finnes lavtlønnede grupper. Etter denne beregningsmåte er lavtlønnstilleggene stillet til disposisjon for forhandlinger mellom partene i den enkelte bransje eller overenskomst. Lavtlønnstilleggene kunne derfor bli plassert innen visse områder eller bedrifter i en bransje eller gitt til spesielle grupper av arbeidstagere. Ofte er imidlertid lavtlønnstilleggene delt ut flatt til de enkelte arbeidstagere i overenskomstområdet. Foruten de mer generelle lavtlønnstilleggene har det også vært gitt mer spesielle lavtlønnstillegg innen enkelte bransjer som bakerier, kjøttindustri, landtranspor-

ten, innenriks sjøfart og hoteller og restauranter.

Under inntektsoppgjøret i 1977 ble det gitt et lavtlønnstillegg som varierte fra 6 til 65 øre pr. time avhengig av fortjenestenivået innenfor det enkelte overenskomstområde, mens det generelle tillegget utgjorde 66 øre pr. time til alle voksne arbeidstagere. Gjennomsnittlig for alle arbeidstagere som var med i oppgjøret, slo lavtlønnstillegget ut med 17 øre pr. time. Det maksimale tillegget på 65 øre pr. time gjaldt tariffområder hvor fortjenestenivået for voksne menn lå lavere enn 79,9 pst. av gjennomsnittlig timefortjeneste for voksne menn i industrien i 3. kvartal 1976. Det laveste tillegget på 6 øre pr. time gjaldt tariffområder hvor det tilsvarende fortjenestenivået lå mellom 100 og 104,9 pst. av gjennomsnittsnivået i industrien.

I inntektsoppgjøret i 1978 fastsatte Rikslønnsnemnda lavtlønnstillegget. Det ble denne gang bare gitt lavtlønnstillegg i overenskomstområder hvor fortjenestenivået lå lavere enn 90 pst. av fortjenestenivået for voksne menn i industrien. Det største lavtlønnstillegget på 80 øre pr. time ble gitt i de overenskomstområder hvor fortjenestenivået lå lavere enn 80 pst. av fortjenestenivået i industrien. Det minste lavtlønnstillegget på 10 øre pr. time ble gitt i overenskomstområder hvor fortjenestenivået lå mellom 87,5 og 89,9 pst. av fortjenestenivået i industrien. For hermetikkfabrikkene hvor fortjenestenivået lå mellom 80,0 og 82,9 pst. av industriens gjennomsnitt, ble det gitt et tillegg på 70 øre pr. time, mens det i tekstil og konfeksjonsindustrien hvor fortjenestenivået lå mellom 83,0 og 87,4 pst. av industriens gjennomsnitt, ble gitt et tillegg på 40 øre pr. time. Det samme var tilfelle i bakeriene, skofabrikkene, konserverindustrien, rutebilselskapene og innenriks sjøfart. For alle bransjer under ett utgjorde lavtlønnstillegget gjennomsnittlig 10 øre pr. time som tilsvarte en lønnsøkning på 0,3 pst. I landtransporten ble dessuten partene enige om et opptrappingstillegg på kr. 2,00 pr. time fra 1. oktober 1978. Et nytt tilsvarende tillegg skulle gis i 1979, men det vil ikke bli gitt dette året på grunn av inntektsstoppen. Det generelle lønnstillegget på 50 øre pr. time i 1978 var likt i alle avtaler i overenskomstkomplekset mellom LO og N.A.F. Slike generelle tillegg betyr relativt noe mer i lavtlønnede enn i høytlønnede områder. Utviklingen i det relative lønnsnivået for mannlige arbeidere fra 3. kvartal 1965 til 3. kvartal 1978 fremgår av tabell 3d. Det relative lønnsnivået i tabellen er beregnet på grunnlag av de gjennomsnittlige timefortjenester eksklusive

overtidstillegg i de respektive bransjer. Det er imidlertid ikke korrigert for forskjellig ordinær ukentlig arbeidstid i de enkelte bransjer. Dette forhold gir et noe overvurdert lønnsnivå i bergverkene og den hel- og døgnkontinuerlige skiftindustrien. Mens den vanlige ordinære ukentlige arbeidstid utgjør 40 timer, utgjør den for arbeid under dagen og i helkontinuerlig skiftindustri 36 timer pr. uke.

Bransjer med lønnsnivå under industriens gjennomsnitt finner man først og fremst innen nærings- og nytelsesmiddelindustrien, tekstil- og bekledningsindustrien, visse deler av treindustrien og den mineralbearbeidende industri og transportsektoren. Statistikken viser at plasseringen av lavtlønnsfagene ikke har endret seg meget fra 1965 til 1978.

For kvinnelige arbeidere sett under ett har det derimot funnet sted en heving av lønnsnivået relativt til menn. Mens den gjennomsnittlige timefortjeneste (eksklusive overtidstillegg, skifttillegg etc.) for kvinnelige arbeidere utgjorde 75,3 pst. av den tilsvarende timefortjeneste for mannlige arbeidere i 3. kvartal 1965 var det tilsvarende forhold 83,9 pst. i 3. kvartal 1978.

Sammenligner man det relative lønnsnivå (voksne menn i industrien = 100) før og etter inntektsoppgjøret våren 1978, dvs. i 3. kvartal 1977 og 3. kvartal 1978, har den sterkeste relative bedringen med 3 prosentenheter funnet sted i høytlønsbransjer som boktrykkerier, litotrykkerier og anleggsvirksomhet. Den sterkeste nedgang, også med 3 prosentenheter, har funnet sted i bergverksvirksomhet, maling- og lakkindustri, fajanse-, porselens- og keramikkindustri, glassverk og rutebilselskaper. Bortsett fra rutebilselskapene har alle disse bransjene vært utsatt for en sterk utenlandsk konkurranse. Når det gjelder rutebilselskapene vil opptrappingstillegget fra 1. oktober 1978 endre noe på forholdet. Forøvrig har det i de enkelte bransjer vært en stigning eller fall på 1 til 2 prosentenheter eller ingen endringer overhodet. Det siste gjelder f.eks. kjøttindustrien, hermetikkfabrikkene, møller og forblanderier, bryggeriene, tobakksfabrikkene, tekstilfabrikkene, konfeksjonsfabrikkene, lærvare- og sportsartikkelfabrikker, gummivarefabrikkene, mineralindustrien og betongvarefabrikkene.

De aller fleste endringene i det relative lønnsnivået mellom 3. kvartal 1977 og 3. kvartal 1978 ligger i området 1 til 2 prosentenheter. Det mange bransjer vinner i den relative plassering fra ett år til det neste, tapes i det påfølgende år eller omvendt. Disse forandringene opp eller ned som i større eller

mindre grad skyldes tilfeldige forhold, endrer ikke bildet av bransjenes relative plassering i lønnsbildet. Enkelte lavtlønnsbransjer har imidlertid tapt terreng over flere år slik at det har funnet sted en mer markert endring i lønnsbildet. Det samme er tilfelle med enkelte høytlønnsgrupper, f.eks. byggevirksomhet — selv om det relative lønnsnivået her har steget

noe i løpet av de par siste årene. I store bransjer som jernindustrien, tekstilindustrien og landtransporten fant det ikke sted noen merkbare endringer i den relative plassering i løpet av de siste årene. Det bildet man får av bransjenes relative plassering i lønnsbildet i 3. kvartal 1978 er derfor omtrent det samme som i tidligere år som gjengitt i tabell 3d.

Tabell 3 d. Bransjevis oversikt over det relative lønnsnivå¹⁾ i 3. kvartal 1965 til 3. kvartal 1978.

Voksne menn i industrien = 100.

	3. kv. 1965	3. kv. 1971	3. kv. 1973	3. kv. 1974	3. kv. 1975	3. kv. 1976	3. kv. 1977	3. kv. 1978
Voksne menn:								
Bergverk	110	106	105	102	109	111	110	107
Industri i alt	100	100	100	100	100	100	100	100
Herav:								
Kjøttindustri	93	94	92	84	93	93	92	92
Konservesfabrikker	81	83	85	82	84	83	86	87
Fiskeindustri	95	90	88	87	86	85	86	87
Hermetikkfabrikker	77	79	81	83	80	82	80	80
Sildemelindustri	89	87	92	99	91	96	92	91
Margarinfabrikker	93	92	90	88	84	89	87	85
Møller og forblanderier	92	88	87	89	87	92	93	93
Bakerier og konditorier	93	90	89	88	86	84	83	85
Sjokolade- og dropsfabrikker	101	92	90	89	87	89	93	92
Bryggerier og mineralvannfabrikker ..	91	92	98	96	93	94	94	94
Tobakksfabrikker	92	88	88	87	88	89	90	90
Tekstilfabrikker	88	86	85	86	86	86	86	86
Konfeksjonsfabrikker	93	89	87	88	86	86	86	86
Lærware- og sportsartikkelfabrikker ..	101	94	91	83	82	84	83	83
Skofabrikker	96	89	89	83	82	82	83	81
Trelastbruk	89	87	88	94	88	92	90	88
Trevarefabrikker og snekkerier	104	98	98	96	91	93	92	93
Møbel- og annen treindustri	93	91	90	88	86	87	88	86
Papirindustri	97	98	96	98	101	100	99	98
Wallboardfabrikker	98	97	98	102	96	97	98	97
Eskefabrikker	104	100	98	96	96	98	98	96
Konvolutt-, pose og papirvarefabrikker	99	97	96	95	92	95	92	90
Boktrykkerier i alt samt avistrykkerier								
utenfor Oslo	109	107	107	103	103	104	110	113
Bokbinderier	103	101	100	96	96	98	102	103
Litotrykkerier	106	107	107	104	102	106	109	112
Maling- og lakkindustri	94	94	93	97	93	97	98	95
Plastindustri	95	95	95	95	93	90	92	91
Oljemøller og fettraffinerier, tran- industri	96	101	102	110	97	96	96	95
Sprengstoffindustri	102	104	100	100	106	106	103	104
Gummivarefabrikker	101	96	94	91	91	90	91	91

¹⁾ Beregnet på grunnlag av gjennomsnittlig timefortjeneste eksklusive betaling for helgedager og feriepenger o.l. samt overtidstillegg.

Tabellen fortsetter:

	3. kv. 1965	3. kv. 1971	3. kv. 1973	3. kv. 1974	3. kv. 1975	3. kv. 1976	3. kv. 1977	3. kv. 1978
Teglverk	90	89	86	91	83	88	92	90
Fajanse-, porselens- og keramikk- industri	102	98	97	98	97	95	96	95
Glassverk	102	100	96	93	94	94	97	94
Sement- og lettbetongindustri	112	110	107	115	106	109	107	104
Stenindustri	102	103	98	97	93	95	96	100
Mineralindustri	103	101	98	95	94	93	94	94
Betongvarefabrikker	107	103	98	97	94	97	99	99
Elektrokjemisk industri	99	103	99	105	107	105	104	102
Mekaniske verksteder								
I alt	105	104	107	104	105	104	104	105
Radiofabrikker	103	102	98	95	99	97	97	96
Bilverksteder	101	95	96	95	93	95	96	95
Karosseribedrifter	107	105	102	97	98	98	96	95
Byggevirksomhet i alt	120	120	115	110	109	109	111	112
Anleggsvirksomhet i alt	160	144	145	138	142	137	141	144
Landtransport i alt	89	87	91	90	92	91	91	89
Herav:								
Rutebilselskaper	87	84	89	88	93	91	90	87
Voksne kvinner:								
Industri i alt ²⁾	75,3	78,2	79,7	80,3	81,0	83,1	83,1	83,9

²⁾ Beregnet på grunnlag av gjennomsnittlig timefortjeneste eksklusive betaling for helgedager og feriepenger o.l. samt overtidstillegg. Skifttillegg er i denne sammenheng også holdt utenfor.

KAPITTEL 4

Inntektene i jordbruk og fiske.

1. INNTEKTENE I JORDBRUK

Den 1. desember 1975 vedtok Stortinget at inntektsmålsettingen for jordbruket om jamstilling mellom jordbrukere og industriarbeidere

«bør oppfylles snarest mulig og mener at dette bør skje senest i løpet av tre avtaleperioder.

Under gjennomføringen må det legges avgjørende vekt på å øke inntektene på de mindre bruk samtidig som jordbruket i de vanskeligstilte områder må prioriteres høyt.»

Stortingets vedtak har preget jordbruksoppgjørene i de senere år. I jordbruksavtalen 1976—78 ble det avtalt et spesielt opptrappingstillegg på ialt 1 000 mill. kroner for toårs perioden. Videre ble det avsatt til ferie og fritidsfremmende tiltak tilsammen 330 mill. kroner. Disse beløpene kom i tillegg til det som ble forutsatt skulle gi parallell utvikling mellom lønningene i industrien og inntektene i jordbruket.

I voldgiftnemndas kjennelse ved oppgjøret i 1978 ligger også et opptrappingstillegg for avtaleåret 1978—79.

Det heter i pkt. I i nemndas slutning:

«For avtaleåret 1. juli 1978—30. juni 1979 skal det gjennomføres endringer i priser og tiltak som gir jordbruket et beregnet inntekts-tillegg på 990 millioner kroner. I dette beløp er inkludert en kompensasjon på 522 millioner kroner for kostnadsøkningen i jordbruket og en avsetning på 30 millioner kroner til gjennomføring av en refusjonsordning for tilleggspremie til folketrygden for økning av sjukepengene til 100 pst. av pensjonsgivende inntekt etter 14 dagers karenstid.

Kompensasjon for økte kraftforpriser kommer i tillegg til den økonomiske ramme som er fastsatt i første avsnitt.»

For 2. avtaleår ga nemnda denne bestemmelse:

«Før 1. 1979 skal det forhandles mellom Staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag om bestemmelser for 2. avtaleår.

Forhandlingene skal føres på grunnlag av: — Stortingets retningslinjer for gjennomføringen av inntekts- og levekårs-målsettingen for jordbruket.

— den alminnelige økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet, utsiktene for 2. avtaleår samt pris-, lønns- og kostnadsutviklingen i 1. avtaleår.

Det skal gis kostnadskompensasjon, etter de samme beregningsprinsipper som gjelder for någjeldende jordbruksavtale, jfr. dog vedtak i Budsjettnemnda for jordbruket av 21. juni 1978 om vurdering av beregningsprinsippene for enkelte kostnader.»

Etter loven om inntektsstopp § 6, skal imidlertid ikke avtalen revideres i den periode inntektsstoppen varer.

Oppgjørene har ført til en betydelig sterkere vekst i jordbruksinntektene enn i lønningene i de senere år. Den beregnede veksten i jordbruksinntektene avhenger noe av hvilke inntektsbegrep og kilder som legges til grunn.

Tall fra Budsjettnemnda for jordbruket viser ifølge totalregnskapet at «vederlag til arbeid og egenkapital» pr. årsverk økte med henholdsvis ca. 38, 26 og 11 prosent for de tre årene fra 1975 til 1978. Dette gir en inntektsvekst på om lag 93 pst. over disse år.

Ifølge Nasjonalregnskapet økte driftsresultatet pr. selvstendig¹⁾ i jordbruket fra 1975 til 1977 med vel 30 pst. pr. år. Fra 1977 til 1978 var veksten vel 20 pst. Dette innebærer en stigning på om lag 110 pst. fra 1975 til 1978.

Med utgangspunkt i inntektsmålsettingen har staten og jordbruksorganisasjonene samarbeidet om å utarbeide et materiale om modellbruk for ulike brukstyper og distrikter. Materialet er ment som grunnlag for vurderingene av gjennomføringen av opptrappingsplanen. Modellene utformes av Budsjettnemnda for jordbruket i samarbeid med Norges Landbruksøkonomiske Institutt på grunnlag av instituttets driftsgranskninger. Det er enighet om å utforme 22 modeller og 6 spesialkalkyler (lønnsomhetskalkyler for enkelte produksjoner). Foreløpig er 12 modeller ferdig utformet og det er forutsatt at resten skal være ferdig utviklet i løpet av 1980.

Tabell 4 a er gjengitt fra St.meld nr. 80

¹⁾ Hva som menes med «selvstendig» er beskrevet i note 3 til tabell 2 d.

Om pris- og inntektsutviklingen

(1978—79) Om inntekt og levekår i landbruket. Tabellen som viser beregnet inntekt pr. årsverk på modellbrukene bygger på forutsetninger som er omtalt i meldingen. Årsverket er definert som den avtalefestede arbeidstid for industriarbeidere med tillegg av normalt tidsforbruk til reising og venting. Det er i meldingen beregnet til 2 025 timer. Videre er det forutsatt en produktivitetsforbedring på kr. 1 000 pr. år fra 1976 til 1978. For øvrig sies det i meldingen:

«Tallene for 1977 og 1978 er basert på anslag for økningen i produksjonskostnadene,

mens virkningen av de inntektsfremmende tiltak er framregnet.

Ved beregning av inntekt pr. årsverk har en forutsatt normalt avlingsnivå. I praksis vil jordbrukerne få lavere inntekt ved dårligere avling og høyere inntekt ved god avling. Slike variasjoner tas det ikke hensyn til ved beregning av inntektene på modellbrukene. Videre er det foretatt korrigeringer slik at inntekt pr. årsverk er tilpasset de effektivitetskrav som stilles.

Budsjettnemnda for jordbruket har i sine merknader til modellbrukene for 1977 gjort det klart at den av tidsmessige årsaker ennå ikke har gjennomført alle nødvendige justeringer av materialet.

4 a. Inntekt pr. årsverk¹⁾ på modellbrukene (kroner)

	1975	1976	1977	1978
1. Nord-Norge, 12 årskyr	30 957	44 536	54 133	58 771
2. Nord-Norge, 70 geiter	26 778	40 985	49 659	56 683
3. Nord-Norge, 7 årskyr	29 613	42 570	52 426	60 795
4. Trøndelag, dal/fjellbygder, 12 årskyr	31 680	45 280	55 255	61 898
5. Trøndelag, flatbygder, 12 årskyr	36 614	50 347	59 370	66 246
6. Østlandet, skogsbygder, 8 årskyr	28 312	39 823	48 504	53 770
7. Østlandet, flatbygder, 18 årskyr	33 011	45 919	54 800	61 133
8. Agder, 11 årskyr	29 679	43 099	53 046	59 537
9. Jæren, 20 årskyr, 60 slaktegris	48 691	64 788	73 359	76 046
10. Vestlandet, 11 årskyr	32 561	46 749	56 832	63 694
11. Vestlandet, 7 årskyr, 33 vinterføra sauer	27 678	41 185	52 146	59 046
12. Østlandet, flatbygder, komb. 18 purker, 195 da. korn	44 156	58 282	70 218	70 742
Gjennomsnitt ²⁾	33 300	47 000	56 600	62 400

¹⁾ Inntekt pr. årsverk à 2 025 timer. Anslaget er basert på antatt produktivitetsforbedring på kr. 1 000 pr. år fra 1976 til 1978.

²⁾ Det er her beregnet et uveid gjennomsnitt. Når modellbrukssystemet er ferdig utviklet, vil det beregnes veid gjennomsnitt

I følge tabellen har alle modellbrukene hatt en sterk inntektsvekst siden 1975. Den laveste vekst hadde modellbruk 9 og 12 med henh. ca. 56 og 60 pst. fra 1975 til 1978. For de øvrige modellbruk viser tabellen en stigning på mellom 80 og vel 110 pst. over de tre årene.

Gjennomsnittsinntekten (beregnet som et aritmetisk gjennomsnitt) for de 12 modellbrukene steg med henholdsvis ca. 41, 20 og 10 pst. for de tre årene fra 1975 til 1978 eller med tilsammen ca. 87 pst.

I industrien steg beregnet årslønn med henholdsvis 11,5, 9,0 og 7,8 pst. eller med tilsammen 31 pst. (Se tabell 3 a). Dessuten ble arbeidstiden i industrien redusert fra 42,5 til 40 timer pr. uke fra 1. april 1976.

Selv om det var en viss nivåforskjell mellom disse gruppene i utgangspunktet, må tallene kunne sies å reflektere en betydelig effekt av opptrappingstilleggene i disse år.

Beregningsutvalget har for sin del ikke tatt noe standpunkt til hvordan de ulike inntekts-tall skal vurderes i relasjon til inntektsmålsettingen for jordbruket. Sammenligningen mellom jordbrukere og industriarbeidere skal også baseres på andre levekårsfaktorer enn pengeinntekter. Vurderingen av disse faktorene vil for en stor del være avhengig av skjønn.

2. INNTEKTENE I FISKE

I fiskenæringen brukes flere begreper som belyser ulike sider av inntektsforholdene.

Lønnsevne pr. årsverk som er mest brukt under støtteforhandlingene mellom staten og Norges Fiskarlag, er en beregnet størrelse og forteller hvor mye rederiet kan utbetale mannskapet dersom regnskapet skal balansere. Lønnsevnen er definert som sum inntekter

Om pris- og inntektsutviklingen

minus sum kostnader inklusive avskrivninger m. v. dividert med antall årsverk. Lønnsevnen er et beregnet resultatmål og nivået vil i stor grad være påvirket av de kostnadsvurderinger som legges til grunn ved beregningen. Særlig vil valget av avskrivningsprinsipp ha stor betydning. Lønnsevnen er ikke særlig egnet til å belyse fiskernes faktiske inntekter.

Det grunnleggende prinsipp i avlønningsordningen i fisket er prosent- eller lottsystemet som går ut på at hver fisker har en bestemt prosent eller lott av delingsfangst (bruttofangst minus nærmere definerte fellesutgifter). Denne prosentsatsen eller lotten kan variere alt etter om mannskapet eier redskaper, holder proviant selv osv. Den samlede arbeidsgodtgjørelsen til mannskapet omfatter foruten mannskapslotter også eventuelle hyrer, ekstralotter eller proviant betalt av båtsens/rederiets andel av delingsfangst. Ekstralotten går som regel til skipper, bas e.l. og må ses som et slags tillegg for arbeidslederfunksjonen.

Arbeidsgodtgjørelsen pr. årsverk vil således ligge endel høyere enn fiskerlotten pr. årsverk.

I tabell 4 b gis en oversikt over beregnet lønnsevne og arbeidsgodtgjørelse i perioden 1973—78.

Tall for lønnsevne gis etter to forskjellige definisjoner. Det vises til note til tabellen.

Tallmaterialet for årene 1973—77 er basert på de årlige lønnsomhetsundersøkelser som Budsjettnemnda for fiskerieringen utfører. Nemndas undersøkelser bygger på innhentede regnskapsoppgaver for vanlig godt drevne og vel utstyrte fartøyer over 40 fot som brukes til fiske året rundt. Dette er i henhold til normer fastlagt i Hovedavtalen for fiskeerieringen.

Det er således ikke et representativt utvalg for hele fiskeflåten som er grunnlaget for nemndas beregninger. Det beregnede inntektsnivået kan derfor ikke oppfattes som gjennomsnittstall for hele næringen. For fartøyer under 40 fot ligger antakelig nivået noe lavere enn tabellen viser.

For 1978 er det foretatt beregninger for tilsvarende fartøyer på grunnlag av foreløpige

oppgaver for fangst og priser og for anslag over utviklingen i kostnader m. m. Disse anslagene er naturligvis usikre og må ventes å kunne bli revidert en god del senere.

I Budsjettnemndas materiale er definisjonen av årsverk knyttet til fartøyet driftstid, dvs. den tid fartøyet er utrustet for fiske og mannskapet står ombord. Fartøyer med 30 ukers driftstid eller mer omfattes av beregningene. Gjennomsnittlig driftstid for Budsjettnemnd-fartøyene er 37—38 uker. Det er grunn til å anta at det ofte ligger et betydelig antall timer bak et slikt årsverk, men nøyaktige oppgaver foreligger ikke. Utvalget er kjent med at en gruppe med deltakere fra næringen og myndighetene vurderer dette spørsmålet.

På en del fartøygrupper vil det på grunn av arbeidets art, bli benyttet utskiftningsmannskaper slik at det står mer enn én mann bak ett årsverk. Inntekt pr. mann vil i slike tilfeller ligge lavere enn inntekt pr. årsverk.

I tabellen gis oppgaver over gjennomsnittlig lønnsevne og arbeidsgodtgjørelse pr. årsverk for helårsdrevne fartøyer ialt, for fartøyer i torskefiskerierne¹⁾ og for fartøyer i sildefiskerierne²⁾. «Ialt-gruppen» omfatter noen flere fartøygrupper enn de som går inn under torske- og sildefiskerierne.

Lønnsevnetallene viser tildels store svingninger fra år til år. Det samme inntrykk gir tall i tabell 2 d over utviklingen i driftsresultat av fiske pr. selvstendig. Særlig viser lønnsevnetallene for sildefiskerierne i tabell 4 b store svingninger med et klart bunnår i 1975. Arbeidsgodtgjørelsen har hatt en mer stabil utvikling selv om også den varierer i perioden. Arbeidsgodtgjørelsen i sildefiskerierne har i alle år tabellen omfatter, ligger klart over arbeidsgodtgjørelsen i torskefiskerierne.

Det fremgår av det materiale Budsjettnemnda legger fram at det er forholdsvis store inntektsforskjeller innen næringen. Dette gjelder både mellom distrikter, fiskerier og båttyper.

¹⁾ Kyst- og bankfiske etter torskeartet fisk, rekefiske, line- og garnfiske på fjerne farvann, trålere og fabrikkskip.

²⁾ Fiske med not og trål etter sild, makrell, lodde, brisling, øyepål, tobis, kolmule og polartorsk.

Tabell 4 b. Inntekter i fiskerieringen 1973—78. Helårsdrevne fartøyer over 40 fot. Kroner.

		1973	1974	1975	1976	1977	1978
1. Lønnsevne pr. årsverk ¹⁾	Ialt	54 100	47 100	39 300	73 700	80 500	46 000
	Torsk	42 000	48 200	43 700	68 100	85 100	65 700
	Sild	94 700	45 100	30 800	100 300	79 100	11 800
2. Lønnsevne pr. årsverk ²⁾	Ialt	73 400	74 900	57 300	93 600	106 800	76 800
	Torsk	56 300	69 100	57 600	84 800	103 900	88 000
	Sild	135 800	92 400	59 200	130 600	128 500	69 300
3. Arbeidsgodtgjørelse pr. årsverk	Ialt	59 100	67 500	60 400	85 600	97 600	91 100
	Torsk	50 200	61 900	55 300	76 700	92 500	90 500
	Sild	88 100	85 000	72 100	113 200	116 900	103 200

¹⁾ Lønnsevne pr. årsverk: Forutsatt beregnede avskrivninger etter gjenskaffelsesverdi, forrentning av egenkapital og at produktavgiften regnes som kostnad.

²⁾ Lønnsevne pr. årsverk: Forutsatt bokførte avskrivninger, ingen forrentning av egenkapital og at produktavgiften ikke regnes som kostnad.

Kilde: For årene 1973—77: Budsjettneemnda for fiskerieringen. For 1978: Anslag.

KAPITTEL 5

Konsumprisutviklingen i senere år.

1. UTVIKLINGEN I KONSUMPRIS-
INDEKSEN

Prisstigningen fra januar 1977 til desember 1978 i følge den offentlige konsumprisindeksen går fram av tabell 5 a. I tillegg er tatt med tall for de første månedene i 1979.

Tabell 5 a. Konsumprisindeksen (1974=100).

	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.	Gj.sn.
1977	127,3	128,8	130,2	131,1	132,0	133,3	134,7	134,8	135,4	136,1	136,1	136,4	133,0
1978	139,2	139,9	141,3	141,9	142,2	143,1	144,6	145,0	146,9	147,0	147,2	147,4	143,8
%-vis stigning fra året før	9,3	9,1	8,5	8,2	7,7	7,4	7,3	7,6	8,5	8,0	8,2	8,1	8,1
1979	147,2	147,6	148,2	148,8									
%-vis stigning fra året før	5,7	5,5	4,9	4,9									

Siden utgangen av 1960-åra har vi gjennomgående hatt en sterk prisstigning. Sterkest var stigningen i 1975 da konsumprisindeksen i gjennomsnitt steg med 11,7 prosent. I 1976 og i 1977 var prisstigningen noe lavere, nemlig 9,1 prosent for begge år. Fra 1977 til 1978 steg konsumprisindeksen med 8,1 prosent. Se for øvrig tabell 5 a. Tallene for 1979 viser en klar avdempning, med et foreløpig gjennomsnitt på 5,2 prosent.

Prisstigningen i andre vestlige land har

vist en noenlunde tilsvarende utvikling. Fra 1960 til 1970 steg prisene i OECD-landene med omlag 4 prosent i årlig gjennomsnitt. Fra 1970 til 1976 var prisstigningen i gjennomsnitt ca. 10 pst. De siste åra har den vært noe lavere og nærmere 9 prosent. I februar 1979 var konsumprisindeksen i OECD-landene 8,5 prosent høyere enn ett år tidligere. Prisstigningen i Norge var i samme periode 5,5 pst. og følgelig en del lavere enn gjennomsnittet for OECD-landene. Se tabell 5 b.

Tabell 5 b. Konsumprisindeksen i en del OECD-land. Prosentvis endring.

	Endring fra året før				Fra feb. 1978 til feb. 1979
	1975	1976	1977	1978	
USA	9,1	5,8	6,5	7,7	9,9
Japan	11,8	9,3	8,1	3,8	2,4
Vest-Tyskland	6,0	4,5	3,9	2,6	2,9
Storbritannia	24,2	16,5	15,9	8,3	9,6
Sverige	9,8	10,3	11,4	10,0	5,5
Danmark	9,6	9,0	11,1	10,0	6,8
OECD-land (gjennomsnitt)	11,4	8,6	8,7	7,9	8,5
Europeiske OECD-land (gjennomsnitt)	13,1	10,8	11,0	9,3	9,0
Norge	11,7	9,1	9,1	8,1	5,5

I Norge ble det i 1977 og i 1978 gjennomført en rekke tiltak med sikte på å dempe prisstigningen.

Av hensyn til pris- og kostnadsutviklingen ble partene våren 1977 enige om å gjennomføre inntektoppgjørene som et kombinert oppgjør. Den 26. april 1977 ble det fastsatt forskrifter om skjerpet prisregulering for varer og tjenesteytelser. Forskriftene sto ved lag året ut. Den reduserte stigningstakten i siste halvdel av året kan nok tas som et uttrykk for at tiltakene virket etter sin hensikt. Det er rimelig å rekne med at en del prisforhøyelser ble demmet opp på grunn av prisreguleringen, og at en derfor fikk noe sterkere prisstigning i begynnelsen av 1978 enn det en ellers ville ha fått.

I forbindelse med devalueringen av den norske krona 10. februar 1978, ble det den 17. februar fastsatt forskrifter om prisstopp for varer og tjenester. Forskriftene ble den 23. juni 1978 avløst av bestemmelser om skjerpet prisregulering. Sistnevnte forskrifter ga ikke anledning til å dekke inn i prisene økte utgifter som følge av lønnsoppgjøret og i forbindelse med sykelønnsordningen fra 1. juli 1978. For handlende ble det innført avansestopp i prosent. Ved kongelig resolusjon av 15. september 1978 ble det fastsatt nye forskrifter om prisstopp; samtidig ble det vedtatt provisorisk anordning om inntektsstopp. Loven om inntektsstopp som kom 17. november 1978 inneholder også regler om utbyttestopp i aksjeselskaper. Pris- og inntektsstoppen er forutsatt å gjelde ut året 1979. En vil således få en prisstopp som blir stående ved lag nærmere 2 år. Hovedbestemmelsene i forskriftene har stort sett vært uendret. Bestemmelsene er mer omfattende enn det som har vært tilfelle ved tidligere prisstopper. Det har vært ført en stram linje ved behandlingen av søknader om unntak fra prisstoppen. I tillegg har det vært gjennomført en omfattende kontroll med at forskriftene overholdes.

Verken i 1977 eller i 1978 ble det foretatt endringer i forbrukersubsidiene som har hatt vesentlig betydning for konsumprisindeksen.

I motsetning til 1976, da forbrukersubsidiene ble økt betydelig, bidro jordbruksvarene vesentlig til økningen i forbrukerprisene i 1977. Jordbrukssoppgjøret i 1978 som ble avgjort ved tvungen voldgift, slo ut i prisindeksen med omlag 1 prosentenheter.

Fra 1. januar 1977 ble avgiftene på alkoholholdige og alkoholfrie drikkevarer og bensin, samt kilometeravgiften på dieseldrevne biler hevet. Økningen bidra med 0,4 prosentenheter til prisstigningen fra 1976 til 1977.

Avgiftene på alkohol, tobakksvarer og vik-

tige motorvognavgifter ble forhøyet fra 1. januar 1978. Avgiftssatser for sjokolade og sukervarer ble forhøyet fra 1. mai 1978. Fra 1. juli 1978 ble avgiften på elektrisk strøm hevet med 1 øre pr. kWh og avgiftsplikten ble samtidig utvidet til også å omfatte kraft til husholdningsformål m. v. Totalt anslås virkningen på konsumprisindeksen av disse avgiftsforhøyelser til omlag 1 prosentenheter.

Den stramme økonomiske politikken kombinert med omfattende pris- og innteksreguleringer har gitt en betydelig dempning av prisstigningen. Se tab. 5 a. Regjeringens prispolitiske mål har vært å redusere prisstigningen fra 1978 til 1979 til omlag halvparten av stigningen de siste år. I Nasjonalbudsjettet for 1979 er lagt til grunn at en får en gjennomsnittlig vekst i konsumpriser og lønninger fra 1978 til 1979 på omlag 4 prosent.

Tabell 5 c viser hvilke bidrag enkelte vare- og tjenestegrupper i konsumprisindeksen har gitt til prisstigningen de siste åra.

En vesentlig prisdempende virkning i 1979 i forhold til 1978 fikk en ved at det på statsbudsjettet for 1979 ikke ble foreslått takst- og avgiftsøkninger.

Tabell 5 c. Konsumprisindeksen.

Bidrag fra de enkelte delindekser til totalindeksen. Prosentpoeng.

Endring fra året før:	1976	1977	1978
Matvarer	2,6	2,4	1,4
Drikkevarer og tobakk ..	0,5	0,4	0,6
Klær og skotøy	0,8	1,0	0,9
Bolig, lys og brensel	1,0	1,0	1,4
Møbler og hush.art.	0,8	0,8	0,5
Helsepleie	0,2	0,2	0,2
Reiser og transp.	1,9	2,1	2,1
Fritidssysler og utd.	0,8	0,7	0,6
Andre varer og tjen.	0,6	0,6	0,6
Total	9,1	9,1	8,1

Merknad: Tab. 5 c er bereknet på grunnlag av oppgitt indekstall uten desimal. Evt. uoverensstemmelser som kommer fram ved summering skyldes avrundinger.

2. GRUPPERING AV KONSUMPRINDEKSENS MATERIALE ETTER LEVERINGSSEKTOR

Noen av de sentrale faktorer bak konsumprisindeksen går fram av tabell 5 d, som viser utviklingen i følgende 6 hovedgrupper fordelt etter leveringssektor.

1. jordbruksvarer
2. fiskevarer
3. andre norskproduserte konsumvarer
4. importerte konsumvarer
5. husleie
6. andre tjenester

Om pris- og inntektsutviklingen

Hovedgruppene er oppdelt videre i undergrupper, nemlig etter bearbeidingsgrad i gruppe 1, etter påvirkning av utenlandspriser i gruppe 3, etter norsk konkurranse i gruppe 4 og etter innsats av arbeidskraft i gruppe 6. Klassifikasjonen er foretatt av Statistisk Sentralbyrå på grunnlag av representantvarene som brukes i konsumprisindeksberegningene¹⁾.

Tabell 5 d viser den gjennomsnittlige prisstigningen over året og splittet opp på bidrag fra de enkelte undergrupper. Tabell 5 e viser stigning i prosent fra et kvartal til det neste.

Tabellene viser at for Jordbruksvarer var det en noe sterkere prisstigning i 1978 enn i 1977. Utviklingen i prisene på jordbruksvarer må ses i sammenheng med den opptrappingen vi har hatt i jordbruksinntektene og ulikt omfang av subsidieøkninger. Forbrukersubsidiene ble som nevnt foran ikke endret vesentlig verken i 1977 eller 1978.

Post 4 Importerte konsumvarer, viser en mer dempet prisutvikling i 1978 enn i 1977. Dette gjelder spesielt for undergruppen varer uten norsk konkurranse. Post 6 Andre tjenester viser også avdempning i stigningstakten. Post 5 Husleie viste også i 1977 og 1978 en moderat stigning. Når det gjelder post 3 Andre norskproduserte konsumvarer så viser den totalt vært små endringer. Størst endring viser underposten 3.2 for varer som er på-

virket av verdensmarkedet, her viser tallene en avdempning. Varer med konkurranse fra utlandet, post 3.3, viser liten endring, det samme gjelder i hovedsak post 3.1, varer lite påvirket av verdensmarkedet, selv om det her har vært en mer ujamn utvikling. Nivået ligger imidlertid adskillig høyere enn for de fleste andre postene.

Tabell 5 d. Konsumprisindeksen etter leveringssektor. Bidrag fra de enkelte delindekser til totalindeks. Prosentpoeng.

Endring fra året før:	1976	1977	1978
1. Jordbruksvarer	2,1	0,5	1,0
1.1. Mindre bearbeidede ..	1,5	0,2	0,6
1.2. Mer bearbeidede	0,6	0,3	0,4
2. Fiskevarer	—	0,2	0,1
3. Andre norskproduserte konsumvarer	3,2	3,5	3,4
3.1. Lite påvirket av verdensmarkedets priser	1,5	1,6	1,6
3.2. Påvirket av verdensmarkedet pga. stort importinnhold el. råstoffpris bestemt på verdensmarkedet	0,1	0,3	0,2
3.3. Påvirket av verdensmarkedet pga. konkurranse fra utlandet ..	1,7	1,6	1,6
4. Importerte konsumvarer	1,5	2,1	1,4
4.1. Uten norsk konkurranse	1,3	1,9	1,0
4.2. Med norsk konkurranse	0,2	0,3	0,4
5. Husleie	0,5	0,5	0,3
6. Andre tjenester	1,9	2,3	1,8
6.1. Med arbeidslønn som dominerende prisfaktor	0,8	0,7	0,6
6.2. Også med andre viktige priskomponenter	1,1	1,6	1,2
Total	9,1	9,1	8,1

Evt. uoverensstemmelser som kommer fram ved summering skyldes avrundinger.

¹⁾ En fullstendig redegjørelse for grupperingen er gitt i Statistisk Sentralbyrås håndbøker nr. 32. I gruppe 1.1 har vi slike stort sett norskproduserte varer som f.eks. norsk kjøtt, melk og friske grønnsaker og i gruppe 1.2 f.eks. kjøtt, hermetikk, smør, ost og hermetiske grønnsaker. I gruppe 3.1 har vi f.eks. brød, boller, øl, mineralvann, såpe og norskprodusert vin og brennevin; i gruppe 3.2 f.eks. sjokolade, drops, norskproduserte elektriske artikler, tobakk, maling, og i gruppe 3.3 f.eks. det meste av trikotasje og bekledningsvarer, skotøy, møbler og enkelte elektriske artikler. I gruppe 4.1 har vi f.eks. te og kaffe, importert vin og brennevin og biler, og i gruppe 4.2 f.eks. enkelte tekstilvarer og toalettartikler. Gruppe 6.1 inneholder f.eks. rensing og vask, håndverksarbeide, lege- og tannlegetjenester og undervisning, og gruppe 6.2 f.eks. kino, restaurantbesøk og reiser med offentlige transportmidler.

Tabell 5 e. Konsumprisindeks etter leveringssektor (1974=100).

Stigning i prosent i gjennomsnittlig indekstall fra et kvartal til det neste.

	4. kv. 76 1. kv. 77	1. kv. 77 2. kv. 77	2. kv. 77 3. kv. 77	3. kv. 77 4. kv. 77	4. kv. 77 1. kv. 78	1. kv. 78 2. kv. 78	2. kv. 78 3. kv. 78	3. kv. 78 4. kv. 78
1. Jordbruksvarer ...	1,9	3,3	3,7	0,1	0,6	1,2	4,0	2,0
1.1 Mindre bearbeidede	1,9	3,4	3,9	0,1	0,3	1,5	3,6	1,5
1.2 Mer bearbeidede ..	1,8	3,0	3,3	0,4	1,2	0,6	4,9	3,1
2. Fiskevarer	2,4	1,8	3,1	3,4	2,3	0,4	0,8	0,7
3. Andre norskprodu- serte konsumvarer	3,4	2,1	1,2	1,4	3,9	1,6	2,0	1,1
3.1 Lite påvirket av verdensmarkedets priser	5,1	1,7	0,9	0,9	5,0	1,0	3,9	1,0
3.2 Påvirket av ver- densmarkedet pga. stort importinn- hold el. råstoffpris bestemt på ver- densmarkedet	3,5	3,1	2,0	0,4	1,4	2,7	1,6	1,2
3.3 Påvirket av ver- densmarkedet pga. konkurranse fra utlandet	2,0	2,2	1,1	1,9	3,4	1,8	0,6	1,2
4. Importerte konsumvarer	2,5	3,9	3,7	0,4	1,5	1,5	1,9	1,0
4.1 Uten norsk konkurranse	3,3	4,6	4,3	0,0	1,1	1,3	2,1	1,0
4.2 Med norsk konkurranse	0,5	1,8	1,6	1,9	2,4	2,3	1,2	1,2
5. Husleie	1,2	2,3	1,4	0,9	1,2	2,7	2,7	2,6
6. Andre tjenester ..	5,5	2,8	1,7	0,9	4,9	1,7	1,6	0,5
6.1 Med arbeidslønn som dominerende prismfaktor	3,2	2,1	2,8	2,0	2,5	1,7	2,8	1,2
6.2 Også med andre viktige pris- komponenter	6,7	3,2	1,1	0,4	6,1	1,6	1,2	0,1
Total	3,3	2,7	2,2	0,9	2,9	1,6	2,2	1,2

3. KONSUMPRISINDEKSEN FOR FORSKJELLIGE HUSHOLDNINGSTYPER OG UTGIFTSNIVAER

For å kunne analysere konsumprisutviklingen for forskjellige typer forbrukere, er det i tabell 5 f foretatt en oppstilling av beregnede konsumprisindekser for enslige, ektepar uten barn, ektepar med 2 barn under 16 år og ektepar med 4 eller flere barn under 16 år for nivåene på total forbruksutgift i 1973 lik 17 500, 35 000, 52 500 og 70 000 kroner. Beregningene er utført av Statistisk Sentralbyrå og er basert på materialet fra forbrukerundersøkelsen 1973 og prisstigningen for de forskjellige vareslag som inngår i konsumprisberegningene.¹⁾ For enkelte kategorier av forbrukere er materialet i forbruksundersøkelsen

for tynt til at en finner det forsvarlig å presentere resultater. Dette gjelder f. eks. enslige med utgiftsnivå på 52 500 og 70 000 kroner i 1973.

Tolkningen av indeksen kan gis ved følgende eksempel:

Betrakt husholdningstypen «ektepar med 2 barn under 16 år» som hadde et utgiftsnivå på 52 500 kroner i 1973. Prisindeksen for denne gruppen i desember 1978 viste 144,9 poeng. Det betyr at utgiften til det utvalg varer og tjenester som denne husholdningen kjøpte i 1973, er steget med 44,9 prosent fra 1974 til desember 1978.

Resultatene i tabell 5 f peker i retning av at det ikke har vært vesentlige forskjeller i prisutviklingen for de husholdningskategorier som betraktes. De forskjeller som framgår av tabellen er stort sett så små at de trolig ligger innenfor de usikkerhetsmarginer som en må regne med i slike beregninger.

¹⁾ Om beregningsmetoden vises til Erik Biørn: «Fordelingsvirkninger av indirekte skatter og subsidier», Artikler nr. 42 fra Statistisk Sentralbyrå 1971.

Tabell 5 f. Konsumprisindeksen etter husholdningstype og utgiftsnivå¹⁾. 1974 = 100.

	1977					1978				
	Febr.	Mai	Aug.	Nov.	Des.	Febr.	Mai	Aug.	Nov.	Des.
Utgiftsnivå 17 500 kroner										
Enslige	127,6	131,6	134,8	135,7	135,8	139,3	141,3	144,7	146,5	146,5
Ektepar uten barn	127,8	132,6	136,4	136,4	136,3	140,3	141,8	145,6	146,9	146,8
Utgiftsnivå 35 000 kroner										
Enslige	127,6	131,4	134,2	135,4	135,6	139,1	141,3	144,2	146,1	146,2
Ektepar uten barn	127,6	131,8	135,1	135,7	135,7	139,5	141,3	144,5	146,1	146,1
Ektepar m/2 barn under 16 år	126,6	131,0	134,4	134,8	134,8	137,8	139,7	143,1	144,8	144,7
Ektepar m/4 el. flere barn under 16 år	127,3	131,5	134,8	134,8	134,8	138,1	139,7	143,3	144,6	144,4
Utgiftsnivå 52 500 kroner										
Ektepar uten barn	127,6	131,6	134,6	135,5	135,6	139,3	141,3	144,1	145,9	145,9
Ektepar m/2 barn under 16 år	126,7	130,9	134,0	134,8	134,9	137,9	140,0	143,0	144,9	144,9
Ektepar m/4 el. flere barn under 16 år	127,2	131,2	134,4	134,8	134,9	138,1	139,9	143,2	144,8	144,8
Utgiftsnivå 70 000 kroner										
Ektepar m/2 barn under 16 år	126,8	130,9	133,9	134,8	135,0	138,0	140,2	143,0	145,0	145,0
Ektepar m/4 el. flere barn under 16 år	127,2	131,2	134,2	134,8	134,9	138,1	140,1	143,1	144,9	144,9

¹⁾ Utgiftsnivåene refererer seg til 1973 da forbrukerundersøkelsen, som beregningene baserer seg på, ble gjennomført.

KAPITTEL 6

Utviklingen i disponibel realinntekt.

Etter mønster av beregninger offentliggjort i tidligere rapporter, har Beregningsutvalget utført beregninger over utviklingen i disponibel realinntekt for enkelte grupper lønns- takere og trygdede i perioden 1970—1979 og for yrkesutøvere i jordbruket fra 1975—1978.

De beregninger som er utført gjelder følgende grupper personer:

- a) Lønnstakere med inntekt i 1978 på 40 000 kroner, 50 000 kroner, 60 000 kroner og 70 000 kroner, der inntekten før skatt forutsettes å ha utviklet seg som gjennomsnittlig årslønn for voksne industriarbeidere etter N.A.F.'s statistikk.
- b) Lønnstakere med inntekt i 1978 på 80 000 kroner, 125 000 kroner og 150 000 kroner, der inntekten før skatt forutsettes å ha utviklet seg som gjennomsnittlig årslønn for funksjonærer. Det er brukt en indeks for funksjonærer i ledende stillinger etter N.A.F.'s statistikk.
- c) Trygdede med minstepensjon.
- d) Lønnstakere med inntekt på henholdsvis 60 000 kroner, 70 000 kroner og 135 000 kroner i 1978 og med en inntektsutvikling fra 1973 som tilsvarende visse stillingsgrupper i den offentlige sektor.
- e) Yrkesutøvere i jordbruket med inntekt i 1978 på 50 000 kroner, 65 000 kroner og 80 000 kroner med to ulike inntektsforløp før skatt fra 1975 til 1978: (i) Som vederlag til arbeid og kapital pr. årsverk etter tall fra Budsjettnemnda for jordbruket og som (ii) beregnede tall for modellbruk.

For andre enn trygdede er beregningene utført for enslige inntektstakere og for inntektstakere som forsørger ektefelle og henholdsvis 2 og 4 barn under 17 år. Den disponible realinntekten beregnes ved at en trekker inntektsskatter og trygdepremier fra inntekten, samtidig som en for barnefamilier tar hensyn til forsørgerfradraget og barnetryg-

den. Den resterende nominelle inntekten deflateres med konsumprisindeksen.

Utviklingen i den disponible realinntekt gir uttrykk for endringene i de beløp inntektstakerne har til disposisjon etter at skatten er betalt, når en samtidig korreterer for prisendringen. Beregningene over endringene i disponibel realinntekt gir ikke noe fullstendig uttrykk for den faktiske utviklingen i befolkningens levekår. Som eksempel kan nevnes de offentlige ytelser, hvor en for lønnsstakerne og jordbrukerne bare har tatt med barnetrygden.

Beregningsresultatene gjelder for inntektstakere med en nærmere spesifisert inntekt i 1978, men tabellen må brukes med varsomhet.

De gjennomsnittlige inntektsendringene før skatt som er nyttet, dekker over store ulikheter innen de ulike gruppene. Den individuelle lønnsutvikling vil på forskjellige måter være påvirket av lønnsglidning og ulike tariff- tillegg. Spesielt bør det understrekes at siden beregningene bygger på forutsetninger om at inntekter på ulike nivåer har hatt samme gjennomsnittlige utvikling kan de ikke brukes til å analysere virkninger av lavtlønnsstillegg under tariffoppgjørene.

Forutsetningene om å knytte en funksjonær- indeks til høyere inntekter må det også tas forbehold om. Selv om dette kan gi en grov illustrasjon, finner en høye og lave inntekter også innenfor funksjonærgruppene.

Den grense på 80 000 en har valgt som skille mellom ledende funksjonærer og arbeidere i industrien, er vilkårlig.

Det er brukt forenklete forutsetninger ved beregninger av skattene. For det første har en forutsatt at det bare er en inntektstaker i husholdningen. Videre har en ved overgangen fra beregnet årslønn til den skattemessige inntektsfastsettelse bare tatt hensyn til minstepensjonen og oppgjørfradraget, i den grad det dreier seg om lønnsinntekt. Dette til tross for at skattene også vil være avhengig av en rekke andre faktorer som f. eks. regler om skattefri banksparing, fradrag for reiseutgifter, spesi-

elle regler for likning av ektefelle, fradragsretten for sykedelen av folketrygden fram til og med 1975, gjeldsrenter osv. Videre har en bare tatt hensyn til barnetrygden, selv om også inntektstakere kan motta andre kontantstønader fra det offentlige.

I 1975 ble det foretatt omfattende endringer i boligbeskatningen, samtidig som fribeløpene ved skattlegging av renter og bankinnskott ble hevet. En har anslått virkningene av disse skattelettelsene til å utgjøre ½ pst. av disponibel realinntekt i gjennomsnitt for lønnstakere. Dette er innarbeidet i tallene for 1976. For 1977 har en beregningsmessig tatt hensyn til den gjennomsnittlige anslåtte virkningen av endringer i formuesbeskatningen og hevingen av beløpet for sparing med skattefradrag. Fra 1. juli 1977 ble det innført fradragsrett for fagforeningskontingent. Dette er innarbeidet i tallene for 1977 og 1978.

Den nye sykkelønnsordningen som ble innført fra 1. juli 1978 er innarbeidet i tallene for årene 1978 og 1979 for lønnstakere i privat virksomhet. Ordningen innebærer at alle lønnstakere er sikret full lønn under sykdom fra første fraværsdag. Den er beregnet å tilsvare en vekst i disponibel realinntekt på snaut ½ pst. i gjennomsnitt for hvert år. Størst virkning har ordningen for grupper som før kun hadde folketrygdens sykepenges. For lønnstakere som tidligere hadde full lønn under sykdom har ordningen ikke gitt noen øking i disponibel realinntekt.

Nominell disponibel inntekt er i beregningene deflatert med den offisielle konsumprisindeksen. Fordi prisstigningen og forbruket veksler for de forskjellige varer kan virkningen av prisstigningen variere. Ut fra dette kunne det være ønskelig å ha forskjellige konsumprisindekser for de forskjellige gruppene. Beregninger som er vist i kap. 5 tyder imidlertid på at en ikke gjør noen stor feil ved å anvende gjennomsnittsbetraktninger.

Lønnstakere i industrien

Tabell 6 a viser utviklingen i inntektene før skatt for lønnstakere i industrien som inngår i beregningene.

Tabell 6 a. *Utviklingen i inntekt før skatt 1970—1979 for lønnstakere i industrien. Indeks 1970=100.*

	Arslønn for voksne industriarbeidere (gj.sn. menn og kvinner N.A.F.s statistikk)	Arslønn for funksjonærer i ledende stillinger (N.A.F.s statistikk)
1970	100,0	100,0
1971	111,9	108,8
1972	121,9	115,2
1973	134,8	127,0
1974	158,2	143,5
1975	189,7	163,4
1976	211,6	183,8
1977	230,5	202,2
1978	248,4	219,7
1979	258,3 ¹⁾	228,5 ¹⁾

¹⁾ Prognose.

Fra 1978 til 1979 har en regnet med 4 pst. vekst i årslønn både for voksne industriarbeidere og for funksjonærer i ledende stillinger. Det er også regnet med at konsumprisindeksen vil stige med 4 pst. fra 1978 til 1979.

Beregningene viser at alle grupper har hatt en sterk vekst i sine disponible realinntekter i årene 1973 til 1977.

For de fleste gruppene av lønnstakere har de disponible realinntektene i denne perioden steget med 3—5½ pst. i gjennomsnitt pr. år for lavere og midlere inntekter og 1—3 pst. i årlig gjennomsnitt for inntekter over 100 000 kroner. Stigningen i disponibel realinntekt for lønnstakerne i industrien lå klart over 3 pst. i gjennomsnitt fra 1975 til 1976 og mellom 2½—3 pst. fra 1976 til 1977. Etter den kraftige stigningen i alle år fra 1973 til 1977 viste utviklingen i disponibel realinntekt i 1978 gjennomgående en beskjeden øking, eller direkte nedgang. For de fleste familieggrupper med barn i lavere og midlere inntekter var det fortsatt stigning fra ½—2 pst. som vist i tabellen. Fra 1978 til 1979 venter en at familier med barn i de lavere og midlere inntektsgrupper vil opprettholde sin disponible realinntekt. Enslige og personer med høyere inntekter antas å få en markert nedgang.

Om pris- og inntektsutviklingen

Tabell 6 b. Endring i disponibel realinntekt 1970—79 for lønnstakere i industrien.
Gjennomsnittlig årlig vekst.

Inntekt 1978	1970— 1978	1970— 1973	1973— 1975	1975— 1976 ¹⁾	1976— 1977 ²⁾	1977— 1978 ³⁾	1978— 1979 ⁴⁾
<i>Med lønnsutvikling som for industriarbeidere:</i>							
40 000 kroner							
Enslig	3,2	1,9	8,1	3,3	2,1	—1,3	—1,2
Ektepar med 2 barn	2,9	1,5	6,5	2,1	2,8	1,1	0,7
Ektepar med 4 barn	2,2	0,4	4,5	3,1	2,2	2,1	1,3
50 000 kroner							
Enslig	2,8	1,1	7,9	3,6	2,1	—1,5	—1,4
Ektepar med 2 barn	2,9	1,4	6,3	3,3	2,6	0,6	0,5
Ektepar med 4 barn	2,3	0,6	4,6	3,9	2,2	1,5	1,1
60 000 kroner							
Enslig	2,7	0,6	7,9	3,5	2,1	—1,6	—1,4
Ektepar med 2 barn	2,7	0,8	6,5	3,3	2,8	0,3	0,0
Ektepar med 4 barn	2,2	0,1	5,0	3,9	2,3	1,1	0,6
70 000 kroner							
Enslig	2,7	0,5	8,1	3,6	2,0	—1,7	—1,5
Ektepar med 2 barn	2,6	0,4	6,8	3,5	2,7	—0,1	—0,3
Ektepar med 4 barn	2,1	—0,1	5,4	4,0	2,2	0,8	0,2
<i>Med lønnsutvikling som for ledende funksjonær:</i>							
80 000 kroner							
Enslig	1,2	—1,3	4,2	4,1	2,6	—1,4	—1,9
Ektepar med 2 barn	1,4	—1,1	3,4	4,3	3,3	0,3	—0,5
Ektepar med 4 barn	1,1	—1,4	2,5	4,6	2,9	1,1	—0,1
100 000 kroner							
Enslig	0,7	—1,7	3,4	4,0	1,9	—1,8	—2,6
Ektepar med 2 barn	1,1	—1,5	3,4	4,2	2,9	—0,3	—1,2
Ektepar med 4 barn	0,9	—1,7	2,6	4,5	2,6	0,4	—0,7
125 000 kroner							
Enslig	0,0	—2,3	2,1	3,5	1,5	—2,3	—2,8
Ektepar med 2 barn	0,5	—1,9	2,5	3,7	2,2	—0,8	—1,8
Ektepar med 4 barn	0,4	—2,1	1,9	4,2	1,8	—0,2	—1,3
150 000 kroner							
Enslig	—0,7	—3,1	1,0	3,3	1,5	—2,6	—3,1
Ektepar med 2 barn	—0,2	—2,7	1,4	3,3	1,8	—1,2	—2,0
Ektepar med 4 barn	—0,2	—2,7	1,0	3,7	1,6	—0,6	—1,5

¹⁾ Medregnet virkningen av lettelsen i skattleggingen av boliger og bankinnskott.²⁾ Medregnet virkningen av fradragsrett for fagforeningskontingent og heving av beløpet for sparing med skattefradrag.³⁾ Virkning av heving av barnefradraget i skatt kr 300 for 1977 som ble vedtatt i 1978, og som først vil bli utbetalt høsten 1978, er regnet med i disponibel inntekt for 1978. Virkning av sykelønnsordningen, en øking av disponibel inntekt med gjennomsnittlig 1/2 pst. er innarbeidet i tabellen. Fradragsretten for fagforeningskontingent får virkning for endring i disponibel inntekt også for 1978.⁴⁾ Virkningen av sykelønnsordning er innarbeidet i tabellen som i foregående år.

Trygdede med minstepensjon

Utviklingen i de trygdedes minstepensjoner og i disponibel realinntekt for trygdede med minstepensjon er vist i tabell 6 c og 6 d.

Trygdede med bare minstepensjon hadde en langt svakere stigning i disponibel realinntekt fra 1973 til 1975 enn lønnstakerne. For hvert av de tre siste årene 1975—1978 har veksten imidlertid vært atskillig sterkere for minstepensjonistene enn for andre grupper.

Tabell 6 c. Utviklingen i trygdedes minstepensjon før skatt 1970—1979.
Indeks 1970 = 100.

	Minstepensjon for enslig	Minstepensjon for ektepar
1970	100,0	100,0
1971	114,0	115,7
1972	123,7	125,5
1973	133,7	135,5
1974	149,2	151,2
1975	170,4	172,9
1976	196,7	202,3
1977	227,5	236,7
1978	259,8	273,7
1979	278,9	295,8

Tabell 6 d. Endring i disponibel realinntekt 1970—1979 for trygdede.
Gjennomsnittlig årlig vekst.

	1970— 1978	1970— 1973	1973— 1975	1975— 1976	1976— 1977	1977— 1978	1978— 1979
Trygdede med bare minstepensjon:							
Enslig med inntekt:							
20 288 kroner i 1978	3,8	3,0	2,1	5,8	6,0	5,6	3,2
Ektepar med inntekt:							
32 760 kroner i 1978	4,5	3,4	2,2	7,3	7,3	7,0	3,9

Fra 1. januar 1979 er grunnbeløpet 15 200 kroner. Særtillleggssatsen er 40 pst. for enslige og 39 pst for ektefeller. Minstepensjonen i 1979 blir da 21 780 kroner for enslige og 35 406 kroner for ektepar. Med den prisforutsetning som er lagt til grunn, innebærer dette at minstepensjonisten vil få en øking i sin disponible realinntekt på 3—4 pst., mens store grupper lønsmottakere vil få en nedgang i sin disponible realinntekt.

For di utgiftsforholdene varierer sterkt vil de økonomiske forholdene for pensjonister med bare minstepensjon vise store variasjoner.

Lønnstakere i den offentlige sektor

Utvalget har også foretatt beregninger over utviklingen i disponibel realinntekt for lønnstakere med inntektsutvikling som i den offentlige sektor. Beregningene er foretatt for tre inntektsnivåer: 60 000 kroner, 70 000 kroner og 135 000 kroner i 1978. Inntektene før skatt er forutsatt å utvikle seg i takt med den faktiske gjennomsnittlige inntektsutviklingen for henholdsvis kontorassistent/kontorfullmektig, fagarbeider i Televerket og NSB og ekspedisjonssjef/underdirektør/byråsjef. De valgte inntektsnivåer ligger noe høyere enn gjennomsnittsinntektene i gruppene.

Om pris- og inntektsutviklingen

Tabell 6 e. *Utviklingen i inntekt før skatt for grupper i den offentlige sektor. 1973 = 100*

	Kontorass./ kontor- fullm.	Fagarbeider i Televerket og NSB	Eksp.sjef/ underdir./ byråsjef
1973	100,0	100,0	100,0
1974	112,6	111,2	110,4
1975	132,6	130,3	130,2
1976	148,5	144,9	141,6
1977	161,6	157,5	150,4
1978	175,2	171,3	159,7

Tabellen er basert på registrert gjennomsnittlig lønnsnivå for hver av gruppene på tellingstidspunktene for lønnsstatistikken i staten, dvs. 1. oktober hvert år. Ut fra dette er gruppenes gjennomsnittlige lønnsnivå for hvert år anslått. Fremgangsmåten fører til at de anslåtte nivå-tallene — og dermed også den beregnede vekst i lønningene fra år til år — vil avhenge av sammensetningen av gruppene på tellingstidspunktene. Dersom andelen av lavere lønte stillinger øker fra ett år til et annet, vil anslaget for lønnsstigningen bli

trukket nedover, mens en økning i antall høyere lønte stillinger vil trekke det oppover.

Tabell 6 e er basert på samme virkninger av skatter og priser som beregningene for andre lønnstakere.

Den viser om lag samme vekst i disponibel realinntekt for offentlige ansatte det siste år som beregningene for ansatte i privat sektor viser for grupper med inntekter på 60—80 000 kroner. Offentlige ansatte i de høyeste inntektsgrupper hadde noe større nedgang i disponibel realinntekt enn tilsvarende private ansatte.

For de private har en i beregningen for 1978 foran tatt med virkningen av sykelønnsordningen som er beregnet å tilsvare en vekst i disponibel realinntekt på knapt ½ prosent i gjennomsnitt. Da alle offentlige ansatte fra før hadde full lønn under sjukdom har en for disse ikke regnet med noen virkning på utviklingen i disponibel realinntekt av sykelønnsordningen. Men som nevnt foran vil det også innenfor den private sektor være grupper som på forhånd hadde full lønn under sjukdom. For disse vil sykelønnsordningen derfor ikke ha påvirket utviklingen i disponibel realinntekt. Dette forhold må tas i betraktning ved sammenlikning av tallene for 1978 for private og offentlig ansatte.

Tabell 6 f. *Utviklingen i disponibel realinntekt for grupper i den offentlige sektor. Gjennomsnittlig årlig vekst.*

	1973-78	1973-74	1974-75	1975-76	1976-77	1977-78
Inntekt 60 000 kroner i 1978						
Inntektsutvikling som						
kontorass./kontorfullmektig						
Enslig	3,0	4,9	6,1	3,9	2,0	-1,6
Ektepar med 2 barn	2,5	3,4	5,2	3,6	2,6	0,3
Ektepar med 4 barn	2,7	2,4	3,8	4,2	2,2	1,1
Inntekt 70 000 kroner i 1978						
Inntektsutvikling som						
fagarbeider i Televerket og NSB						
Enslig	2,6	3,7	3,4	3,4	1,8	-1,6
Ektepar med 2 barn	2,7	3,5	4,3	3,3	2,5	0,1
Ektepar med 4 barn	2,5	2,6	3,1	3,8	2,1	0,9
Inntekt 135 000 kroner i 1978						
Inntektsutvikling som						
eksp.sjef/underdirektør/byråsjef						
Enslig	-0,1	-0,2	3,2	1,2	-0,4	-4,1
Ektepar med 2 barn	0,5	-0,5	4,2	1,8	0,0	-2,8
Ektepar med 4 barn	0,6	-0,8	3,6	2,2	0,0	-2,1

Jordbruket.

Beregningsutvalget har beregnet utviklingen i disponibel realinntekt for jordbruket fra 1975 til 1978. En har regnet på husholdninger med to og fire barn og med skattbare nettoinntekter i 1978 på 50 000 kroner, 65 000 kroner og 80 000 kroner. Det er regnet med en formue på om lag 115 000 kroner i 1978. Formuen er antatt å ha økt i takt med konsumprisindeksen fra 1975.

Det foreligger som nevnt i kapittel 4 flere tallsett med forskjellig utvikling i jordbruksinntektene. En har valgt å beregne utviklingen i disponibel realinntekt etter to ulike inntektsbegreper:

I) Inntekt pr. årsverk i gjennomsnitt ifølge foreløpige tall fra Budsjettnemnda for jordbruket.

II) Inntekt pr. årsverk i gjennomsnitt etter modellbrukene, jfr. tabell 4 a i avsnitt 4.1.

Tabell 6 g. Inntektsutviklingen i jordbruket.
Indeks 1975 = 100

	I Gjennomsnittsinntekt pr. årsverk ifølge Budsjettnemnda for jordbruket ¹⁾	II Gjennomsnittsinntekt pr. årsverk ifølge modellbrukene ¹⁾²⁾
1975	100	100
1976	133,9	141,1
1977	169,4	169,9
1978	188,0	187,2

¹⁾ Vederlag til arbeid og egenkapital.

²⁾ Det er lagt inn 1 000 kroner i produktivitetsvekst pr. år fra 1976 til 1978.

Tabell 6 h. Endring i disponibel realinntekt i jordbruket.

	Årlig pst.vis endring						Pst.vis endring for hele perioden 1975-78	
	1975-76 ¹⁾		1976-77 ²⁾		1977-78 ³⁾		I	II
	I	II	I	II	I	II		
Inntekt i 1978 50 000 kroner								
Enslig	32,0	37,9	15,9	11,2	0,4	—0,2	53,6	53,0
Ektepar med 2 barn	27,5	33,3	16,4	11,9	2,5	1,7	52,1	51,7
Ektepar med 4 barn	23,6	28,2	13,4	9,7	3,1	2,4	44,5	44,0
Inntekt i 1978 65 000 kroner								
Enslig	31,1	37,2	15,7	10,9	—	—0,6	51,8	51,2
Ektepar med 2 barn	28,0	33,6	15,7	11,2	1,8	1,2	50,9	50,3
Ektepar med 4 barn	24,7	29,3	13,3	9,5	2,4	1,9	44,8	44,3
Inntekt i 1978 80 000 kroner								
Enslig	30,8	36,6	14,4	9,7	—0,5	—1,1	48,9	48,2
Ektepar med 2 barn	28,5	33,8	15,3	10,4	1,3	1,3	50,1	49,6
Ektepar med 4 barn	25,5	30,0	13,3	9,6	1,9	1,4	44,9	44,5

¹⁾ Ved beregning av skatt i 1975 har en tatt hensyn til fradragsretten for den delen av folketrygdens medlemsavgift som oversteg avgift etter lønnstakersatsen. Videre er tatt med virkningen av lettelsene i skattleggingen av bankinnskott.

²⁾ Medregnet virkningen av heving av beløpet for sparing med skattefradrag.

³⁾ Virkning av heving av barnefradraget i skatt kr 300 for 1977 som ble vedtatt i 1978 og som først ble utbetalt høsten 1978, er regnet med i disponibel inntekt for 1978.

Fra 1975 til 1978 økte disponibel realinntekt for de ulike inntektsnivåer og familietyper med mellom 44 — 54 pst. pr. årsverk etter begge inntektsberegninger. Forskjellen mellom de to beregningsmåtene var således liten for hele perioden. For 1978 var veksten i dis-

ponibel realinntekt for jordbrukerne etter begge inntektsberegninger svakt i overkant av veksten for lønnstakere. Det var en beskjeden stigning for barnefamiliene, mens det stort sett var en liten nedgang for enslige.

KAPITTEL 7

Utviklingen i Norges konkurranseevne.

1. LØNNSSTATISTIKK

I tabell 7 a er det gitt en oversikt over utviklingen i gjennomsnittlige timefortjenester (eksklusive betaling for helge- og feriedager) for voksne industriarbeidere fra 1970 til 1977. Dessuten er de lønnsdata som foreligger over utviklingen fra 1. halvår 1977 til 1. halvår 1978 tatt med. Den årlige gjennomsnittlige stigning i tidsrommet 1970 til 1977 er oppgitt både i de respektive lands valuta og omregnet til norsk valuta. Dessuten er stigningen beregnet årlig fra 1975 til 1977 og fra 1. halvår 1977 til 1. halvår 1978 i de respektive lands valuta.

Som det fremgår av tabellen, steg timefortjenesten for voksne industriarbeidere i Norge med 146,9 pst. mellom 1970 og 1977. Den sterkeste stigning i dette tidsrommet målt i de respektive lands valuta fant sted i Finland med 188,0 pst. og den svakeste i U.S.A. med 70,2 pst. Veksten i timefortjenestene viste i de fleste land en stigende tendens frem til 1975, mens den senere har vist en avtagende tendens. Den sterkeste stigning i timefortjenesten fra 1975 til 1976 målt i egen valuta

for de land som er med i tabellen, fant sted i Norge med 16,6 pst. og den svakeste i Sveits med 1,9 pst. Fra 1976 til 1977 fant den sterkeste stigning i timefortjenesten sted i Frankrike med 14,1 pst., mens stigningen i Norge utgjorde 10,8 pst. og den svakeste stigningen fortsatt fant sted i Sveits med 2,3 pst. Fra 1. halvår 1977 til 1. halvår 1978 er utviklingstendensen noe mer uklar. I enkelte land tiltar veksten i timefortjenesten igjen, mens andre land, deriblant Norge, har fortsatt nedgang i lønnsveksten.

2. DIREKTE OG TOTALE LØNNSKOSTNADER

Lønnsstatistikk over timefortjenester gir ikke en fullstendig beskrivelse av utviklingen i lønnskostnadene. Det skyldes at stignings-takten i de indirekte lønnskostnadene som f. eks. arbeidsgiveravgiftene til trygdene og andre sosiale utgifter ikke er den samme som for den direkte lønn for arbeidet tid. Det er heller ikke tilstrekkelig å bruke den direkte lønn for arbeidet tid som sammenligningsgrunnlag for lønnskostnadene fra land til land.

Tabell 7 a. Stigning i timefortjenesten for voksne industriarbeidere. Prosent.

	Stigning 1970—77 Omregnet til norske kr.			I vedkommende lands valuta				
	1970-77 Totalt	1970-74 Gj.snitt pr. år	1974-77 Gj.snitt pr. år	Stigning 1970—77		1975-76	1976-77	1. halvår 1977— 1. halvår 1978
				Totalt	Gj.snitt pr. år			
Norge	146,9	12,3	15,8	146,9	13,8	16,6	10,8	8,3
Danmark	141,1	14,4	12,1	159,2	14,6	11,6	9,9	10,9
Sverige	85,9	8,0	11,1	115,7	11,6	13,9	7,5	9,8
Finland	122,7	12,8	11,3	188,0	16,3	15,4	8,9	6,5
Belgia	175,1	15,9	15,2	166,1	15,0	11,4	10,1	5,8
Frankrike	120,8	11,3	13,0	163,4	14,8	15,2	14,1	12,4
Nederland	172,4	17,3	13,0	147,5	13,8	10,5	7,8	7,0
Storbritannia	—	7,5	—	172,7	15,4	12,6	9,0	12,9
Sveits	141,6	15,8	10,4	79,6	8,7	1,9	2,3	3,0
Vest-Tyskland	119,3	13,2	10,2	86,8	9,3	6,7	7,7	4,2
Sambandsstatene	17,0	0,8	4,3	70,2	7,9	7,9	8,5	8,7

Kilde: S.A.F. Wages and total labour costs for workers. OECD: Main economic indicators, etc.

Det skyldes at de indirekte lønnskostnadene viser store variasjoner fra land til land.

Tabell 7 b gir en oversikt over de totale lønnskostnader for voksne industriarbeidere fordelt på gjennomsnittlige timefortjenester (eksklusive betaling for helge- og feriedager) omregnet til norsk valuta og indirekte personalkostnader. De indirekte personalkostnadene omfatter betaling for helge- og feriedager, lønn under sykdom og velferdspermisjoner, arbeidsgiveravgiften til trygdene og andre sosiale kostnader som knytter seg til bruken av arbeidskraft i overensstemmelse med ILO's standard for klassifisering av indirekte lønnskostnader. Til slutt i tabellen er det gitt en oversikt over en relativ gruppering av de enkelte lands totale lønnskostnader hvor nivået i Norge er brukt som basis.

Når de totale lønnskostnadene pr. timeverk brukes som basis (Norge=100) lå de i Sverige på 104, i Nederland og Belgia på henholdsvis 96 og 95, i Vest-Tyskland og Danmark på henholdsvis 93 og 92, og i Sambandsstatene

på 87. I Storbritannia lå de totale lønnskostnadene pr. arbeidet time bare på vel 40 pst. av nivået i Norge.

Som følge av kursendringene på valuta fra 1977 og 1978 har det funnet sted vesentlige endringer i bildet av de totale lønnskostnader pr. arbeidet time målt i norske kroner i de enkelte land. Det foreligger imidlertid ennå ikke lønnsstatistikk for 1978.

I tabell 7 c er det gitt en oversikt over utviklingen i de totale lønnskostnader pr. timeverk i tidsrommet 1966 til 1977 for voksne industriarbeidere hvor nivået i Norge er brukt som basis. Tabellen viser at det i dette tidsrommet har funnet sted betydelige forskyvninger i lønnskostnadene pr. timeverk landene imellom. Særlig har utjevningen mellom Norge, Belgia og Nederland på den ene side og Sambandsstatene og Sverige på den annen side, vært stor. Mens lønnskostnadene pr. timeverk i Sambandsstatene lå dobbelt så høyt som i Norge i 1966, lå de tilsvarende kostnader 13 pst. lavere enn i Norge i 1977.

Tabell 7 b. Direkte totale lønnskostnader for voksne industriarbeidere i 1977.

	Gj.sn. timefortj. for voksne industriarbeidere i norske kroner ¹⁾ Kr.	Indirekte lønns- kostnader i pst. av lønn for arbeidet tid Pst.	Totale lønns- kostnader pr. arbeidet time i norske kroner Kr	Totale lønnskostnader pr. arbeidet time Norge=100
Sverige	31,08	55	48,08	104
Norge	32,69	41	46,18	100
Danmark	35,06	21	42,51	92
Sambandsstatene	31,08	30	40,26	87
Belgia	25,64	72	44,05	95
Nederland	25,22	75	44,17	96
Vest-Tyskland	25,70	67	42,87	93
Sveits	26,25	28	33,62	73
Finland	19,31	52	29,37	64
Frankrike	16,54	78	29,37	64
Storbritannia	14,95	27	18,95	41

¹⁾ Eksklusive betaling for helge- og fridager.

Kilde: S.A.F. Wages and total labour costs for workers

Om pris- og inntektsutviklingen

Tabell 7 c. Totale lønnskostnader for voksne industriarbeidere 1966—1977.
Relative tall. Norge=100.

	1966	1974	1976	1977
Sverige	128	106	110	104
Norge	100	100	100	100
Danmark	103	100	94	92
Sambandsstatene ..	199	103	92	87
Belgia	85	95	89	95
Nederland	78	89	88	96
Vest-Tyskland	98	96	86	93
Sveits	88	83	71	73
Finland	83	67	68	64
Frankrike	80	63	61	64
Italia	77	65	64	68
Japan	26	55	51	64
Storbritannia	81	54	44	41

Omregnet til norske kroner etter valutakurser i vedkommende år.

3. LØNSKOSTNADER PR. PRODUSERT ENHET

Utviklingen i lønnskostnadene pr. produsert enhet i industrien i en del land er vist i tabell

7 d, i figur 7.1—7.2 og i kapittel 8 (Figur 8.3). Tallene for lønnskostnader omfatter foruten utbetalt lønn også sosiale kostnader. Videre er det tatt hensyn til virkningene av endringer i produktiviteten. Tallene er beregnet i norsk valuta og gir dermed uttrykk for virkningene av endringer i valutakursene.

I perioden 1970—1978 under ett var det en betydelig sterkere stigning i lønnskostnadene pr. produsert enhet (regnet i norske kroner) i Norge enn hos våre viktigste handelspartnere.

Stigningen i lønnskostnadene i Norge fra 1970 til 1978 var om lag 30 pst. sterkere enn hos våre konkurrenter. Av dette forklarer verdistigningen for den norske krone om lag 8½ pst. Den relative kostnadsstigningen i Norge var særlig sterk i årene 1975—1977.

Figur 7.1 og figur 7.2 viser at av våre viktigste handelspartnere var det bare Japan som hadde sterkere stigning i kostnadene enn Norge for hele perioden 1970—1978. Sambandsstatene og Storbritannia skiller seg ut med en særlig svak stigning i kostnadene.

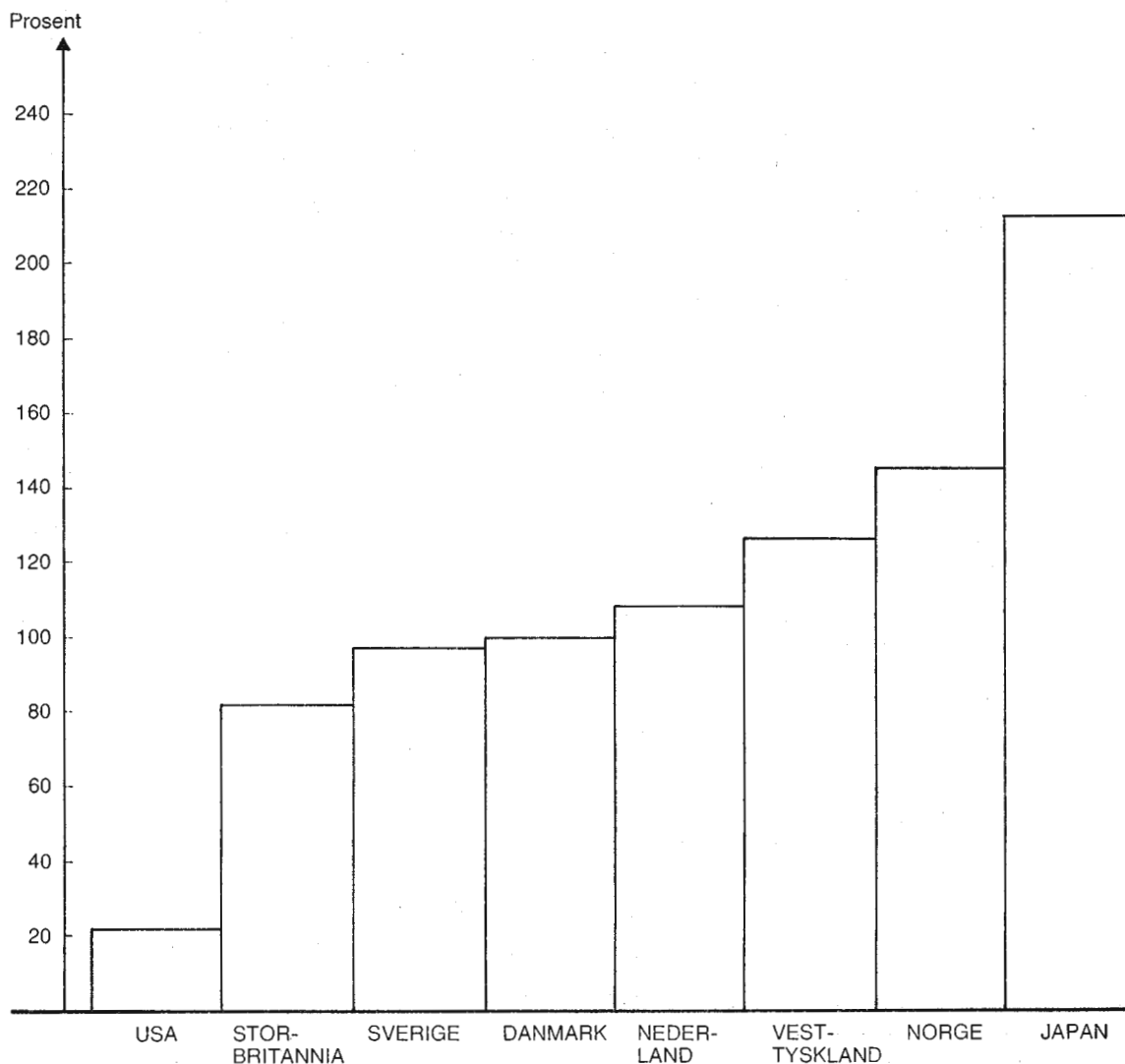
Tabell 7 d. Lønnskostnader pr. produsert enhet i industrien i Norge og i konkurrerende land i norske kroner. Årlig prosentvis endring.

	1970— 1975	1975— 1977	1976	1977	1978	1979 ¹⁾
Belgia	10,0	3,6	1,3	7,6	12,2	4,8
Danmark	7,5	3,4	5,6	4,6	12,1	6,9
Finland	—	—	11,8	1,1	—1,3	7,1
Frankrike	9,2	—0,2	—2,2	3,7	17,6	11,8
Italia	8,0	—1,4	—8,7	6,7	17,5	11,7
Nederland	10,2	5,1	0,7	9,3	14,4	4,7
Storbritannia	6,5	0,3	—3,6	4,5	20,3	16,5
Sverige	6,7	10,0	14,6	3,8	2,4	2,6
Vest-Tyskland	9,0	4,6	0,4	9,7	16,1	7,0
Japan	11,7	7,1	4,2	12,3	29,4	2,2
Sambandsstatene	—0,7	6,1	6,3	4,0	7,2	5,1
Veiet gj.snitt:						
Eksportvekter ¹⁾	7,0	4,6	4,2	5,8	12,4	7,9
Norge	11,7	11,9	11,9	11,2	8,2	1,5

¹⁾ Anslag. Valutakursene i mars 1979 er lagt til grunn for resten av året.

Kilde: Revidert nasjonalbudjett 1979 og beregninger i Økonomiavdelingen, Finansdepartementet.

Figur 7.1. Lønnskostnader pr. produsert enhet i norske kroner. Prosentvis stigning for perioden 1970—78.

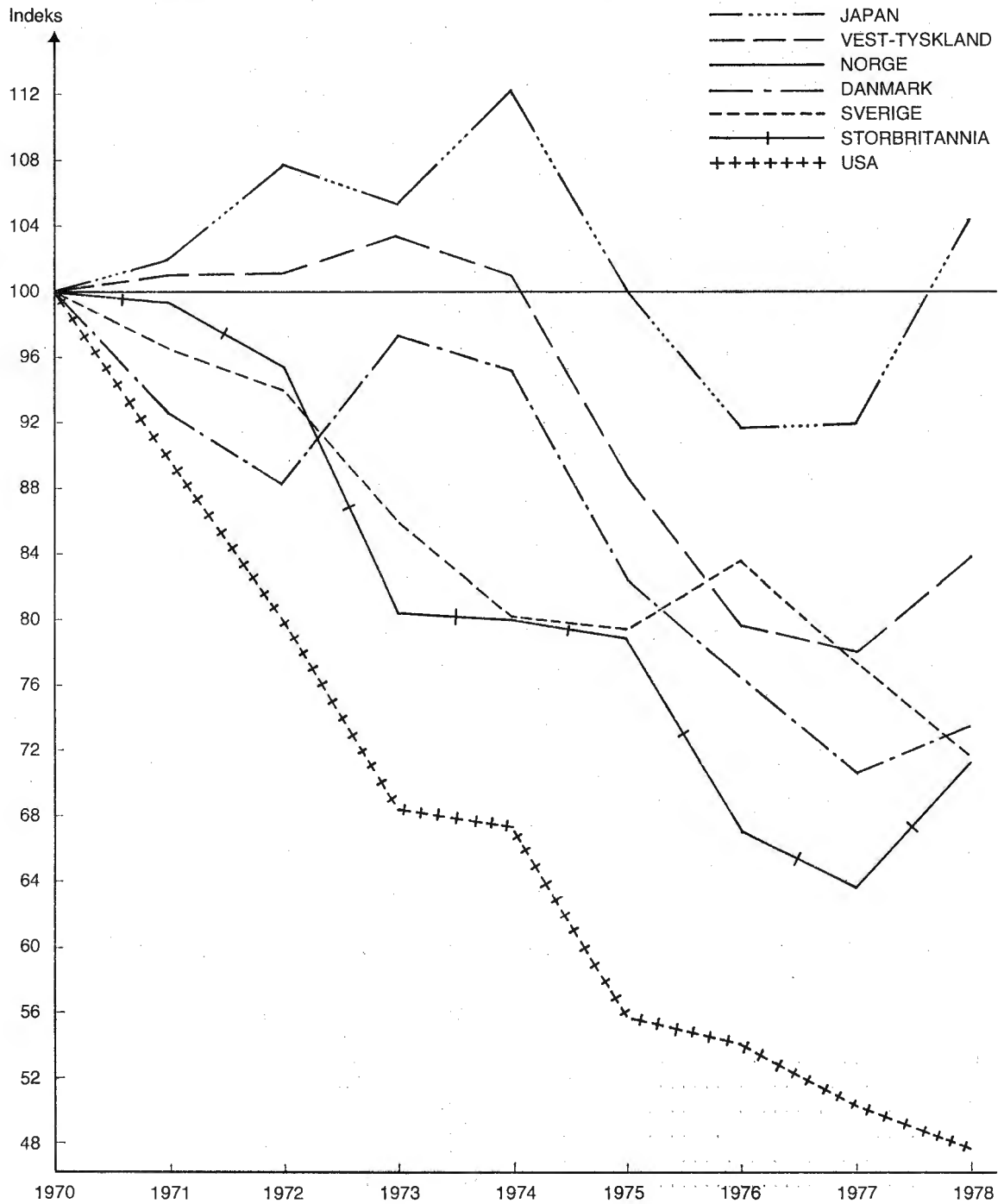
Fra 1977—1978 sank lønnskostnadene pr. produsert enhet i norsk industri sammenliknet med våre viktigste konkurrentland med en tre-fire prosent. Bare Sambandsstatene, Sverige og Finland hadde en klart svakere kostnadsstigning enn Norge. For årene 1977 og 1978 har særlig Sverige og Finland hatt en svakere kostnadsstigning enn Norge. Forbedringen i vår konkurranseevne i 1978 skyldes den sterke kursnedgangen for norske kroner (se figur 7.3 og figur 7.4 i neste avsnitt om utviklingen i valutakursene). Regnet i nasjonal valuta steg lønnskostnadene pr. produsert enhet i norsk industri ett par prosent sterkere enn i våre konkurrentland.

De opplysninger som nå foreligger om lønnsutviklingen i OECD-landene peker i retning

av en vekst i lønn pr. årsverk i gjennomsnitt på 9—9½ pst. i 1979 eller knapt 1 prosent-enhet mer enn i 1978. Det kan ventes fortsatt stor forskjell i lønnsveksten fra land til land. Lavest vekst er ventet i Sveits, Østerrike, Vest-Tyskland med 4—6 pst. Høyest vekst ventes i Italia, Storbritannia og Frankrike med 11—16 pst.

På bakgrunn av pris- og lønnsstoppen og den utvikling som ventes i kroneverdien kan det regnes med at det vil bli en bedring i norsk industris konkurranseevne også i 1979. Anslag for 1979 er gitt i tabell 7d, men disse tallene må antas å ha betydelige feilmarginer. Men fortsatt vil det relative kostnadsnivået i norsk industri ligge om lag 20 pst. høyere enn i 1970.

Figur 7.2. Lønnskostnader pr. produsert enhet, norske kroner.

4. KURSUTVIKLINGEN FOR NORSKE KRONER

Det internasjonale valutamarked var også i 1978 preget av perioder med merkbar valutauro. Det fant sted store forskyvninger mellom valutaene slik det er vist i figur 7.4. Som helhet var det forholdsvis stabilt i første del av 1978, men tildels svært urolig i den siste delen av fjoråret. Utviklingen var særlig preget av kursutviklingen på amerikanske dollar som hadde et betydelig fall i kursen gjennom årets første 10 måneder. I løpet av høsten oppsto omfattende uro omkring dollaren, med et sterkt kursfall i september-oktober.

De amerikanske myndigheter sammen med de tyske, japanske og sveitsiske satte i verk en rekke tiltak for å støtte dollaren. Mot slutten av året tok kursen seg noe opp igjen. Dollarens internasjonale verdi gikk ned med 9 pst. i 1978 og lå ved utgangen av året 25 pst. under basisnivået fra mai 1970. Japanske yen steg kraftig fram til sommeren 1978, endret seg lite utover høsten og gikk litt ned helt mot slutten av året.

Som vist i figur 7.4 fant det også sted betydelige kursendringer i 1978 mellom de valutaene som er med i det såkalte slangesamarbeidet i Vest-Europa. I februar ble norske kroner skrevet ned med 8 pst. i forhold til de andre slangevalutaene (tyske mark, danske kroner, nederlandske gylden og belgiske franc). I midten av oktober ble tyske mark skrevet opp med 4 pst. i forhold til danske og norske kroner og med 2 pst. i forhold til nederlandske gylden og belgiske franc.

I begynnelsen av desember 1978 ble det innen EF oppnådd enighet om å utvide valuta-samarbeidet fra 1. januar 1979. Seinere ble igangsettingen av det nye europeiske valuta-

system EMS (European Monetary System) utsatt. Systemet ble senere satt i verk fra mars 1979. I det nye systemet deltar nå foruten de fem EF-land som hittil har vært med i slangesamarbeidet (Belgia, Danmark, Nederland, Luxemburg og Vest-Tyskland) også Frankrike, Irland og Italia. Av de ni EF-landene står Storbritannia utenfor systemet. Om lag 1/3 av vår utenrikshandel omfattes av deltakerlandene i EMS. Sverige og Storbritannia som valgte å stå utenfor, dekker om lag 1/3 av vår utenrikshandel.

Valutakursordningen under EMS er en fortsettelse av slangesamarbeidet og er åpen for deltakelse også fra andre enn EF-land. Kurs- og intervensjonssystemet bygger på de samme prinsipper som det tidligere valutasamarbeidet i EF, det såkalte slangesystem. Innenfor EMS er det samtidig opprettet en EF-ordning. Det er konstruert en «kurv» av EF-valutaer. Denne kurven fastsetter en europeisk valutaenhet ECU (European Currency Unit) som skal nyttes som grunnlag for valutapolitikken i EF. Overskridelser av fastsatte verdier av denne valutaenhet skal følges av drøftinger og tiltak både når det gjelder valutamarkedene og de enkelte lands nasjonale økonomiske politikk.

Som kjent valgte Norge å tre ut av slangesamarbeidet med virkning fra 12. desember 1978 og i stedet knytte sin valuta til en såkalt valutakurv. Myndighetene tar sikte på å styre kronens verdi i forhold til et veid gjennomsnitt av valutaer som er viktige for norsk utenriksøkonomi.

Ved overgangen ble det ikke foretatt noen endringer i kronens verdi og en tok sikte på å holde det samme kursleie som tidligere.

Tabell 7 e. Veid effektiv kursutvikling for norske kroner. Prosentvis avvik fra basiskurser i mai 1970¹⁾.

	1974	1975	1976	1977	1978	1979
Januar	7,5	14,9	12,1	18,7	14,6	6,8
Februar	9,2	15,7	12,7	19,0	10,7	6,8
Mars	9,1	17,0	13,6	19,3	8,8	7,0
April	10,1	16,6	15,3	18,5	7,8	
Mai	12,3	16,8	15,7	18,8	8,0	
Juni	11,5	17,9	15,2	18,3	7,4	
Juli	12,4	15,0	14,4	17,4	5,6	
August	12,3	12,1	15,5	17,2	6,0	
September	11,7	10,7	16,7	14,0	6,2	
Oktober	11,8	12,5	19,0	12,4	8,4	
November	11,7	12,1	20,0	11,7	8,5	
Desember	12,9	12,1	20,7	14,0	7,3	
Arsgjennomsnitt	11,0	14,5	15,9	16,6	8,3	

¹⁾ Tallene er månedsgjennomsnitt.

Kilde: Valutaavdelingen, Norges Bank. Tallene er månedsgjennomsnitt og er basert på IMF-vekter.

Om pris- og inntektsutviklingen

I figur 7.3 er det gitt en grafisk framstilling av den effektive kursutvikling for norske kroner i årene 1976—1978. Figuren gir et totalbilde av endringen i kronens verdi i forhold til andre valutaer etter beregninger foretatt av det internasjonale pengefond (IMF). Figuren er framkommet ved at en har veid sammen kursendringene for valutaene til de 20 land som er viktigst i Norges utenriks-handel.

Fra januar til mars 1978 falt kroneverdien med om lag 5 pst. Den effektive kurs for norske kroner har holdt seg forholdsvis stabil siden våren 1978. Det har imidlertid vært en svakt fallende tendens fra siste del av oktober. Etter Norges uttreden av slangesamarbeidet har kursutviklingen for den norske krone vært stort sett stabil, med et fall på om lag 1 pst.

Figur 7.3. Effektiv kursutvikling for norske kroner. Mai 1970 = 100.¹⁾

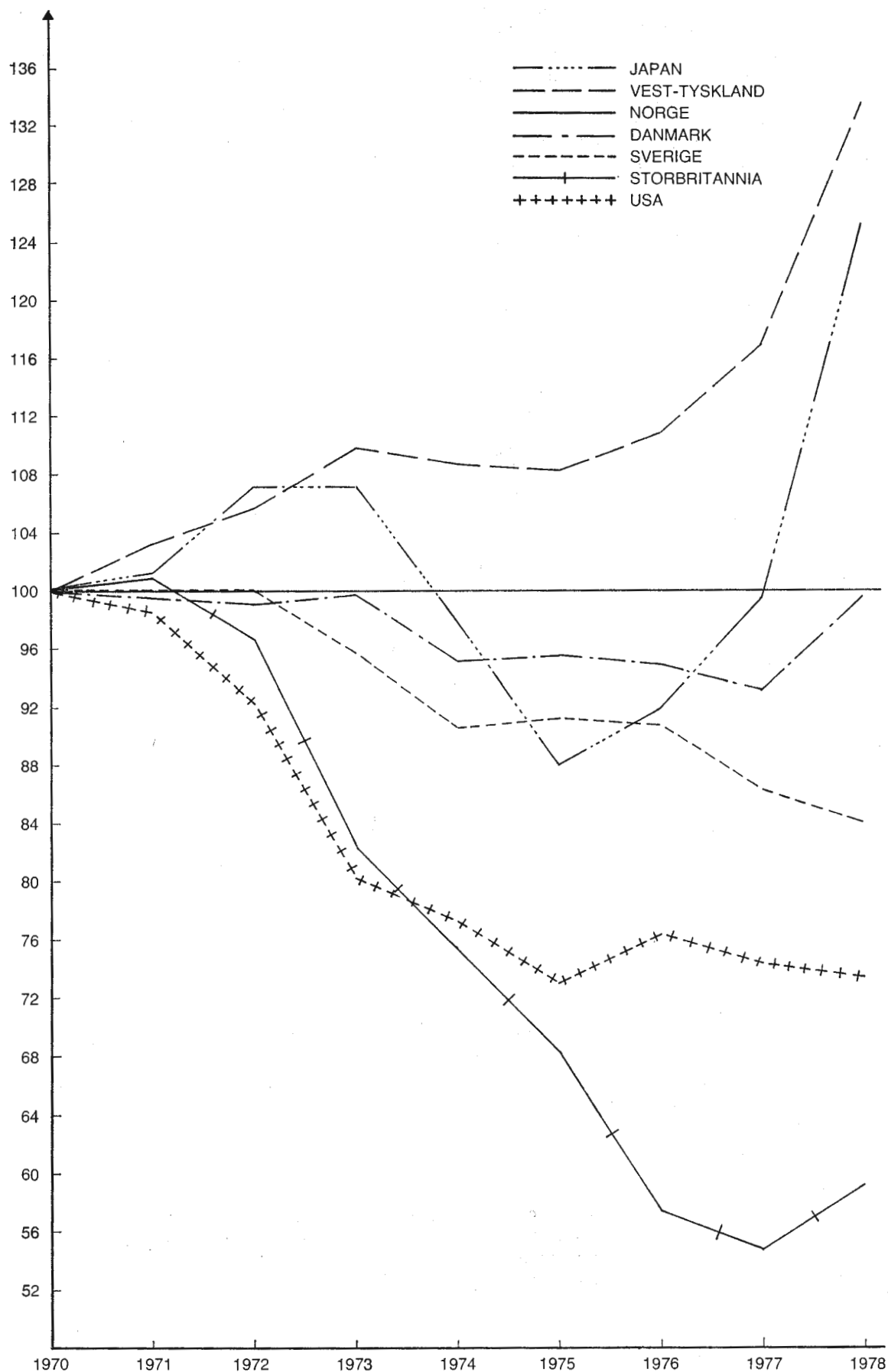
¹⁾ Kurven er framkommet ved at en har veid sammen kursendringene for valutaene til de 20 land som er viktigst i Norges utenrikshandel.

Kilde: IMF.

Som vist i figur 7.3 og i tabell 7 e gikk verdien av den norske krone i løpet av 1978 ned med om lag 6,5 pst. Kroneverdien ligger nå om lag 11,5 pst. lavere enn toppnivået fra

årsskiftet 1976/77. I løpet av 1977 var det et kursfall på vel 5 pst., mens kursen i løpet av 1976 steg med 7 til 8 pst.

Figur 7.4. Valutakursutviklingen. N.kr./fremmed valuta. Bilaterale kurser fra Norges Bank.

5. ARBEIDSKONFLIKTER

Tabell 7f viser antall konflikter og antall tapte arbeidsdager i forskjellige vest-europeiske land, både absolutt og i forhold til antall sysselsatte. Av tabellen går det fram at Norge i 5-årsperioden 1972—1976 og i 1977 tapte forholdsvis lite på konflikter. I enkelte andre land skapte konfliktene betydelig

større problemer i denne perioden. I 1977 var tallet på tapte arbeidsdager, som skyldtes konflikter, i Norge ca. 25 000, mot ca. 98 000 i gjennomsnitt for årene 1972—76. Antall konflikter i 1977 var omtrent på linje med tidligere år.

For 1978 foreligger ikke tilsvarende sammenliknbare tall.

Tabell 7 f. Antall konflikter og tapte arbeidsdager. Gjennomsnitt 1972—76 og året 1977¹⁾.

	Konflikter		Tapte arbeidsdager			
	1972—76	1977	Antall (1000)		Pr. 1000 syssels.	
			1972—76	1977	1972—76	1977 ²⁾
Østerrike	—	—	38	0	13	0
Belgia	224	220	662	664	179	179
Danmark	145	228	884	230	366	95
Finland	1 677	1 633	985	2 375	467	1 125
Frankrike	3 762	3 302	3 986	3 666	191	176
Vest-Tyskland	—	—	457	24	19	1
Italia	4 003	3 308	22 990	16 566	1 158	835
Norge	18	15	98	25	54	14
Nederland	14	19	148	236	33	52
Sveits	—	9	—	5	—	—
Sverige	67	35	94	87	23	21
Storbritannia	2 518	2 703	11 030	10 143	452	415

¹⁾ Antall konflikter registreres på ulike måter fra land til land og tallene er derfor ikke alltid sammenliknbare.

²⁾ Østerrike og Frankrike, 1976.

Kilde: Year Book of Labour Statistics, 1978.

6. OPPSUMMERING

Norsk næringslivs konkurranseevne overfor utlandet påvirkes av en rekke ulike faktorer. I dette kapittel har vi behandlet utviklingen i lønnskostnader og produktivitet, valutakurser og arbeidskonflikter.

Det er imidlertid også andre faktorer som er av betydning for konkurranseevnen. Bl.a. er andre kostnadskomponenter enn lønningene medbestemmende for konkurranse situasjonen. F.eks. kan nevnes prisen på realkapital (rentenivået, skatte- og avskrivningsregler), prisen på andre innsatsfaktorer, (f.eks. energi), og offentlige støttetiltak som påvirker kostnadene.

Av andre faktorer kan nevnes utviklingen i næringslivets struktur og samarbeidsformer i arbeids- og næringslivet.

Den lave kapasitetsutnyttelsen i deler av næringslivet de siste år virker også inn. Industriproduksjonen lå således i 1978 1 pst. lavere enn i 1973, mens realkapitalen stadig har blitt større.

Disse ulike faktorer kan trekke i motsatt retning. Flere av dem kan vanskelig tallfestes og en analyse vil ikke gi grunnlag for noen sammenveining av dem.

For de faktorer som er behandlet i dette kapittel, er utviklingen beskrevet tallmessig. Etter utvalgets mening har disse faktorene hatt en sentral betydning for utviklingen av konkurranseevnen.

Det foregikk en klar svekkelse av konkurranseevnen for norsk næringsliv i årene fram til og med 1977. Dette førte til et klart tap av markedsandeler til utenlandske konkurrenter både på eksportmarkedene og på hjemmemarkedet.

De tall som gjengis i årets rapport, tyder på at vi er i ferd med å gjenvinne noe av den tapte konkurranseevnen. For 1978 viser beregningene en lavere kostnadsstigning (lønnskostnader pr. produsert enhet) i Norge enn hos våre viktigste konkurrenter. Anslag for 1979 som bl.a. bygger på 4 pst. lønnsstigning fra i fjor og valutakurser fra mars, tyder på at en ytterligere forbedring vil finne sted i år.

KAPITTEL 8

Konjunktursituasjonen.

1. VERDENSØKONOMIEN

Den økonomiske veksten var fortsatt svak og arbeidsløsheten høy i OECD-området sett under ett i 1978. Det ble ført den samme stramme økonomiske politikken som året før. Bruttonasjonalproduktet økte i volum med $3\frac{3}{4}$ pst. i gjennomsnitt eller om lag som året før. (Utviklingen i produksjonsveksten for OECD-landene er vist i tabell 8 a).

I Sambandsstatene var veksttakten i økonomien tiltakende gjennom det meste av fjoråret. Særlig var stigningen i sysselsettingen sterk. Prisstigningen økte og høsten 1978 ble den økonomiske politikken strammet til. I Japan ble den høye produksjonsveksten dempet noe i siste halvdel av fjoråret, men veksten for året under ett ble like stor som året før.

Den lave veksttakten i de europeiske OECD-landenes økonomi tiltok noe gjennom 1978, og ble klart høyere for 1978 enn året før. Investeringssetterspørselen viste etter lengre tids stagnasjon øking i en rekke land mot slutten av 1978. Industriproduksjonen tok seg opp fra høsten 1977, og økte klart gjennom 1978.

For Norge ga den internasjonale konjunkturutviklingen noe sterkere vekstimpulser i 1978 enn i 1977. Både produksjon og import hos våre 9 viktigste handelspartnere viste større stigning i gjennomsnitt (veiet med landenes andel i norsk eksport) i 1978 enn året før.

Heller ikke i 1978 var produksjonsutviklingen sterk nok til å gi noen nedgang i arbeidsledigheten i OECD-landene sett under ett. Sambandsstatene var et unntak i så måte og opplevde en nedgang i arbeidsledigheten.

Tallet på arbeidsløse har endret seg lite gjennom de siste $2\frac{1}{2}$ år i Vest-Europa sett under ett. Veksten i sysselsettingen har vært beskjeden. De siste tall for ledigheten i de enkelte land viser at om lag $5\frac{1}{2}$ pst. av den samlede arbeidsstyrken i EF-landene var uten arbeid i vintermånedene. Det er det samme som i 1977.

Pris- og lønnsveksten i OECD-landene under ett ble noe lavere i 1978 enn året før, men det var fortsatt betydelige forskjeller mellom landene. I annet halvår i fjor begynte stigningstakten i konsumprisene igjen å øke.

Kursendringene var betydelige for flere viktige valutater i 1978, og påvirket betalingsbalansene og kostnads- og prisforholdene mellom de enkelte land tildels sterkt også i dette år. En rekke omfattende valutapolitiske tiltak ble satt i verk internasjonalt. For nærmere omtale se avsnitt 7.4.

På ministerrådsmøtet i OECD i juni 1976 ble det vedtatt en målsetting for en sterkere internasjonal økonomisk vekst og mindre arbeidsløshet i tiden fram til 1980. Men det skulle samtidig legges sterk vekt på å få til lavere inflasjonstakt. Det ble ansett nødvendig med en årlig vekst på minst $5-5\frac{1}{2}$ pst. for OECD-landene for å nå en tilfredsstillende sysselsettingsutvikling. Det viste seg snart at det var vanskelig å gjennomføre en slik vekstmålsetting. Ministerrådsmøtet i juni 1977 uttalte likevel at en vekst på om lag 5 pst. ville være mulig og ønskelig for 1978. Veksten ble som kjent klart lavere enn dette både i 1977 og 1978. Både målsetting og forventning til produksjons- og sysselsettingsutviklingen er imidlertid senere dempet betydelig i OECD's ledende medlemsland.

Tabell 8 a. Veksten i bruttonasjonalproduktet i OECD-landene. Prosentvis volumendring.

	Årlig gj.snitt 1966—77	Fra foregående år		
		1977	1978	1979 ²⁾
Belgia	4,1	1,2	2,2	3 $\frac{1}{4}$ (2,8)
Danmark	3,3	2,0	0,6	2 $\frac{1}{2}$ (4,0)
Finland	4,6	0,3	2,3	3 $\frac{1}{2}$ (4,1)
Frankrike	4,7	3,3	3,2	3 $\frac{1}{2}$ (3,4)
Italia	4,1	2,0	2,6	3 $\frac{1}{2}$ (4,6)
Nederland	4,7	2,3	2,5	3 (2,1)
Storbritannia	2,1	1,2	3,2	2 $\frac{1}{4}$
Sverige	3,1	—2,5	2,8	3 $\frac{1}{5}$ (5)
Vest-Tyskland	3,3	2,6	3,4	4
Norge	4,6	3,6	3,5	2 $\frac{1}{2}$
Europeiske OECD-land (veid gj.snitt) ¹⁾	3,9	2,2	2,8	2 $\frac{1}{4}$
Canada	4,7	2,7	3,4	4
Japan	8,2	5,4	5,6	4 $\frac{3}{4}$
Sambandsstatene	2,7	4,9	4,0	2 (3)
OECD i alt (veid gj.snitt) ¹⁾	4,1	3,8	3,7	3
Norges viktigste handels- partnere ¹⁾	—	2,5	3,5	2 $\frac{3}{4}$
<i>Industriproduksjon:</i>				
De sju største OECD land ¹⁾	4,0	4,1	4,7	3 $\frac{3}{4}$
OECD i alt ¹⁾	4,2	3,7	4,2	3 $\frac{3}{4}$

¹⁾ Veid med bruttonasjonalproduktet og valutakurser i 1977.

²⁾ Anslag fra Economic Outlook no. 24 (desember 1978). Disse ventes å bli revidert opp for en rekke land i OECD's juli-rapport. Tallene i parentes viser nyere anslag for en del land ifølge OECD's gjennomgang av utviklingen i enkelte land etter desember 1978, EF's European Economy (mars 1979) og nasjonale anslag.

Kilde: OECD Economic Outlook no. 24 (desember 1978). EF European Economy (mars 1979) og nasjonale kilder.

Tabell 8 b. Arbeidsløsheten i en del OECD-land. Prosent.

	1975	1976	1977	1978	1979 Prognose ¹⁾
Belgia	6,0	8,6	9,8	10,5	
Danmark	6,0	6,1	7,7	8,6	(9,0)
Finland	2,2	4,0	6,1	7,5	
Frankrike	3,8	4,2	4,8	5,3	(5,4)
Italia	3,3	3,7	7,2	7,2	(6,7)
Nederland	4,7	5,1	4,9	4,9	(5,1)
Storbritannia	3,9	5,3	5,8	5,8	(5,8)
Sverige	1,6	1,6	1,8	2,2	
Vest-Tyskland	4,7	4,6	4,5	4,3	4½ (3,6)
Norge	1,1	1,1	0,9	1,8	
Canada	1,9	2,0	2,0	2,3	
Japan	1,9	2,0	2,0	2,3	2½
USA	8,5	7,7	7,1	6,0	6½
OECD Europa				5½	5¾
OECD totalt				5¼	5½

¹⁾ Fra OECD's rapport fra desember 1978. Tallene i parentes viser seinere anslag fra bl.a. EF og nasjonale kilder.

Kilde: OECD Main Economic Indicators. OECD Economic Outlook 24 (des. 1978) og nasjonale kilder.

I sin rapport fra desember i fjor ventet OECD en høyere produksjonsvekst fra 1978 til 1979 enn året før i Vest-Europa. Men det var ventet at veksttakten ville avta i annet halvår. Det var regnet med noe svakere vekst i OECD-landene under ett som følge av lavere vekst i Japan og Sambandsstatene. Produksjonsveksten i OECD-landene ble noe sterkere vinteren 1978/79 enn det som ble regnet med i fjor høst. Særlig gjaldt dette de land som er Norges viktigste handelspartnere. Aktivitetsnivået ved inngangen til 1979 vil dermed ligge høyere enn tidligere antatt, og dette vil isolert virke til å heve den gjennomsnittlige veksten fra 1978 til 1979. Det er videre av særlig betydning at investerings- etterspørselen fortsatt synes å holde seg bra oppe. Utviklingen i den senere tid i Sverige, som har stor betydning for norsk eksport, tyder på at veksten der vil kunne bli klart høyere enn tidligere regnet med.

Den sterkere prisstigningen på råolje og andre råvarer har økt usikkerheten for konjunkturutviklingen. Prisstigningen vil forverre bytteforholdet og svekke betalingsbalansen for OECD-landene sett under ett. Samtidig vil inflasjonstendensene i OECD-landene forsterkes med reduserte realinntekter og redusert etterspørsel som resultat. Etter en betydelig bedring i OECD-landenes betalingsbalanse i 1978, ventes det nå igjen en forverring i 1979. Muligheten har dermed økt for at flere land

kan tenkes å stramme til den økonomiske politikken i månedene framover.

Konjunkturoppgangen i Sambandsstatene fortsetter tilsynelatende ubrutt etter de seneste opplysninger. Industriproduksjonen fortsetter å øke og kapasitetsutnyttningen i industrien nærmer seg nivået fra konjunkturtoppen sommeren 1973. Tallet på arbeidsløse var synkende gjennom 1977 og første halvår i fjor, men senere oppgaver tyder på at nedgangen har stanset opp. Prisstigningen tiltok betydelig gjennom 1978. Med uendret politikk må det fortsatt ventes en svakere produksjonsvekst i annet enn i første halvår.

For de europeiske OECD-landene synes mulighetene å være til stede for at veksten fra 1978 til 1979 kan bli noe sterkere enn året før. I EF-landene venter EF-kommisjonen en stigning på 3½ pst. fra 1978 til 1979 mot knapt 3 pst. i 1977. Den underliggende tendens i industriproduksjonen peker trolig fortsatt oppover. De forholdsvis svake produksjonstallene for vintermånedene 1979 skyldes i første rekke dårlig vintervær og omfattende streiker i flere land. Det er nå neppe noen stor sannsynlighet for at veksten gjennom inneværende år vil avta nevneverdig slik som tidligere antatt. Av størst betydning for denne utviklingen er det av veksten i Vest-Tyskland synes å ville holde seg godt oppe i annet halvår 1979.

Veksten i OECD-området vil heller ikke i

Om pris- og inntektsutviklingen

1979 være stor nok til å gi nedgang i arbeidsledigheten. Som gjennomsnitt for 1979 vil arbeidsledighetsprosenten være på samme nivå som året før, dvs. 5¼ pst. Både i Sambandsstatene og Japan ventes ledigheten å øke igjen mot slutten av 1979 etter en forbigående bedring i slutten av 1978. Heller ikke i de europeiske land ventes veksten å bli høy nok til at arbeidsledigheten vil gå ned.

Sett under ett kan trolig den internasjonale utviklingen i 1979 ventes å gi noe sterkere vekstimpulser for norsk økonomi i 1979 enn året før.

2. NORSK ØKONOMI

Utviklingen i 1978. Utsiktene for 1979.

For Norge ble 1978 et år preget av markert nedgang i den innenlandske etterspørsel etter sterk oppgang i de nærmest foregående årene. Utviklingen i 1978 var i høy grad et resultat av omleggingen av den økonomiske politikken. Vekstimpulser kom bare fra utenlandsetter-spørselen og i noen grad fra det offentliges etterspørsel etter varer og tjenester. Tabell 8c viser utviklingen i bruttonasjonalproduktet etter anvendelse de siste årene. Anslagene i Revidert Nasjonalbudsjett for utviklingen fra 1978 til 1979 er også tatt med. Bruttonasjonalproduktet regnet i faste priser økte med 3,5

prosent fra 1977 til 1978. Holdes sjøfart og oljevirksomhet utenfor, var veksten bare 0,8 prosent i 1978, mot 3,5 prosent i 1977. I 1978 var det betydelig forskjell i veksttakt mellom de enkelte næringer. I jordbruk økte brutto-produktet med 4 prosent, mens det i skogbruk sank med vel 2 prosent og i fiske med hele 18 prosent. I industrien var det en nedgang på knapt 2 prosent. Bruttoproduktet i kraft- og vannforsyning økte med 8 prosent og i bygge- og anleggsvirksomhet med om lag 6 prosent. Varehandelen ble sterkt påvirket av nedgangen i det private konsumet, og bruttoproduktet i denne næringen gikk ned med vel 3 prosent. I sjøfart var det en produksjonsnedgang på vel 7 prosent.

Til det realøkonomiske bilde av 1978 hører også utviklingen i markedsandelene. I årene 1972 til 1977 tapte norsk vareeksport stadig terreng på det internasjonale marked. Statistisk Sentralbyrå har beregnet at norsk eksport av tradisjonelle varer (dvs. varer utenom skip, oljeplattformer m.v., råolje og naturgass) sank med 2 prosent regnet i volum i denne 5-årsperioden, trass i at Norges 10 viktigste handelspartnere samtidig økte sin import med 20 prosent. Oppgaver for 1978 tyder på at tapet av markedsandeler da hadde stoppet opp; fra 1977 til 1978 økte volumet av norsk eksport av tradisjonelle varer med 6

Tabell 8 c. Noen realøkonomiske hovedstørrelser. Prosentvis årlig volumvekst.

	Regnskapstall				Revidert Nasjonal- budsjett
	1974— 1975	1975— 1976	1976— 1977	1977— 1978	1978— 1979
Privat konsum	5,0	6,4	4,7	—2,5	1,6
Offentlig konsum	6,2	6,5	9,8	3,7	2,3
Bruttoinvesteringer i fast kapital	11,9	10,1	2,2	—13,8	—6,5
Sjøfart og oljevirksomhet	23,2	23,3	—13,0	—51,6	—20,2
Annet	9,1	5,0	9,1	—0,2	—3,2
Innenlandsk bruk av varer og tjenester (inkl. lagerinvesteringer)	5,9	7,6	3,2	—6,2	1,5
Herav uten investeringer i sjøfart og oljevirksomhet	4,8	6,0	5,0	—1,9	2,9
Eksport	3,0	11,3	3,8	8,8	—0,7
Tradisjonelle varer	—12,5	9,7	—6,2	6,5	6,0
Annet	16,4	12,4	11,2	10,2	—4,8
Import	5,4	12,3	2,8	—12,5	—2,0
Varer uten skip og oljeutvinnings- utstyr	1,1	8,6	5,4	—8,6	2,2
Annet	18,6	18,1	—1,0	—18,6	—8,8
Bruttonasjonalprodukt	5,5	6,8	3,6	3,5	2,1
Herav uten sjøfart og oljevirksomhet	2,8	4,6	3,4	0,8	1,3

prosent, mens veksten i Norges eksportmarkeder anslås til å ha vært om lag 5 prosent. Markedsandelen for vår importkonkurrerende industri har utviklet seg etter samme mønster som for utekonkurrerende industri. I årene fra 1972 til 1977 var tapet av markedsandel for importkonkurrerende industri av størrelsesorden 5 prosent av det samlede markedet¹⁾. Tall for 1978 tyder på at tapet av markedsandel da hadde stoppet opp (se figur 8.1.).

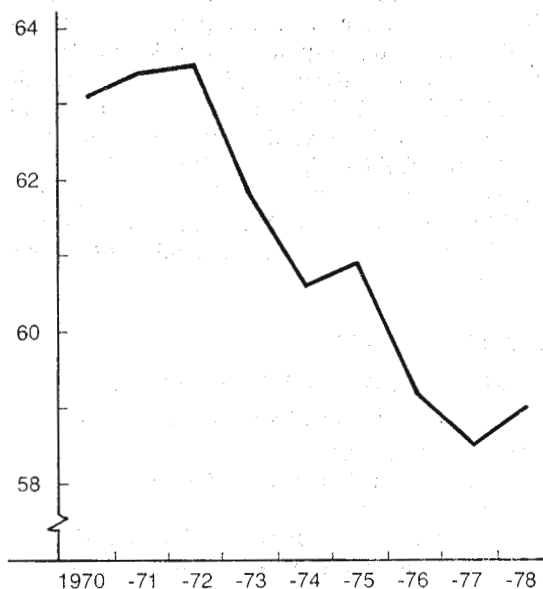
Med de utsiktene for den internasjonale økonomi i 1979 som er beskrevet i foregående avsnitt, regner en med at det markedet vi selger våre tradisjonelle eksportvarer på (varer utenom skip, oljeplattformer m.v., råolje og naturgass) vil vokse med 5–6 prosent i volum fra 1978 til 1979 mot ca. 5 prosent i 1978. Hvilke utslag dette vil gi seg i vår eksport vil avhenge av flere faktorer bl.a. utviklingen av konkurranseevnen, produksjonskapasitet, ferdigvarelagre og av varesammensetningen. I Revidert Nasjonalbudsjett blir det regnet med en volumvekst på 6 prosent i eksporten av tradisjonelle varer fra 1978 til 1979. Beregningsutvalget ser ikke bort fra at veksten kan bli noe sterkere. En regner med at den gradvise forbedringen i vår konkurranseevne, målt ved relativ lønnskostnad pr. produsert enhet i industrien, vil fortsette også i 1979. Dette betyr at vi bør kunne ta tilbake noe av de tidligere tapte markedsandeler. Oppgaver for de siste månedene viser at eksporten var i god vekst inn i 1979. Det må imidlertid antas at veksten dempes i løpet av året. For eksportprisene regner Revidert Nasjonalbudsjett med en økning på ca. 7½ prosent fra 1978 til 1979. Beregningsutvalget har ingen merknader til dette anslaget.

Innenlands regner Revidert Nasjonalbudsjett med en stigning på 2¼ prosent i offentlig forbruk og om lag 1½ prosent i privat forbruk fra 1978 til 1979. Beregningsutvalget har ikke noe grunnlag for å vente en annen utvikling, men en vil anføre at prognosen for privat forbruk må sees på som særlig usikker. Det har ikke minst sammenheng med at det er vanskelig å anslå utviklingen i konsumentenes sparetilbøyelighet.

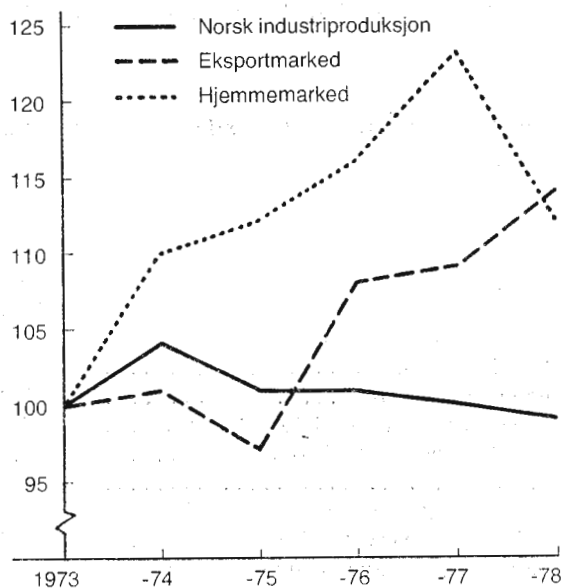
Investeringssetterspørselen vil, etter de foreliggende indikatorer å dømme, vise svikt også i 1979. I Revidert Nasjonalbudsjett regnes det med at de samlede bruttoinvesteringene i fast realkapital vil bli ca. 6½ prosent lavere

¹⁾ Beregnet på grunnlag av et utvalg av varer fra importkonkurrerende industri. Markedsandelen for en vare er beregnet som den andel leveransene fra norske produsenter til hjemmemarkedet utgjør av den totale innenlandske anvendelsen av varen. Se Økonomisk utsyn 1978, tabell 105, for detaljer.

Figur 8.1. Markedsandel for samlet importkonkurrerende industri.

Figur 8.2. Utviklingen i norsk industriproduksjon, eksportmarked og hjemmemarked. 1973=100.

— Norsk industriproduksjon.
 - - - Eksportmarked, definert som et veiet gjennomsnitt av indekser for total vareimport til Norges 10 viktigste handelspartnere.

..... Hjemmemarked, definert som norsk industriproduksjon tillagt import av industrivarer og fratrasket eksport av industrivarer. Lager er regnet som en del av hjemmemarkedet, hvilket betyr at kort-siktige lagerbevegelser kan slå sterkt ut i indeksen.

Om pris- og inntektsutviklingen

i 1979 enn i 1978. En vesentlig del av nedgangen skyldes fortsatt betydelig redusert investeringsaktivitet i oljevirkksomhet. Men også i industrien er de planlagte investeringene i 1979 markert lavere enn for året før. For industrien samlet kan det ventes en volumnedgang på 15 prosent. Ellers merker en seg at Revidert Nasjonalbudsjett anslår boliginvesteringene til å bli vel 3 prosent lavere i 1979 enn i 1978 og at tallet på igangsatte boliger i 1979 vil ligge på 35 000. Det vil si 3 000 færre igangsettinger enn året før og vel 8 000 færre enn for fire år siden. Størrelsen på lagerinvesteringene er alltid svært vanskelig å anslå. Etter kraftig nedgang i de samlede lagre i løpet av 1978, ventes det i Revidert Nasjonalbudsjett fortsatt en viss nedgang i lager i 1979. Dette gjelder såvel eksportvarelagrene som importvarelagrene, mens lagrene av varer under arbeid antagelig vil øke en del.

Slik etterspørselen alt i alt ser ut til å utvikle seg i Norge i 1979, kan en regne med en svak økning i importen av tradisjonelle varer etter den markerte nedgangen i 1978. Viktig for importutviklingen er også utviklingen i de relative kostnader. Med en fortsatt forbedring her er det grunn til å anta at importandelen vil synke noe. I Revidert Nasjonalbudsjett antas importveksten for tradisjonelle varer å bli på $2\frac{1}{4}$ prosent i volum. Importprisene er ventet å øke med ca. 7 prosent.

Med de etterspørselsforholdene som er beskrevet foran, vil produksjonsveksten i norsk økonomi bli temmelig beskjeden i 1979. Bruttonasjonalproduktet antas i Revidert Nasjonalbudsjett å bli vel 2 prosent høyere enn i 1978. Regnet uten oljevirkksomhet og sjøfart viser prognosene en vekst på $1\frac{1}{4}$ prosent. For industrien kan en regne med en moderat øking i bruttoproduktet fra 1978 til 1979, men produksjonsutviklingen vil bli til dels svært ulik fra industrigren til industrigren. Utekonkurrerende industri vil trolig få en temmelig markert produksjonsvekst, mens det for den hjemmekonkurrerende del av industrien alt i alt kan ventes uendret eller noe synkende produksjon. For de skjermede industrigruppene vil produksjonen neppe endre seg mye fra 1978 til 1979. Disponibel realinntekt for Norge ventes å øke med $1\frac{1}{2}$ prosent fra 1978 til 1979.

Etterspørselen etter arbeidskraft vil etter det som er sagt foran høyst sannsynlig vise svak utvikling i 1979 og arbeidsløsheten vil bli høyere enn i 1978. I Revidert Nasjonalbudsjett regnes det med et årsgjennomsnitt for tallet på registrerte ledige på ca. 25 000 i 1979, 5 000 mer enn i 1978.

Industriproduksjon, konkurranseevne og sysselsetting.

Bildet av norsk økonomi har endret seg betydelig fra årsskiftet 1977/78 fram til i dag. Endringen er for en stor del resultatet av en politikk som har hatt til formål bl.a. å dempe pris- og kostnadsstigningen og å redusere underskottet i utenriksøkonomien. Viktige endringer som har funnet sted kan oppsummeres i følgende punkter:

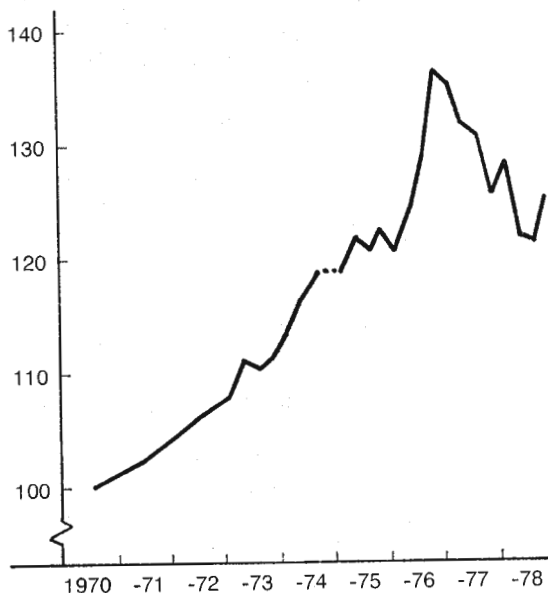
- Den ugunstige utviklingen i vår industris relative lønnskostnad pr. produsert enhet som vi opplevde tidligere i 1970-årene er snudd.
- Tapet av markedsandeler, både ute og hjemme har stoppet opp.
- Driftsunderskottet overfor utlandet er betydelig redusert. Dette skyldes ikke bare opptrappingen av olje- og gasseksporten, men også at importen av tradisjonelle varer gikk ned bl.a. som en følge av neddempingen av det private konsum.
- Lønns- og prisstigningen er blitt betydelig dempet gjennom bl.a. pris- og inntektsstoppen.

Men det finnes også områder hvor utviklingen har vært mindre tilfredsstillende. Etter Beregningsutvalgets mening er det først og fremst utviklingen i industrien som fortsatt gir grunn til bekymring. Mellom 1973 og 1978 stanset veksten i industriproduksjonen helt opp, mens det utenlandske marked for tradisjonelle norske eksportprodukter fra industrien i samme tidsrom steg med 12—13 prosent og hjemmemarkedet for industriprodukter (norske og utenlandske) med 17—18 prosent (se figur 8.2). Situasjonen i den utsatte industri gjør en politikk for full sysselsetting vanskelig og gir en del av forklaringen til det høye importoverskottet for varer (uten olje og gass) i senere år.

Når industriproduksjonen ikke har vokst i takt med markedene, har det blant annet sammenheng med at Norges konkurranseevne har blitt svekket i løpet av 1970-årene. Som vist i kapittel 7 har det vært flere årsaker til dette, først og fremst utviklingen i lønnskostnader, valutakurser og produktivitet; produktivitsutviklingen må igjen sees i sammenheng med målet om å opprettholde sysselsettingen. Et samlet mål for kostnadsutviklingen i norsk industri sammenliknet med kostnadsutviklingen i andre land finnes i en indeks laget av OECD og gjengitt i figur 8.3. Indeksen er beregnet som forholdet mellom lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri og et veiet gjennomsnitt av lønnskostnadene

(målt i norske kroner) pr. produsert enhet i industrien i andre OECD-land. Målt på denne måten steg det relative kostnadsnivå i Norge sterkt i første del av 1970-årene. Stigningen var eksempelvis ca. 25 prosent målt fra 1973 til årsskiftet 1976/77 (fra indekstall ca. 110 til indekstall ca. 135). I løpet av 1977 og 1978 ble gapet redusert til ca. 15 prosent i forhold til det noe tilfeldig valgte utgangspunkt 1973. Bedringen var for en stor del et resultat av fall i kursen på norske kroner. Beregningsutvalget antar at gapet vil bli ytterligere redusert i løpet av 1979 som følge av pris- og inntektsstoppen. For å få ny fart i industriproduksjonen, sikre sysselsettingen og gjenopprette balansen i utenriksøkonomien, bør konkurranseevnen fortsatt bedres.

Figur 8.3. Relativ lønnskostnad pr. produsert enhet i industrien. 1970 = 100.¹⁾

..... Pålitelige tall foreligger ikke.

¹⁾ Forholdet mellom lønnskostnader i norsk industri og i industrien i Norges viktigste konkurrentland (regnet i norske kroner).

For årene 1970—1972 foreligger kun årstall.

Kilde: Beregninger foretatt av OECD.

Vedlegg

Feilanslag på foreløpige tall for driftsresultatet

Tallene i nasjonalregnskapet for et år revideres flere ganger etter som ny informasjon kommer til. Driftsresultatene i nasjonalregnskapet (inntekt av kapital og eget arbeid) beregnes som restposter og kan variere betydelig fra de første til de «endelige» anslag. I dette vedlegget skal vi se litt nærmere på disse variasjonene for enkelte hovedtall for driftsresultatene.

Vi behandler følgende utgaver av nasjonalregnskapet for et år:

Utsynsregnskap:

Publiseres i Økonomisk Utsyn som kommer ut i begynnelsen av det påfølgende år.

Marsregnskap:

Utarbeides i mars og publiseres i april det påfølgende år.

Novemberregnskap:

Utarbeides i november og publiseres i neste års Økonomisk Utsyn.

«Endelig» regnskap:

Regnskapet blir aldri egentlig avsluttet en gang for alle, med «endelig» regnskap mener vi her den siste utgaven av regnskapet etter novemberregnskapet.

Tabellene 1 til 5 gir driftsresultatstall totalt og for utvalgte hovedgrupper av næringer for årene 1974—1978. Revisjonene av tallene har vært til dels betydelige i de år som er med i tabellene. Revisjonene går i begge retninger. For året 1977 var det eksempelvis en sterk overvurdering av driftsresultatet i de tidligere utgavene av regnskapet, mens marsregnskapet for 1978 viser en klar oppjustering av de første (utsyns-) tallene. Tabell 3 viser at tallene for driftsresultatet i industrien ofte blir endret betydelig fra marsregnskap til «endelig» regnskap. Endringen er i hovedsak en følge av at industristatistikken for året blir tilgjengelig.

Tabell 1. Samlet driftsresultat for alle næringer.

	1974	1975	1976	1977	1978
Utsynsregnskap	23 781	23 201	28 307	29 017	30 242
Marsregnskap	24 344	23 321	27 304	27 000	32 362
Novemberregnskap ..	23 426	24 059	26 069	25 113	
«Endelig» regnskap ..	23 706	24 203	25 640		

Tabell 2. Samlet driftsresultat utenom utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, utenriks sjøfart og oljeboring.

	1974	1975	1976	1977	1978
Utsynsregnskap	22 448	22 800	27 097	28 658	25 629
Marsregnskap	22 688	22 741	26 338	27 140	28 029
Novemberregnskap ..	22 020	22 704	24 765	25 507	
«Endelig» regnskap ..	22 606	22 815	24 536		

Tabell 3. Driftsresultat i industrien.

	1974	1975	1976	1977	1978
Utsynsregnskap	8 126	6 103	7 725	7 972	3 694
Marsregnskap	8 309	6 607	7 438	7 480	4 876
Novemberregnskap ..	6 747	6 686	6 795	3 363	
«Endelig» regnskap ..	6 892	6 988	6 328		

Tabell 4. Skjermede næringer (inkl. jordbruk).

	1974	1975	1976	1977	1978
Utsynsregnskap	14 386	16 795	20 160	21 763	22 393
Marsregnskap	14 590	16 185	19 733	20 772	24 147
Novemberregnskap ..	15 025	16 662	18 164	20 155	
«Endelig» regnskap ..	15 895	16 482	18 243		

Tabell 5. Konkurransetsatte næringer utenom utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, utenriks sjøfart og oljeboring.

	1974	1975	1976	1977	1978
Utsynsregnskap	8 062	6 005	6 937	6 895	3 236
Marsregnskap	8 098	6 536	6 605	6 368	3 882
Novemberregnskap ..	6 995	6 042	6 601	5 352	
«Endelig» regnskap ..	6 711	6 333	6 293		

NOU

Norges offentlige utredninger 1978 og 1979

Stortinget:

Stortingets ombudsmann for forvaltningen. NOU 1978: 16.

Statsministeren:

Om lov om oppvekstmiljø. NOU 1978: 1.
Maktutredningen. Om konsentrasjon og marknadsmakt. NOU 1978: 33.
Sivilt beredskap. NOU 1979: 1.

Departementet for handel og skipsfart:

Skipsfartsnæringen. NOU 1978: 13.
Sjøfartsadministrasjonen. NOU 1978: 22.
Medbestemmelse for ansatte i utenriks sjøfartsnæring.
NOU 1978: 34.
Verdipapirhandel. NOU 1978: 42.
Registrering av fartstid i innenriks fart. NOU 1979: 17.

Finans- og tolldepartementet:

Samvirkebeskatning. NOU 1978: 5.
Taksæring av bolig- og fritidseilendommer. NOU 1978: 36.
Sjømannsskatt for mannskap på utenlandske skip. NOU 1979: 7.
Betalingsformidling. NOU 1979: 16.
Sjømannsskatt i offshoresektoren. NOU 1979: 18.
Verdsettning ved skattlegging av jordbrukseigedomar. NOU 1979: 23.

Fiskeridepartementet:

Fiskeavfall i Norge. NOU 1978: 23.
Rettleidningstjenesten i Fiskerinæringen. NOU 1978: 44.
Kystgebyrer. NOU 1978: 49.

Forbruker- og administrasjonsdepartementet:

Levekårsundersøkelsen. Regionale ulikheter i levekår.
NOU 1978: 3.
Om grunnlaget for inntektsoppgjørene 1978. NOU 1978: 14.
Levekår i landbruket. NOU 1978: 15.
Arbeidsplassforhold og arbeidsmiljø. NOU 1978: 25.
Offentlig informasjon. NOU 1978: 37.
Offentlig databehandling. NOU 1978: 48.
Forbrukerinformasjon. NOU 1979: 2.
Jamføringer på dagligvarer. NOU 1979: 6.
Forsøk med fritidshjem. NOU 1979: 20.
Etatsopplæring i staten. NOU 1979: 21.
Kvinneres yrkesvalg. NOU 1979: 24.
Om pris- og inntektsutviklingen. NOU 1979: 25.

Forsvarsdepartementet:

Forsvarskommissjonen av 1974. NOU 1978: 9.
Den framtidige befalsutdanning. NOU 1978: 11.
Arbeidstid i Forevaret. NOU 1978: 46.

Industridepartementet:

Skipsbyggingsindustrien. NOU 1978: 4.
Innredningsindustrien. NOU 1978: 21.
Fiskehermetikkindustrien — Sardinsektoren. NOU 1979: 12.
Offentlig autorisasjon av patentfullmektiger. NOU 1979: 14.

Justis- og politidepartementet:

Straffebestemmelser mot voldskildringer. NOU 1978: 51.
Politiutdanning. NOU 1979: 11.

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Vurdering, kompetanse og inntak i skoleverket. NOU 1978: 2.
Opplæring av personell på borerigger. NOU 1978: 10.
Læremidler i skole og voksenopplæring. NOU 1978: 26.
Om Lærlinglov. NOU 1978: 30.
Opplæring av yrkessjåfører. NOU 1978: 39.
Import og distribusjon av spillefilm. NOU 1978: 41.
Regionteatrene. NOU 1978: 45.
Lærersituasjonen i Nord-Norge. NOU 1978: 50.
Symfoniorkestere. NOU 1979: 3.
Diakonitjenesten i lokalsamfunnet. NOU 1979: 15.

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Arbeid for kvinner. NOU 1978: 6.
Nemnder på fylkesplan. NOU 1978: 7.
Ansattes representasjon i fiskerisamvirke. NOU 1978: 27.
Bypolitikk. NOU 1979: 5.
Helsepolitikken. NOU 1979: 10.
Utflytting av statsinstitusjoner fra Oslo — Del III. NOU 1979: 19.

Landbruksdepartementet:

Potetproduksjon og potetomsetning. NOU 1978: 8.
Tømmerprisene. NOU 1979: 13.
Granbarkbillen. NOU 1979: 22.

Miljøverndepartementet:

Finnmarksvidda, natur - kultur. NOU 1978: 18A.
Bruken av Finnmarksvidda. NOU 1978: 18B.
Finnmarkoduod'dara. Samisk utgave. NOU 1978: 18C.
Personell til vannforsynings- og avlepsanlegg. NOU 1978: 19.
Forurensning fra skip. NOU 1978: 20.
Fritidsbåten. NOU 1978: 32.
Vannforurensning ved vassdragsreguleringer. NOU 1979: 9.

Olje- og energidepartementet:

Olje- og fiskerinæringen. NOU 1978: 24.
Kjernekraft og sikkerhet. NOU 1978: 35A.
Vedlegg til utredningen Kjernekraft og sikkerhet.
NOU 1978: 35B.
Risiko for utblåsing på norsk kontinentalsokkel. NOU 1979: 8.

Samferdselsdepartementet:

Lov om reisebyråer m.v. NOU 1978: 17.
Samfunnshotell og leirplass i Longyesrbyen på Svalbard.
NOU 1978: 29.
Arbeidsoppgaver i reiselivet. NOU 1978: 31.
Trafikktrygden. NOU 1978: 40.
Transport av farlig gods på veg. NOU 1979: 4.

Sosialdepartementet:

Pensjonsutredningen. NOU 1978: 12.
Hjerte- og kirkel. NOU 1978: 28.
Kreftomsorgen i Norge. NOU 1978: 38.
Aldersgrenser i staten. NOU 1978: 43.

STORTINGETS OG REGJERINGENS PUBLIKASJONER

Storingsproposisjoner

Forslag til vedtak fra Regjeringen i saker som Stortinget skal ta stilling til.
Abonnement: kr. 96.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Stortingsmeldinger

Inneholder bl.a. Staterådskapets meldinger til Stortinget om arbeidet i statens bedrifter, meldinger om saker som Regjeringen vil ta seg av, fremmes osv.
Abonnement: kr. 108.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Ordsringsproposisjoner

Ordsringsproposisjoner.
Abonnement: kr. 60.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Stortingsproposisjoner

Stortingsproposisjoner. Forslag til vedtak fra Regjeringen i saker som Stortinget skal ta stilling til.
Abonnement: kr. 96.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Stortingsproposisjoner

Stortingsproposisjoner. Forslag til vedtak fra Regjeringen i saker som Stortinget skal ta stilling til.
Abonnement: kr. 96.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Stortingsproposisjoner

Stortingsproposisjoner. Forslag til vedtak fra Regjeringen i saker som Stortinget skal ta stilling til.
Abonnement: kr. 96.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Stortingstidende

Stenografiske referater fra møtene i Stortinget, Odelstinget og Lagtinget.
Abonnement: kr. 20.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Saksregisteret

Opplister registeret for alle ovennevnte trykksaker. Utarbeides etter hvert sesjon.
Abonnement: kr. 12.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Lover

Utarbeides etter hvert sesjon. Utarbeides etter hvert sesjon.
Abonnement: kr. 12.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Publikasjonen fra Storting og Regjering

Utarbeides etter hvert sesjon. Utarbeides etter hvert sesjon.
Abonnement: kr. 12.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Stortinget

Utarbeides etter hvert sesjon. Utarbeides etter hvert sesjon.
Abonnement: kr. 12.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Stortinget

Utarbeides etter hvert sesjon. Utarbeides etter hvert sesjon.
Abonnement: kr. 12.— pr. sesjon, frit tilsendt.

Stortinget

Utarbeides etter hvert sesjon. Utarbeides etter hvert sesjon.
Abonnement: kr. 12.— pr. sesjon, frit tilsendt.

UNIVERSITETSBOKLAGET